

*met slijk tot aan het lijf
onder het vuur der Duitse mitraille*

Charles Thomaez

1895 - 1918

beknopte biografie,

dagboek en briefwisseling

van een frontsoldaat

Woord vooraf

Meer dan een eeuw geleden stierf oom Charles Thomaes *voor God en Vaderland*. Vandaag blijft van hem geen broer, zus of vriend meer over, die deze gebeurtenis in herinnering kan brengen.

Wanneer wij op Allerheiligen onze ouders gaan groeten en met koude voeten voor hun grafzerk op het Kerkhof te Lede staan, blijft soms weinig tijd over om ook de grafsteen van nonkel Charles te bezoeken. Ook voor de meeste andere familieleden is dit een “ver van mijn bed” thema.

Nochtans, wanneer je al eens *Flanders Fields* te Ieper bezoekt en je mag er een paar keer *the Last Post* meebeleven onder de Menenpoort, ben je steeds getroffen door de intense belangstelling van Britse jongeren en ouderen die massaal naar Ieper afzakken om er de geschiedenis van een of andere voorouder te bestuderen. Onder de Menenpoort staan de namen gegrift van ca 55.000 vermiste soldaten uit de legers van het Verenigd Koninkrijk. Met wat overdrijving zou je kunnen stellen dat, als elke overtuigde moslim tenminste éénmaal naar Mekka op bedevaart trekt, elke rechtgeaarde Brit tenminste éénmaal de talrijke oorlogsmonumenten in de Westhoek bezoekt. Sommigen komen zelfs jaarlijks terug.

Het is ook op deze plek dat mijn interesse voor de biografie van Charles ontstaan is. Nochtans hebben we onze jeugd te Wannegem-Lede doorgebracht en konden we van Charles’ broers en zussen veel informatie krijgen. Bovendien lagen de herinneringen aan onze oom er voor het rapen. Helaas, hadden we toen nog geen belangstelling.

Gelukkig heeft nonkel Gerard Thomaes veel documenten bewaard. Zij zijn nu in het bezit van zijn zoon Charles. We zijn hen dankbaar dat we ervan gebruik hebben kunnen maken. Onze dank gaat ook uit naar alle familieleden die hebben meegewerkt bij het verzamelen van allerlei informatie. Bijzondere dank aan Raf Van der Donckt die ons met raad en daad bijstond voor de opmaak van dit boekje.

Paul Van Nieuwenhuyse heeft tientallen boeken over W.O.1 gelezen en stuurde ons stapels literatuuruittreksels die nauw aansluiten bij wat oom Charles neerschreef. Waar het past, worden ze in dit boekje ingelast. Veel notities van oom Charles zijn zo bondig dat zij zonder commentaar of duiding nauwelijks te vatten zijn. Indien ik erin slaag de dagboekjes van oom Charles bij de oningewijde lezer begrijpelijk weer te geven, dan heeft het onderzoekwerk van Paul Van Nieuwenhuyse hierin aanzienlijk bijgedragen.

Paul kent ongeveer elke straat in de Westhoek en was onze gids toen we met een vijftal familieleden een verkenningstocht in de Westhoek maakten. De streek tussen Veurne en Ieper ligt er nog bij als een eeuw geleden. Had nonkel Charles ons mogen vergezellen, dan zou hij zeker vele plekjes goed herkend hebben.

Oom Gerard was goed op de hoogte van de belevenissen van zijn broer. Soms betreurde hij dat er bij de familie zo weinig aandacht was voor onze gesneuvelde oom. Met dit bescheiden gedenkschrift kunnen we hopelijk iets goedmaken.

Paul Thomaes
Hoekje 15
9950 Waarschoot

tel 09 377 35 88
e-mail: paul.thomaes@telenet.be

Oktober 2003,
heruitgave oktober 2018.

Inhoudstafel

	Pagina
Woord vooraf	2
Inleiding	4
1895 – 1914	5
1915	13
1916	21
1917	30
1918	35
1919 en later	76

Inleiding

Toen een vriend van Leo Thomaes vernam dat zijn zoon Charles zich als oorlogsvrijwilliger had aangemeld sprak hij zijn waardering en bewondering uit voor zoveel moed en zelfopoffering.

De reactie van Leo was kort en bondig: *hij doet toch maar zijn plicht*. Dit citaat werd ons door kozijn Charles meegedeeld en is voor ons een voldoende reden om wat dieper in te gaan op de mentaliteit van toen (amper een eeuw geleden).

Anno 1914 waren onze voorouders nog oerchristelijk en onvoorwaardelijk trouw aan God en Vaderland. In vrijwel alle huiskamers werd dagelijks luidop gebeden. Het was ook de periode dat bijna alle Belgen echte patriotten waren. Van alle Europeanen zijn wij nu ongeveer de minst vaderlandslievende. We proberen de sfeer en context van toen beter te begrijpen en gaan daarvoor bij de historici ten rade.

Een specialiste inzake W.O.1 is Sophie De Schaepdrijver. Zij schreef o.a. het standaardwerk *De Grote Oorlog*. Hierna volgen enkele citaten van haar en haar collega's:

W.O.1 blijft onverminderd fascineren omdat die oorlog zo door en door tragisch is. Het was een samenloop van goede bedoelingen, idealisme en offerzin, maar met een verschrikkelijke uitkomst. Er zijn geen goeden of slechten in het verhaal. Daarom is het een tragedie en geen saga.

W.O.1 is de erfzonde van de 20^e eeuw.

Tijdens de eerste W.O. zijn in verhouding minder Belgen dan Britten door de Krijgsraad terechtgesteld. De Fransen verloren een op de zes volwassen mannen op het slagveld. De Belgen, waarvan een veel kleiner percentage werd gemobiliseerd, verloren amper een op de vijftig.

We kunnen ons weinig meer voorstellen bij de toen heersende massale aanvaarding van de oorlog, die hoe ook, een hele generatie vier jaar lang in de loopgraven heeft gehouden.

Het besef van plicht, van de vanzelfsprekendheid van het offer, wordt vandaag eenvoudigweg niet meer aanvaard. Het is heden moeilijk voorstelbaar, maar België kende in 1914 een robuust en wijdverbreid natiegevoel.

In dit boekje vindt u de chronologische weergave van de beschikbare documenten (hoofdzakelijk dagboeken en brieven); waar wenselijk aangevuld met commentaar, foto's of historische verklaringen. Bieden deze carnets een objectieve kijk op de 1^e wereldoorlog? Zeker niet; gewone piotten werden nauwelijks geïnformeerd over het oorlogsgebeuren en bovendien heeft oom Charles geruime tijd geen nota's geschreven.

Het is algemeen bekend dat tijdens W.O.1 de legerleiding uitsluitend franstalig was en dat de Vlaamse soldaten hun instructies steeds in het Frans kregen. (Vandaar de bekende uitspraak : *pour les flamands la même chose*). Deze toestand wordt soms beschouwd als het begin van de Vlaamse taalstrijd. Wij hadden verwacht hierover enige verwijzing terug te vinden in de dagboeken of brieven van oom Charles, doch niets hiervan. We vermoeden integendeel dat Charles hieraan geen boodschap had. Net als zijn broers en zussen had hij op de kostschool Frans geleerd. Uit de dagboeken leren we bovendien dat hij zijn hart in Noord-Frankrijk verloren had.

Wij hebben geen kristallen bol maar achten het mogelijk dat, ware Charles niet gesneuveld, hij zich na de oorlog in Frankrijk had gevestigd. Het was immers de periode dat vele jonge Vlaamse boeren uitweken naar Frankrijk of Amerika. Bovendien had hij familieleden (Thomaes en Van Oostende) die het hem hadden voorgedaan.

Beknopte levensbeschrijving 1895-1914

Karel (Charles) Thomaes werd geboren te (Wannegem-)Lede op 21.8.1895. (Lede St-Denijs is een zelfstandige parochie binnen de gemeente Wannegem-Lede, arr. Oudenaarde, en behoort thans tot de gemeente Kruishoutem. Wannegem en Lede werden reeds in 1810 gefusioneerd!)

Hierna vindt U de samenstelling van het gezin Leo Thomaes. U zult merken dat Leo tweemaal trouwde en dat hij 10 kinderen had bij zijn tweede vrouw, waaronder Charles. Zie kopij geboorteakte, alsook de kwartierstaat van Charles Thomaes (Een kwartierstaat geeft een overzicht van iemands ouders, grootouders, overgrootouders, enz.)

Leo THOMAES ° (Wannegem)-Lede 27.12.1848 † (Wannegem)-Lede 18.05.1917
x (1) (Wannegem)-Lede 30.6.1883 met Marie-Eugenie VAN CAUWENBERGHE °12.7.1845
(Wannegem)-Lede †10.09.1887 (Wannegem)-Lede
x (2) Huise 24.08.1889 Marie-Louise VAN OOSTENDE ° Gentbrugge 20.01.1862 † Huise
08.4.1942

Kind uit 1^e huwelijk:

Jozef THOMAES ° (Wannegem)-Lede 24.12.1884 † Huise 18.03.1975
x Tildonk 19.09.1911 Lea PERSOONS ° Herent 22.04.1880 † (Wannegem)-Lede 03.01.1945

Kinderen uit 2^e huwelijk:

Maria (Marie) THOMAES ° (Wannegem)-Lede 24.05.1890 † Gent 23.03.1938
Anna Maria THOMAES ° (Wannegem)-Lede 25.05.1891 † (Wannegem)-Lede 16.10.1891

Magdalena THOMAES ° (Wannegem)-Lede 07.06.1892 † Tiegem 04.06.1964
x (Wannegem)-Lede 23.04.1927 Gerard WINDELS ° Tiegem 13.08.1899 † Tiegem
09.11.1961

Cyrellus THOMAES ° (Wannegem)-Lede 22.04.1894 † (Wannegem)-Lede 09.06.1894

Karel (Charles) THOMAES ° (Wannegem)-Lede 21.08.1895 † Hertsberge 18.10.1918

Anna Charlotte THOMAES ° (Wannegem)-Lede 21.03.1897 † Tilloy les Conty
(Fr.)10.05.1989
x 10.06.1927 Maurice LAMBERTYN ° Kruishoutem 28.02.1893 † Le Rosel (La Vicogne,
Fr.) 20.02.1973

Majella THOMAES ° (Wannegem)-Lede 16.04.1899 † Deinze 14.12.1980
x (Wannegem)-Lede 27.04.1932 Amand DEVENIJN ° Kruishoutem 12.07.1900 † Deinze
16.12.1971

Georges THOMAES ° (Wannegem)-Lede 02.10.1900 † (Wannegem)-Lede 15.12.1988
x (Wannegem)-Lede 27.04.1932 Paula DEVENIJN ° Kruishoutem 28.03.1908 †
(Wannegem)-Lede 07.03.1993

Gerard THOMAES °(Wannegem)-Lede 16.11.1901 †(Wannegem)-Lede 22.11.1993
x (Wannegem)-Lede 15.05.1929 Gabriëlle VERHENNE ° (Wannegem)-Lede 29.09.1908
†(Wannegem)-Lede 21.09.1992

Cyrellus Sylv. THOMAES ° (Wannegem)-Lede 25.11.1902 †(Wannegem)-Lede 19.03.1903

Kwartierstaat Charles Thomaes

	<p>Francies THOMAES</p> <p>° 10.12.1803 (Wannegem-)Lede X 17.10.1832 Huise</p> <p>+ 28.08.1889 (Wannegem-)Lede</p>	<p>Joannes Bpta THOMAES</p> <p>X 16.09.1794 (Wannegem-)Lede + 01.03.1832 (Wannegem-)Lede</p> <p>Joanna Th. Vandermeiren</p> <p>° 10.08.1763 (Wannegem-)Lede + 06.06.1817 (Wannegem-)Lede</p>	<p>Leopold THOMAES</p> <p>° 21.2.1704 W-Lede X 25.7.1745 Ouwegem + 15.04.1774 Wannegem-)Lede</p> <p>Petronella VERLEYEN</p> <p>° 07.4.1718 Wannegem-)Lede + 06.9.1797 Wannegem-)Lede</p> <p>Judocus Van der Meeren</p> <p>X 11.4.1747 Wannegem-)Lede + 24.7.1797 Wannegem-)Lede</p> <p>Catharina T'SIOENS</p> <p>+ 17.10.1766 Wannegem-Lede</p>
<p>Leo THOMAES</p> <p>° 27.12.1848 (Wannegem-)Lede X 24.8.1889 Huise</p> <p>+ 18.05.1917 Wannegem-Lede</p>	<p>Nathalia CORNELIS</p> <p>° 17.3.1810 Bachte-Maria-Leerne + 04.08.1883 Wannegem-Lede</p>	<p>Jacobus CORNELIS</p> <p>° 26.10.1773 Drongen X 16.6.1802 Bachte Maria Leerne + 26.5.1840 Huise</p> <p>Apolonia BRAEM</p> <p>° 01.9.1778 Bachte Maria Leerne + 06.1.1834 Huise</p>	<p>Carolus CORNELIS</p> <p>° 26.3.1739 X 30.4.1767 + 25.12.1818 Bachte M.L.</p> <p>Adriana DHAENENS</p> <p>° 17.1.1740 + 29.6.1813 Deinze</p> <p>Engelbertus BRAEM</p> <p>° 09.3.1749 X 07.8.1773 + 01.5.1797 Nazareth</p> <p>Joanna Catharina Vanhove</p> <p>° 13.12.1746 + 28.3.1806 Bachte Maria Leerne</p>
<p>Charles THOMAES</p> <p>° 21.08.1895 Wannegem-Lede + 18.10.1918 Hertsberge (Waardamme)</p>	<p>Jozef VAN OOSTENDE</p> <p>° 28.3.1819 Afsnee</p> <p>X GBG 13.9.1854 Gentbrugge + 27.5.1905 Wannegem-Lede</p>	<p>Josephus Van Oostende</p> <p>° 13.1.1786 Zevergem</p> <p>X 12.7.1810 Zwijnaarde + 25.11.1865 Gentbrugge</p> <p>Sophie DE MEYER</p> <p>+ 28.12.1867 Zwijnaarde</p>	<p>Joan. Bpta VAN OOSTENDE</p> <p>X 10.1.1775 Zevergem + 23.7.1794 Zevergem</p> <p>Joanna Maria CLAEYS</p> <p>° 14.3.1753 Zevergem + 03.7.1794 Zevergem Zevergem</p> <p>Jean Baptiste DE MEYERE</p> <p>° 16.9.1748 X 21.10.1777 + 25.10.1840</p> <p>Jeanne Marie MEIRE</p> <p>° 30.1.1751 + 1810-1840</p>
<p>Marie-Louise Van Oostende</p> <p>° 20.1.1862 Gentbrugge</p> <p>+ 08.4.1942 Huise</p>	<p>Mathilde GOEMINNE</p> <p>° 01.2.1828 Huise</p> <p>+ 25.5.1904 Wannegem-Lede</p>	<p>Jan Karel GOEMINNE</p> <p>° 07.3.1776 Huise</p> <p>X 20.7.1825 Huise + 30.12.1849 Huise</p> <p>Marie-T. Van Cauwenberghe</p> <p>° 10.9.1799 Huise + 19.10.1845 Huise</p>	<p>Pieter-Frans GOEMINNE</p> <p>° 08.3.1747 Bevere X + 07.3.1817 Huise</p> <p>Jeanne-Catherine De Clercq</p> <p>° 1749 Huise + 26.1.1832 Huise Huise</p> <p>Phil. Jac. Van Cauwenberghe</p> <p>° 25.4.1762 Huise X 1796 Nazareth + 28.3.1845 Huise</p> <p>Sabina Versele</p> <p>° 15.12.1772 Nazareth + 3.1.1841 Huise</p>

Het gezin Leo Thomaes, opname omstreeks 1910.

Van links naar rechts: Georges, Marie, Anna, Leo (volledigheidshalve geven we ook de afbeelding van zijn eerste vrouw Marie-Eugenie Van Cauwenberghe, tevens moeder van Jozef Thomaes), Gerard + Madeleine, M-Louise Van Oostende, Majella, Jozef, Charles.

Neerhof te Wannegem-Lede.

Hier groeide Charles op. Niemand in de familie herinnert zich dat het dak van het woonhuis ooit met stro bedekt was. Wellicht werd deze foto genomen vóór de eerste wereldoorlog.

Volgens informatie bekomen van Paul Goeminne was de hoeve bewoond door Filip Goeminne vóór Leo er zijn intrek deed. De echtgenotes van beide mannen waren dochters van Bernard Van Cauwenberghe.

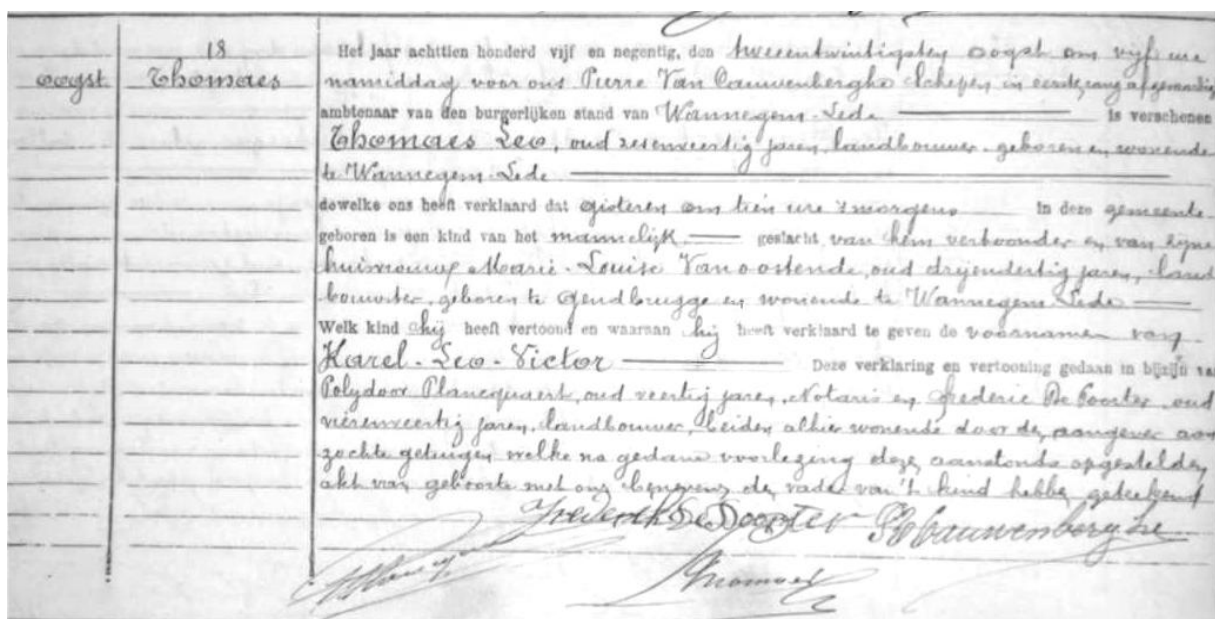
Het Neerhof is een pachthoeve die, tot voor de intrede van de landbouwtractor, 4 à 5 trekpaarden telde. In die tijd werd de grootte van een hoeve uitgedrukt in aantal paarden, eerder dan aantal ha.

Een eeuw geleden had een boer met twee trekpaarden reeds wat aanzien.

Het zou dus kunnen dat “baas Leo” goed geboerd heeft. Die indruk heb je ook als je de familiefoto bekijkt. In elk geval liet Leo het zware werk door anderen uitvoeren en trad hij o.a. op als gemeenteontvanger.

Dat het rond de vorige eeuwwisseling voor de boeren niet al koek en ei was weten we ook. Denk maar aan de toestanden zoals beschreven in het toneelstuk “Boer Van Paemel” door Cyriel Buysse.

Hiermee bedoelen we geenszins dat ridder de Ghellinck d’Elseghem, die onder meer eigenaar was van het kasteel en bijhorende pachthoeves zoals het Neerhof, ernaar streefde zijn pachters uit te buiten. De relaties zijn steeds “correct” geweest. Vandaag wordt het Neerhof niet meer bewoond door een Thomaes.

Uittreksel geboorteakte Charles Thomaes (eigen foto).

U zult merken dat de officiële voornamen luiden **Karel Leo Victor**. Algemeen werd nochtans de voornaam **Charles** gebruikt.

Hoewel uit deze akte duidelijk blijkt dat Charles op 21.8.1895 geboren werd, vermelden alle legerdocumenten als geboortedatum: 19.8.1895.

Van Charles' schooltijd weten we bitter weinig. In dorpjes zoals Wannegem en Lede had je drie studiejaren in één klaslokaal.

In een brief van 27.1.1919 van pastoor Sicotti lezen we dat Charles misdienaar geweest was.

Ook weten we dat hij na de dorpsschool op internaat ging in het **Collège St Antoine de Padoue** te Ronse. Schrijver dezes was toevallig ook leerling in het St Antonius College maar toen was de voertaal ééntalig Nederlands.

Van Charles vinden we één schoolrapport terug, nl. oktober 1910. Hij kreeg toen een rode kaart voor gedrag. Waarom rood? In die tijd kreeg je voor goed gedrag één punt per dag. Wanneer je erin slaagde gedurende een hele maand elke dag één punt te halen, behaalde je op het einde van de maand een .... rode kaart. Diezelfde maand was Charles sterk in *Calligraphie* (schoonschrift) maar was hij zwak in *Orthographe* (spelling Frans).

Soldaat Alfons De Waele, dorpsgenoot van Charles, als kok naast zijn veldkeuken.
Bron: Wannegem-Lede, Dorp van Stilte.

Charles Thomaes (rechtstaande) in de loopgraven.

Onze neef Charles beschikt over een "mooie" ingekaderde bijgekleurde foto van onze oom. Hier ziet de soldaat er nog piepjong uit.

In die tijd, decennia later ook nog, werden vele foto's van militairen handmatig bijgekleurd.

Dergelijke foto's hebben natuurlijk hun historische waarde en zijn in feite een "photo-shop" avant la lettre.

De echte fotoliefhebber van vandaag ziet hierin weinig meerwaarde of vindt het eerder kistscherig.

- 30.07.1914: Gehele mobilisatie Rusland.
- 31.07.1914: Volledige mobilisatie Oostenrijk-Hongarije; Duitsland stelt Rusland (gehele demobilisatie) en Frankrijk (neutraliteit) ultimatum – geen antwoord.
- 01.08.1914: Gehele mobilisatie Duitsland. Duitsland verklaart Rusland de oorlog; mobilisatie vloot van Groot-Britannië.
- 02.08.1914: België weigert toegang te verlenen aan Duitse troepen om Frankrijk aan te vallen; Engeland garandeert veiligheid van Franse kust.
- 03.08.1914: Duitsland verklaart Frankrijk de oorlog en valt België binnen. Italië verklaart neutraliteit.
- 04.08.1914: Brits ultimatum aan Duitsland om Belgische neutraliteit te respecteren (is in wezen een oorlogsverklaring).

Bron: Encarta® - Encyclopedie.

Duitse soldaten op weg naar het front

Duitse soldaten marcheren door de straten van Berlijn, op weg naar het front.
Microsoft ® Encarta Encyclopedie

06.09.1914: geboorte 1^e kleinkind van Leo Thomaes, nl. Julia Thomaes, dochter van Charles' oudste broer Jozef en Lea Persoons.

13.10.1914: aanwerving als oorlogsvrijwilliger; opleiding te Auvours. Deze lokaliteit vonden we op geen enkele landkaart terug. Het internet leert ons dat het een legerkamp is op 12 km van Le Mans. Momenteel is de Franse infanterie er gehuisvest. Zie verder : « Extrait Contrôle » en « Feuillet Matricule ». Oom Charles was toen nog minderjarig en had de schriftelijke toestemming van zijn ouders nodig. Dit stelde geen probleem aangezien vader Leo in gesprekken met vrienden zei dat Charles **toch maar zijn plicht deed**. Op een andere militaire steekkaart merken we dat Charles 1,68 m groot was en kastanjebruin haar had. In 1914 was de gemiddelde lengte van een volwassen man 167 cm, in 2014: 182 cm.

N° 61635
DU REGISTRE MATRICULE

Feuillet Matricule et de Punitons

du nommé (1) *Thomas, Charles-Léon-Victor*

Père <i>Levy</i>	Visage
Mère <i>Jean Oostende, Louise</i>	Teint
Né à <i>Wanuegem Lede</i>	Front { inclinaison hauteur largeur
Province d' <i>Hlle orientale</i>	Yeux
Le <i>19 août-1895</i>	Nez { base hauteur forme largeur
Dernière résidence <i>Wanuegem-Lede</i>	Bouche
Province d' <i>Hlle orientale</i>	Lèvres
Taille d'un mètre _____ millimètres.	Menton
Profession antérieure _____	Cheveux
	Sourcils
	Signes particuliers

Statut et signalement.
Noms des père, et mère, date et lieu de naissance, dernière résidence, signalement.

Le _____ Province d _____

Le _____

Entrée au corps. Relation des services.

CHEVRONS
Ancienneté
Front

182 chemin de pont 28-10-16

Le 13 octobre 1914 engagé comme volontaire pour la durée de la guerre

Bron : Belgisch Leger

14.10.1914: Charles is maar pas aan zijn opleiding in Frankrijk begonnen of de Duitse troepen staan al te Wannegem-Lede en zoeken onderdak o.a. op het Neerhof. Zie attest hierna. Dit was niet de laatste maal dat de Duitse soldaten op het Neerhof "te gast" waren. We herinneren ons nog levendig het verhaal dat onze ouders dikwijls vertelden. Dertig jaar later stonden de Duitse troepen opnieuw voor de deur. De toenmalige Feldwebel van dienst eiste ongeveer alle stallen en slaapkamers op voor zijn manschappen. Uit "hoffelijkheid" mocht moeder Paula haar slaapkamer behouden. Die nacht baarde ze haar vijfde kind, met name uw dienaar en schrijver van dit verhaal.

Vrije vertaling:

Ik was met 50 man van de 3^e Compagnie Reserve Infanterie Regiment nr 238 ingekwartierd bij dhr Leon Thomaes - Van Oostende, van 14-16 oktober 1914.

De ontvangst en verzorging waren voortreffelijk.

Dhr Thomaes en zijn familie deden wat ze konden.

Op vraag van dhr Thomaes wil ik dit graag bevestigen.

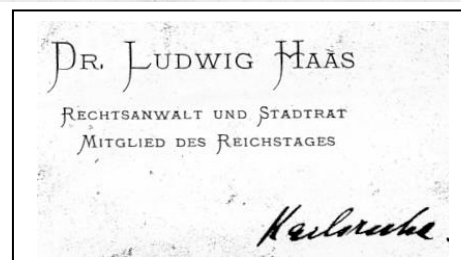
Ludwig Haas, Vicefeldwebel.

(vergelijkbaar met 1^e sergeant-majoor in het Belgisch Leger).

*Ik war mit 50 Mann der 3ten Compagnie Reserve-
Infanterie-Regiment Nr 238 bei Herrn
Leon Thomaes - Van Oostende in Wannegem - Lede
vom 14 auf 16 Oktober 1914 eingekwartiert.
Die Aufnahme und Verpflegung war eine vorzügliche.
Herr Thomaes und seine Familie haben, was bei Herrn
Thomaes.
Der Kapitän der Firma Thomaes kann mich für meine Anteil.
Ludwig Haas,
Vicefeldwebel.*

Een naamkaartje vermeldt dat Ludwig Haas advocaat was te Karlsruhe en lid van de Reichstag (parlementariër). Het stadsarchief van Karlsruhe plaatste de biografie van haar stadsgenoot op het internet. Dr. Ludwig Haas was een Joods links-liberaal politicus en advocaat.

Als vrijwilliger trok hij op in W.O.I. Na minder dan een jaar front kreeg hij in juli 1915 een bestuursfunctie te Warschau. Hij stierf te Karlsruhe in 1930. Vanaf 1933 werden zijn Joodse politieke vrienden één na één in concentratiekampen opgesloten.

Het lijkt wel alsof grootvader Leo Thomaes aan de Duitse bezetter een attest van goed gedrag vraagt. Waarom? Bij de burgerbevolking zat de schrik er goed in. De eerste weken van de Duitse invasie (augustus-september) gingen gepaard met gruwelijke vergeldingsakties. De Duitsers meenden, meestal ten onrechte, dat Belgische burgers op hen hadden geschoten. Meest bekend waren/zijn de martelaarssteden Visé, Aarschot, Andenne, Taminés, Dinant, Leuven en Dendermonde. Deze wraakakties duurden tot eind september. Nog recenter en dichterbij huis, was de slag aan de Edemolen te Nazareth, op 7.10.1914, waarbij kapitein Frémault en elf andere strijders (meestal van het 5e Linie) het leven lieten.

Hoe kwamen Haas en zijn troepen van het RIR238 op het Neerhof terecht?

Volgens een Duits discussieforum (Milex 14-18, schuilnaam Ruhrpottpreusse) hadden sommige van deze "moffen" al een behoorlijk lange treinreis achter de rug, start op 12.10.1914 te Erfurt en vervolgens de tussenstations Bebra, Bestwig, Elberfeld, Keulen, Jünkerath, Lommersweiler, Gouvy, Libramont, Namur, Charleroi, Geraardsbergen, Zottegem. De voorlopige eindbestemming was Moorslede.

Het RIR238 bleef tot half september 1916 in Vlaanderen (Pilkem, St Julien, Zonnebeke). Later trokken ze verder naar de Somme.

Het moet behoorlijk indrukwekkend, wellicht angstaanjagend, geweest zijn toen 50 man op het Neerhof neerstreek en alle kamers inpalmde.

De Belgische vrijwilligers waren amper uitgerust. Hiernaast staat een RIR-soldaat in gevechtstenue afgebeeld: geweer, bajonet met schede en houdertje, schoptas, patroontassen, pinhelm met aanduiding regimentsnummer (alle RIR-regimenten hadden dezelfde uitrusting). Bemerkt ook de bloemen die de soldaat op zich draagt: in 't begin was de overtuiging dat de Krieg snel voorbij, *frisch und fröhlich* zou zijn. Het draaide anders uit.

Foto's uit de oude doos, maar vertrouwd terrein voor oom Charles. Wannegem-Lede werd van elektriciteit voorzien in 1912. Niet te verwonderen dat de fotograaf meer oog had voor de kabine dan voor de rest van Lede-dorp.

Onderaan rechts: St Dyonisius-kerk te Lede. Aan de ingang links vindt u de "roepsteen" van waarop de veldwachter destijds de ordonnanties omriep.

Onderaan links: bijgebouw van het Neerhof, beter bekend als "stampkot". Oorspronkelijk was dit een watermolen en werd er lijnzaad gemalen. Volgens Oscar Dhondt (Jaarboek Hulthem 2004, p. 198) werd het gebouw tijdens W.O.1 door de Duitse soldaten als paardenstal gebruikt en was de molen na de oorlog buiten gebruik.

1915

We weten niet of oom Charles toen reeds een dagboek bijhield; in elk geval hebben we er geen teruggevonden.

24.01.1915 : brief van Charles vanuit Auvours (opleidingskamp) aan zijn ouders en familie.

Voor de duidelijkheid zullen we vanaf hier de briefwisseling (of fragmenten) uittikken in een imitatie *handschrift*. Vele brieven zijn moeilijk leesbaar. Ze zijn vrijwel allemaal met een potlood geschreven en soms is er een vergrootglas nodig om ze te ontcijferen. Het had geen zin alle brieven volledig weer te geven. Elke brief informeert steevast i.v.m. *den staat van de gezondheid*. Na zekere tijd krijg je de indruk dat, op papier althans, de gezondheid steeds opperbest is, ook al is de schrijver licht of zwaar gekwetst. Dus dergelijke standaardformules en andere onbelangrijke zinnen werden alvast weggelaten; zo te herkennen: ....

Het zal U misschien grootelijks verwonderen nog geen nieuws van mij ontvangen te hebben, maar het is nu wel voor de tiende maal dat ik schrijf, altijd denkende, er zal toch wel eenen terechtkomen. ....

Nu en dan krijg ik nieuws van Joseph en Octaaf Van Oostende die ook in Frankrijk verblijven. Zeer beminde ouders, ik heb hier ook het geluk de H. Mis te mogen bijwonen en ter Heilige Tafel te mogen naderen. Ik bid veel opdat wij malkander eens in volle gezondheid zouden mogen terugvinden. Hoe is het met de kleine Julia?

(dochtertje van zijn oudste broer Jozef, geboren een maand voor zijn vertrek als vrijwilliger)

Gij ziet dat ik oplet wat ik schrijf daar het te gevaarlijk is, om gij den brief niet te kunnen ontvangen; maar laat ons eens afkomen, wij hebben er moed op.

In december 1914 werd in Le Havre een *Bureau de Correspondance Belge* opgericht. De organisatie zorgde ervoor dat er speciale briefkaarten onder de troepen werden verdeeld. Bezet België was echter verboden domein en de talloze brieven naar familie aldaar bleven onbesteld. In februari 1915 werd in samenwerking met de Nederlandse overheid een verbindingsnet opgericht vanuit de Zuidelijke Nederlandse provincies. De brieven werden de grens over gesmokkeld en zo in België verspreid. Het schrijven via een tussenpersoon in Frankrijk of Nederland bleek al snel de beste correspondentiemethode te zijn.

Bron: Frontleven 14/18, blz 104.

20.02.1915: brief van Charles vanuit het opleidingskamp te Auvours aan ouders en familie:

*Ik heb uwen brief zeer goed ontvangen. Gij kunt denken met welke vreugde ik bezielt was, vernemende dat gij nog allen in volle gezondheid waart en dat gij van mij ook nieuws ontvangen hadt, waarnaar ik al zoo veel getracht had. Ook al degene die met mij vertrokken zijn, waren zeer tevreden toen ik het goede nieuws ontving. Het gaat met ons allen God dank zeer goed. Onze oefeningen beginnen wij zeer goed te kennen. Wij verlangen niets anders meer dan te mogen **afkomen om hem klop te geven**. Hij kan van nu niet meer voor uit, wat zal het niet zijn als wij eens afkomen met eenig....*

Van Victor, Joseph en Octaaf Van Oostende heb ik verschillende brieven ontvangen; het gaat met hun zeer goed.

Van Robert Bohyn hadden wij al de tijding ontvangen dat hij gevallen is aan den IJzer.

Is het waar dat Valère Van Cauwenberghe van Nokere niet te huis is? Hij is in..... achtergebleven. Toen wij daar toekwamen hadden wij al bemerkt dat hij niet veel goesting meer had om nog verder te trekken. ....

Beminde ouders, ik ben zeer tevreden dat wij geene paarden kwijt zijn en dat ze nu alle 4 vol (drachtig) zijn. Ik zou er mijn plaizir in gehad hebben, had ik maar thuis kunnen zijn. ....

Ik heb tot nu toe nog niets te kort gehad. Wij zijn nog al waarm gekleed. Alhoewel wij al geheel den winter in tenten gelegen hebben, hebben wij nog maar weinig koude gehad. De winter hier is niet zoo streng dan in B.... Van het eten mogen wij niet klagen; het kan soms wat beter zijn, maar in B..... is het voor zeker slechter. Het bestaat uit 's morgens

*koffie en een half brood, 's middags soep en een stuk vleesch, 's avonds patatten.....
Ik spaar ook zoo veel mogelijk mijn geld want er zal misschien een dag komen dat wij het
meer van doen hebben. Ook Fkrijk zit al tot in ons keel; wij zullen content zijn als wij
mogen optrekken.
Gelief zoo goed te zijn nogmaals de complementen te doen aan al de ouders mijner
Compagnons; het gaat met allen zeer goed.*

Robert Bohijn: volgens het Jaarboek 2014 van Hultheim sneuvelde hij op 22.10.1914 te Pervijze, *achtergebleven in vijandelijke handen en begraven als onbekend soldaat.* Robert was de broer van Raphael, die enkele keren als geldschietter fungeerde voor Charles.

Charles is blij dat ze op het Neerhof *geen paarden kwijt zijn.* Bedoeld wordt dat de Duitse bezetter de paarden nog niet heeft opgeëist. Gemotoriseerde voertuigen waren toen nog niet evident en paarden speelden een cruciale rol in het vervoer (burgerlijk en militair). Paarden waren belangrijker dan gewone piotten. Dat getuigt ook een Brits frontsoldaat die schreef: *per dag kost een paard 10 pond, een mens 1 shilling* (200 maal minder).

..... afkomen om hem klop te geven: het getuigt van een grenzeloze naïviteit die toen nog heerste onder de jongens. Wanneer ze enkele maanden later in de loopgraven terecht kwamen, stonden ze meteen met beide voeten op de grond (of de modder). Wie dan zijn nek te ver uitstak, riskeerde een kogel door het hoofd.

Van de hele opleiding te Auvours (meer dan 6 maanden) vernemen we dus niet bijster veel, behalve die twee voorzichtige brieven. We gaan daarom ten rade bij Daniël Vanacker die in zijn boek *De Frontbeweging*, blz 29 o.a. het volgende schrijft:

Het leven in die kampen was doorgaans hard. De voorzieningen (kleding, voedsel, logement) bleven er lange tijd erg gebrekkig. Een vriend van Jacques Pirenne vergeleek het kamp van Parigné-l'Évêque (Sarthe) nog in februari 1917 met een bagno: "On y a fort à faire pour ne pas mourir de faim ou de froid. C'est sans doute à ces circonstances matérielles facheuses qu'il faut attribuer le moral, ou plutôt l'esprit déplorable des hommes, des volontaires (venus de Belgique) surtout." Desondanks legde men de soldaten een zwaar trainingsprogramma op. De opleiding stelde vaak niet veel voor. Het leger beschikte immers niet over voldoende geschoolde en gemotiveerde krachten. Vooral in de gespecialiseerde centra bleken de studenten vaak meer te weten dan de instructeurs. Bovendien koesterde het leger achterhaalde ideeën. De theorie bestond meestal uit stom geheugenwerk, de praktijk uit doodvermoeiende driloefeningen. Voor veel soldaten was dit een reden te meer om zo snel mogelijk naar het front te willen vertrekken."

Soldaat Charles (uit verzameling Albert Thomaes.)

Foto links:

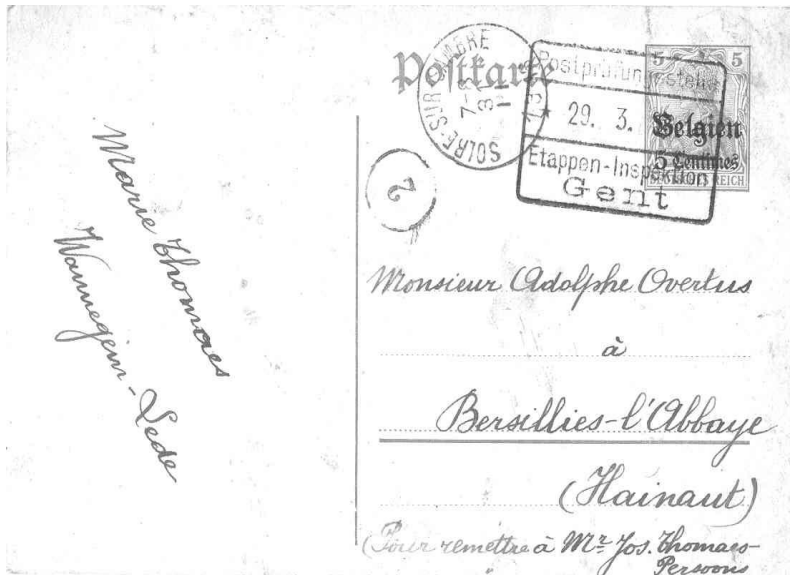
Als je deze foto vergelijkt met foto's uit andere dagboeken, moet je aannemen dat hij verwijst naar de opleidingsperiode te Auvours.

Foto rechts:

Deze foto stuurde Charles naar de familie ter gelegenheid van Pasen 1915.

Dezelfde foto zal later gebruikt worden bij de aanmaak van Charles' bidprentje. Zie 24.8.1921.

*Aan allen een
haligen Paschen
Charles*

20.3.1915

briefkaart van Marie Thomaes aan haar halfbroer Jozef Thomaes

Jozef was vertegenwoordiger in landbouwmachines en verbleef dus tijdelijk in het verre Wallonië, bij de Franse grens.

Het is een duidelijke illustratie dat het keurslijf van de Duitse bezetting de bevolking pijn doet; het zal helaas alleen maar erger worden.
bron: Raf Van der Donckt

Schoonschrift was toen nog een vak op school; daarom wordt de tekst uitzonderlijk niet uitgetikt.

Verklaring van enkele woorden:
de koe kipt: kalf
de zeug viggent: biggen werpen
haastige dood: plots overlijden

Wannegem-Lede den 29-3-15
 Heer Bemindde Broeder en Kuster,
 Ik denk dat ons twee laatste kaarten
 zeker niet zullen terecht gekomen zijn
 aangezien wij geen woordje van u krijgen
 hoe ga het bij u van de koft, naar men
 hier zegt is het bij u duur leuen.
 Wij zijn hier ook op een vleeschrautsoc-
 gezet en de boeren mogen ook geen varkens
 meer slachten aangezien alles overge-
 geven is en wanneer eene hoe kipt
 of eene zoog viggend moet ge dit gaan
 overgeven. Hoe is het met de kleine Julia?
 Wij zijn God dank allen gezond tenzij
 dat wij een beetje van den influenza
 hebben, elk op zijnen toer, maar met
 an weinige geduld is dat nog al gauw
 gepasserd.
 Gisteren hebben wij de haastige dood
 vernomen van Hofjijn Les Van Den Abeele
 rustend pastoor te Bostakker, ten gevolge
 van een attaque.
 Over veertien dagen hebben wij de complementen
 ontvangen van Charles door J. Van Bternde
 in Duitschland, die er tijding van ont-
 vangen had dat het met hem nog altijd
 goed gaat.
 Hopende dat dit schrijven u mocht goed
 soekomen verwachten wij een spoedige
 antwoord.
 Uw toegewijde
 Marie

27.03.1915: Octaaf Van Oostende sneuvelt te Kaaskerke; net op de dag van het communiefeest van zijn broer Remi. Pas maanden later zou het gezin via het Rode Kruis vernemen dat hun zoon/broer was gesneuveld. Voor foto's: zie datum 19.06.1918.

Achter het front ontmoet Charles in zijn vrije tijd nu en dan zijn kozijns Octaaf, Joseph en Victor Van Oostende en voor de jongens is het een hele verademing wanneer ze mekaar ontmoeten en over thuis te kunnen praten. Octaaf werd begraven en ligt nog begraven te Oeren (Alveringem).

Op de webstek WO1.be vernemen ook het volgende:

De begraafplaats telt nog slechts 5 heldenhuldezerkjes met een Keltisch kruis, een meeuw of Blauwvoet en de letters AVV VVK, ontworpen door frontsoldaat, schilder en tekenaar Joe English.

Ooit stonden er meer van die zerkjes in Oeren, maar in de nacht van 9-10 februari 1918 hebben grafschenners er 38 besmeurd : de letters AVV VVK werden met cement dichtgesmeerd. De Vlamingen reageerden prompt en de nacht erop overschilderden frontsoldaten de gedichte letters met zwarte verf

26.04.1915: opleiding beëindigd; Charles wordt gedetacheerd naar het 10e Linie.
Hierna attest (fragment).

Centre d'Instruction	Détachement
N° <u>7</u>	<u>9e C^o</u> de <u>61635</u>
EXTRAIT-CONTROLE destiné à servir à l'immatriculation	
du nommé <u>Thomas, Charles-Léon-Victor</u>	
Départ du C. I. le 26 avril 1915 pour le 10 ^e de ligne I/1	
A <u>Onvours, le 10 juin</u> 1915.	
Le Command' de la C ^o ,	
<u>Mooster</u>	

Bron: Belgisch Leger

Waar plaatsen we het 10e Linie in het geheel van het toenmalige Belgisch Leger?

Hiervoor gaan we te rade bij Kolonel Weemaes in zijn boek *Van de IJzer tot Brussel, bijvoegsel 6*.

We beperken ons tot de toestand, geldig tijdens het eindoffensief. Toen bestond het leger uit 6 afdelingen (D.A., division d'armée).

Oom Charles hoorde thuis in de:

4e Legerafdeling (lt generaal Michel). Deze bevatte een drietal divisies met o.a.:

4e I.D. (infanterie, generaal Deschesne) bestaande uit:

- 8e, 10e, 18e Linie
- 4e bataljon versterking en instructie
- 4e artillerie regiment
- 4e genie
- vervoerkorps van de 4^e I.D.

Charles hoorde thuis in het 10^e Linie, 2^e bataljon, 5^e Compagnie.

Het 10^e Linie ontstond reeds in 1830 en werd in 1933 omgevormd in het Regiment der Ardeense Jagers.

Wat zich in augustus 1914 had aangediend als militaire wandelingen tussen enkele Europese hoofdsteden, bleek aan het einde van dat jaar reeds te verworden tot een van de grootste slachtpartijen uit de westerse geschiedenis.

Elk kamp zocht naar nieuwe bondgenoten. De Geallieerden kregen de steun van Japan, Italië, Roemenië, Griekenland en ten slotte de Verenigde Staten; de Centralen brachten Turkije en Bulgarije in hun kamp.

De militaire operaties breidden zich tot andere gebieden uit en er ontstond een derde front, in o.m. Italië, de Balkan, het Midden-Oosten en Afrika. Hier wisten de Geallieerden de hand te leggen op de Duitse koloniën, zoals Japan dit reeds met de Duitse concessies in China had gedaan.

De hevigste strijd werd gevoerd aan het westfront, in Vlaanderen en Noord-Frankrijk. De opmars van het Duitse leger werd al in september 1914 in de slag aan de Marne gestuit; Parijs werd niet omsingeld. Vervolgens groeven beide partijen zich in loopgraven in. Hier speelde zich een jarenlange stellingenoorlog af. Beide partijen zetten een hele generatie nieuwe wapens in, waaronder de mitrailleur, granaten en gifgas. Bij elke aanval vielen vele duizenden doden en gewonden, zonder dat noemenswaardige terreinwinst werd geboekt. De verdediger was altijd in het voordeel; die kon zich op achterliggende loopgraven terugtrekken. Zodra de soldaten van de aanvallende partij uit hun loopgraven klauterden, kwamen zij onder moordend trommelvuur te liggen. Er werden dus verouderde tactieken gebruikt tegen nieuwe wapens. Soldaten waren slechts kanonnenvlees. In de slag bij Verdun (1916) vielen in acht maanden tijd rond de 700.000 doden, Fransen en Duitsers bij elkaar opgeteld. Het resultaat was een maanlandschap van miljoenen bomkraters. De Engelsen ondervonden aan de Somme (waar zij in 1916 hun nieuwe wapen, de tank, inzetten) en rond de Vlaamse stad Ieper eveneens de moorddadige gevolgen van de gemechaniseerde oorlog. In de Eerste Wereldoorlog sneuvelden er veel meer soldaten aan het westfront dan in de Tweede.

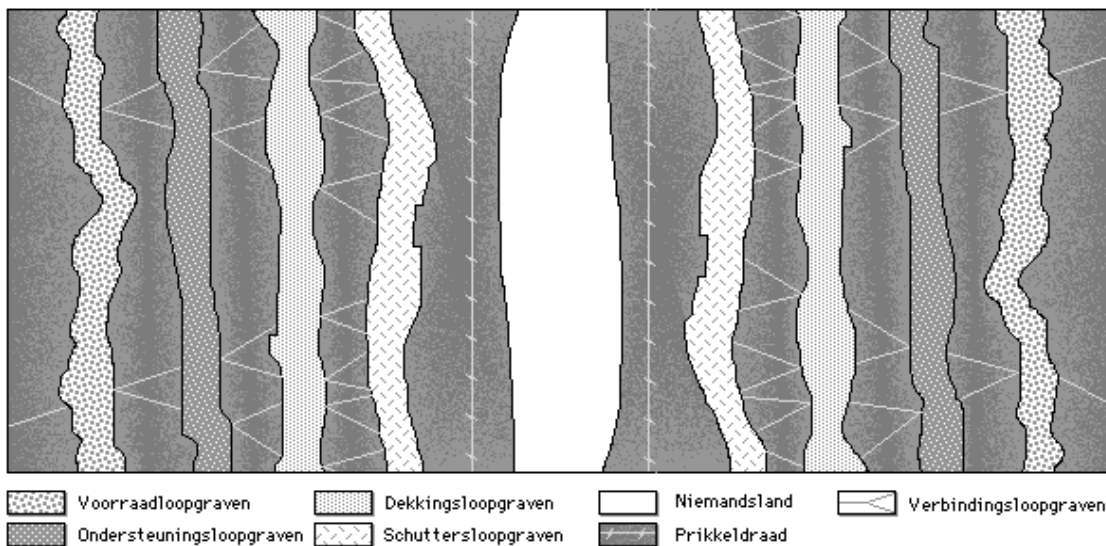
Bron: Encarta® - Encyclopedie.

Paul von Hindenburg

Paul von Hindenburg voerde tijdens de Eerste Wereldoorlog een aantal Duitse legers aan en was de tweede president van de Weimar-Republiek. In 1933 benoemde hij Hitler tot rijkskanselier.

Microsoft® Encarta Encyclopedie

Loopgravenoorlog

In de Eerste Wereldoorlog werden loopgraven gegraven in de frontlijnen van de slagvelden om de troepen te beschermen tegen beschietingen. Achter de schietgraven lagen dekkingsgraven die een tweede verdedigingslinie vormde voor het geval dat de vijand de eerste had overmeesterd. De loopgraven waren ongeveer 1,8 tot 2,5 m diep. Troepen die geen dienst hadden, leefden in schuilholten. Voorraden, voedsel en nieuwe troepen bereikten het front via een netwerk van reserve- en communicatieloopgraven. Tussen de loopgraven van de twee partijen lag niemandslaan.

Het westelijk front werd in de jaren 1915 en 1916 gekenmerkt door een aantal offensieven (Artesië en Loos; Tweede Slag om Ieper in 1915; Verdun en de Somme in 1916 die tot doel hadden 'de forcing' te realiseren, waarbij een einde aan de oorlog kon worden gemaakt. Zeer veel materieel en mensenlevens werden daaraan opgeofferd. De diverse legerstaven ontbrak het aan realiteitszin en de politici waren niet bij machte iets te veranderen. Aan het oostfront wisten de Russen begin 1915 nog het initiatief te behouden in de slag om de Karpaten, maar ze werden honderden kilometers teruggeslagen in een groots opgezet offensief (mei 1915), waarbij Mackensen grote roem oogstte. De Geallieerden hielden gecombineerde acties in de Dardanellen (febr.–mei 1915), maar de Duitse generaal Liman von Sanders wist de Turken kundig te leiden. Ook de landing bij Thessaloniké (okt. 1915–1916) bleek geen direct succes voor de Geallieerden. De offensieven van de Italianen aan de Isonzo waren even talloos als kansloos; ze vermochten de Oostenrijkers niet uit hun uitstekende verdediging te lokken. Na mei 1915, toen de Russische dreiging veel verder weg lag, konden de Oostenrijkers,

gesteund door Duitse effectieven, eindelijk met Servië afrekenen, dat in okt. 1915 veroverd werd. In augustus 1916 trachtten de Russen nog terug te slaan; Broesilov kon in Galicië enige vooruitgang boeken, maar de Centralen liepen het pas in de oorlog gekomen Roemenië overhoop. Bron : Encarta Encyclopedie.

Charles Thomaes (staande) in de loopgraven.
Uit de verzameling van Marie-Louise Windels.

03.05.1915: Ergens tussen Ieper en Boezinge schrijft de Canadese luitenant-arts, John McCrae, een gedicht waarin hij zijn emoties, bij het zien van zovele doden en gewonden, weergeeft. Zie tekst *In Flanders Fields*.

Zijn vrienden overtuigen hem het gedicht voor publicatie aan te bieden. The Spectator te Londen weigert. Het weekblad Punch publiceert het anoniem op 8.12.1915.

Heel snel verwerft het gedicht grote bekendheid; zowel bij de troepen als bij het grote publiek.

De klaproos (poppy) wordt vanaf nu een symbool dat de strijd aan het front vertaalt.

Wanneer inwoners van het Gemenebest vandaag nog (meestal op 9 november) zich tooien met een namaak-klaproos, dan doen zij dit om de doden uit W.O.I te herdenken.

20.06.1915: brief van Charles aan zijn ouders, vanuit het front:

Hoe gelukkig ben ik nogmaals een woordje nieuws van U ontvangen te hebben, door een brief van Hector Lamont.. (Hector was een dorpsgenoot van Charles)

Gij zijt voorzeker nieuwsgierig om te weten waar ik nu ben ;

ik schrijf het niet waar .....ik ben hier zeer content ..... ik stel mijn betrouwen in God en doet mijn plicht als ware vaderlander.

Met Victor en Joseph gaat het nog altijd goed.

Gisteren heb ik mijnen eersten brief ontvangen van Georges van Ronse. (Georges Thomaes, zoon van Oscar)

Tot nu toe kom ik niets te kort. Daarbij heeft Raphaël Bohijn laten weten , indien ik iets te kort kom, dat ik het maar moet laten weten.. Hoe is het met de paarden en de veulens?.....ik hoop wel in 't kort nieuws van U te ontvangen, den laatsten brief is mij in februari toegekomen.

In de *Historique du 10e Régiment de Ligne*, pag. 125, lezen we dat de troepen zich die dag te Booitshouke bevonden.

In Flanders Fields

*In Flanders fields the poppies blow
Between the crosses, row on row,
That mark our place; and in the sky
The larks, still bravely singing, fly
Scarce heard amid the guns below.*

*We are the Dead. Short days ago
We lived, felt dawn, saw sunset glow,
Loved, and were loved, and now we lie
In Flanders fields.*

*Take up our quarrel with the foe:
To you from failing hands we throw
The torch; be yours to hold it high.
If ye break faith with us who die
We shall not sleep, though poppies grow
In Flanders fields.*

24.08.1915: brief van Charles aan zijn ouders, van het front:

Den brief welke Marie geschreven heeft heb ik zeer goed ontvangen. Marie, ik dank u en schrijf maar nu en dan, 't doet zulke deugd in dezen tijd wat nieuws te ontvangen. Ik zend hier ook een portret, hoe slecht het ook zij. Gij zoudt den tweede misschien nog niet bekennen, 't is Adhemar Snoeck; 't is hier aan 't front getrokken. Vandaag heb ik naar Raphaël Bohijn geschreven om geld, er komt veel plaats in den portemonnaie.. .....er is zo weinig verandering aan 't front.

Vandaag vraag ik nog toelating om Victor en Joseph te gaan bezoeken in de P.....

Georges van Ronse heeft in 't kort drie brieven ontvangen van huis, hij was zoo content.

Hoe is 't met tante Sylvie? ..... een warme handdruk van verre.

Marie was Charles' oudere zus. Sylvie was de oudere zus van vader Leo. De foto is gelukkig bewaard gebleven en is in het bezit van neef Charles Thomaes. Links Charles Thomaes, rechts Adhemar Snoeck.

In 1928 huwde Adhemar met Anna Van Oostende, nicht van Charles Thomaes.

Het kleine Wannegem-Lede in een grote oorlog.

In 1914 barstte de hel los over Europa; vier jaar armoede en ontbering vooraleer de strijd was gestreden. Ook Wannegem en Lede hebben hun steentje bijgedragen tot de bevrijding onder de vorm van oorlogsvrijwilligers, het **groepje 8540** en niet te vergeten Antoon Lamon. Hij werd in 1913 tot veldwachter benoemd in opvolging van zijn vader August Lamon, die dit ambt sedert 1899 had uitgeoefend. Antoon was toen de jongste veldwachter van het land in de ouderdom van 23 jaren. Tijdens de oorlog fietste hij iedere week naar Gent langs St. Denijs-Westrem, Wortegem en Meulebeke, om er het aantal vliegtuigen of treinen te noteren evenals hun positie. Thuisgekomen werd onmiddellijk een spionageduif de lucht ingestuurd, voorzien van de boodschap. Dit duurde tot mei 1918, toen zijn ondergrondse activiteiten werden ontdekt. Hij werd naar een strafkamp in Rijsel gestuurd, waar hij dienst deed als tolk. Na de oorlog vielen hem verschillende hoge onderscheidingen ten deel.

Het groepje 8540

Tijdens de eerste wereldoorlog bestond er te Wannegem een spionage groepje, dat werkte voor de geallieerden. Dit groepje bestond uit: Alfons Baertsoen, boswachter ; Charles Tsjoen, brouwer; Jan Gabriëls, gemeentesecretaris en Remi Tsjoen, koster. Samen stonden ze onder het gezag van Marthe De Zaaitsjoud-Doutreligne. Zij hadden tot taak de verplaatsingen van de Duitsers te volgen en te melden achter het front met duiven en ballonnen. De duiven waren ingepakt in speciale mandjes met valscheren en werden 's nachts gedropt met vliegtuigen. De boswachter en de brouwer vonden de meeste duiven, de secretaris kon het beste de juiste namen van Duitse legeroverheden uitpluizen en de koster kon 1 of 2 duifjes in gereedheid houden, liefst op de kerktoren . Zo zag Fons een duifje hangen in een spar in het bos, men besloot de spar 's nachts af te zagen. De boom leunde echter tegen een andere spar en ook die werd afgezaagd. Toen om 4 uur 's morgens beide bomen vielen. . . was de duif dood. Het lukte echter beter, om het nieuwe vliegveld van Wortegem te signaleren. Bij een gunstige windrichting zou men in de brouwerij een ballon met CO 2 gas opblazen, maar wat te doen met de 2 Duitse soldaten, die in de brouwerij logeerden ? Charles Tsjoen wist raad en vroeg Anna De Vrieze van het café «Handelshuis», de Duitsers «in de klap» te houden tot rond negen uur. Daarna dronken ze met de brouwer nog een fles wijn versterkt met cognac, zodat ze rond half elf sliepen als «vette varkens»... de werkzaamheden konden beginnen. Reeds 2 dagen later werd het vliegveld en de aangekomen munitie stukgeslagen. Het groepje 8540 werd na de oorlog uiteraard gedecoreerd en gelukgewenst.

Bron: Wannegem-Lede, Dorp van Stilte

Gedurende de eerste wereldoorlog was de **Ortskommandatur** gevestigd in in het sekretariaat. Veldwachter Lamon met zijn "Fahrrad", bestelde de "zivil Post" aan Sekretaris Jan Gabriëls. De Duitsers hadden het toen voor het zeggen.

Ook Wannegem-Lede kende, bij het uitbreken van W.O.1, tal van vrijwilligers. Zij kwamen terecht in het opleidingskamp van Auvours. Tijdens een rustpauze, met nieuws uit Wannegem-Lede en genietend van een paar flessen wijn (of was 't Wannegemsen bruinen?)

Zittend: Baziël De Lepeire,
Henri Dhaene, "Loeze Zager",
Verbeeck, Henri De Potter.

Staande: Charles Tsjoen,
René Vander Meersch,
Maurits Van Ghelue,
Jozef Van Houteghem,

Charles Thomaes en Aloïs Van Dorpe.
Charles Thomaes en Jozef Van Houteghem
staan schouder aan schouder en overleven

de oorlog niet. Charles Tsjoen van deze foto is de neef van die andere Charles Tsjoen, brouwer, die actief was in het groepje 8540. Zie artikel hierboven. (info Olivier Tsjoen 15.11.2014)

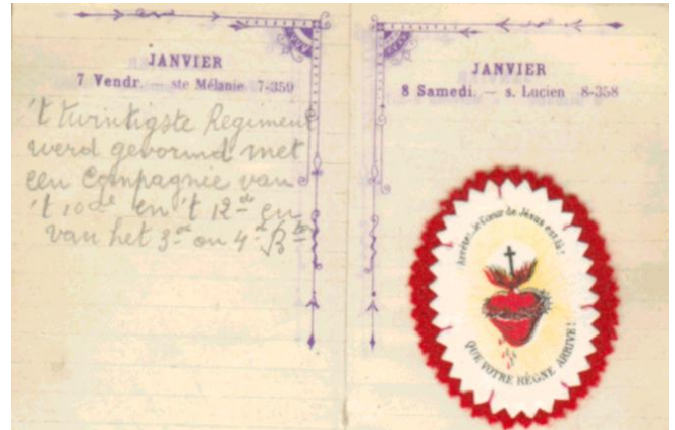
De opleiding is voorbij.
Maar voor deze jonge mannen
moet *den Grooten Oorlog* nog
beginnen. Het zullen vier lange
jaren worden in de loopgraven
aan de IJzer.
Hier nog eens onze vrijwilligers,
samen met enkele vrienden uit
Huise.

Bron (3 foto's hierboven):
Wannegem-Lede: Dorp van Stille

1916

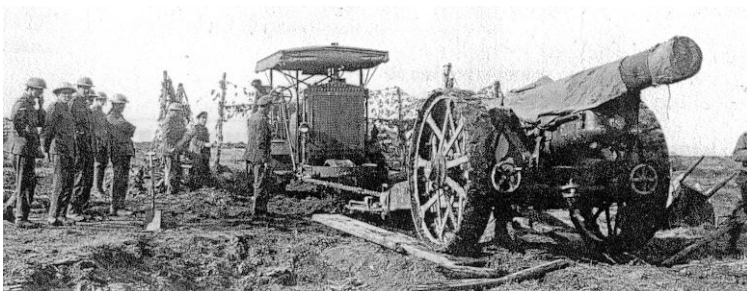
Van dit jaar hebben we gelukkig een tamelijk gedetailleerd dagboek; al moet je van een soldaat in oorlogstijd niet teveel proza verwachten. De afmetingen van een bladzijde bedragen ongeveer 6,5 x 4,5 cm. Aan het front schreef men niet met een gouden pen maar gebruikte men *nen crayon* (potlood). Het papier was nogal bruinachtig en dat maakt sommige pagina's moeilijk leesbaar. Bijna alle genoteerde gebeurtenissen worden hier (beter leesbaar) uitgetikt. De aangehaalde tekst wordt steeds *cursief* weergegeven. Teksten uit brieven worden verder in imitatie-*handschrift* weergegeven.

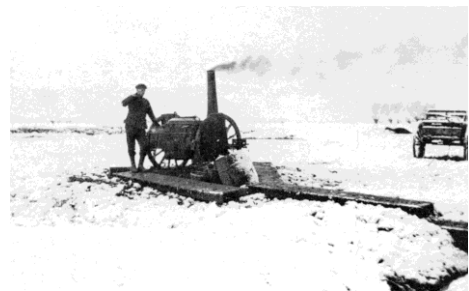
Afbeelding van zijn eerste dagboek.

U ziet ook een afbeelding van de scapulier die aan Charles toebehoorde. Voor mensen die na “den ouden tijd” geboren zijn: een scapulier is een lapje gewijde stof dat de gelovigen bij zich droegen.

01.01.1916: de allereerste notities in zijn zakagenda zijn weinig opbeurend: *tranchee 22; op voorpost nevens de Franschman; om 12 u werd erg geschoten door de schildwachten. Om 11 uur wenschte onze artillerie een gelukkig nieuwjaar, met eenige obussen en houwitser. Om 12 uur werden wij begroet met ongeveer 100 obussen (vermoedelijk in de omgeving van Nieuwpoort).*

Een houwitser die door een tractor verplaatst wordt.

Een Belgische veldkeuken te Wulpen. Januari 1916.

Bron: 14/18 Een oorlog in Vlaanderen, blz 28

02.01.1916: *op den ijzeren weg tegen Nieuwpoort.*

04.01.1916: *in repos te Wulpen; groot toneelfeest in de zaal. Parijsche comique zangeressen gaven ons een aangename avond en voerden het stuk op "les cadeaux de Noël".*

5+6.1.1916: *repos te Wulpen. Wulpen ligt Z.O. Koksijde. Zie landkaartje op voorlaatste pagina.*

07.01.1916: de Compagnie (10^e Linie) werd met andere eenheden samengesmolten en vormde voortaan het Twintigste Regiment.

- 10.01.1916: *naar den ijzerenweg secteur nord; groot bombardement in Nieuwpoort*
 12.01.1916: *naar de voorposten tranchee g.....*
 13.01.1916: *compagnie travailleur.*
 19.01.1916: *vertrokken in repos naar Bray Dunes. Het begon te sneeuwen en te vriezen.*
 Bray Dunes = Franse kustgemeente, net over de Belgische grens.
 20+23.01.16: *garde côte; zeer koud. Kustwacht (lokaliteit niet vermeld).*
 24.01.1916: *naar het bad gegaan in De Panne.*
 Vandaag lijkt dit een alledaagse bezigheid, niet de moeite waard om te vermelden.
 Voor die tijd en omstandigheden wellicht een uitzonderlijk privilege. Het moet er dikwijls
 “gestonken” hebben aan het front!

Omdat het heel wat moeite en ontbering bespaarde, berustten vele soldaten in hun vuiligheid. 's Winters was het veel te koud om zich in openlucht te wassen, 's zomers stonk het water of stonden de grachten droog. In de loop van de oorlog werden een aantal badinrichtingen uit de grond gestampt, waar de soldaten af en toe van een volledige wasbeurt konden genieten. Vooral over de badinrichting te De Panne waren de soldaten erg in de wolken.
 bron: Frontleven 14/18, blz 92.

*E*r zijn baden ingericht voor de soldaten in de brouwerij van Mr Peirsegaele en te Reninghelst in de brouwerij van Mr Six. Elke week moet iedereen er naartoe.

bron: dagboek van pastoor Achiël Van Walleghem, zondag 9 mei 1915

De mannen ont deden zich van hun ondergoed en gingen naakt in een grote schuur met open brouwkuipen, waarin iedereen een heet bad kon nemen. Enkelen verkozen een hete douche onder een pijp waar gaten in gemaakt waren. De stoom was te snijden op zo'n ogenblikken.

bron: dagboek van John Aston, 12de East Surrey.

Soldatenwäsche in Zarren.

Ook de burgerbevolking werd ingeschakeld voor het wassen van soldatenlinnen.

Hier, te Zarren, doen de vrouwen karwei voor de Duitse militairen.

Bron: Oorlog in de Belgique.

25.01.1916: *exercice*

30.01.1916: *zeer koud, den thermometre zakte tot op 22 onder zero; de sneeuw en het ijs lag 2 metres dik op de kusten.*

De soldaten kropen als dieren bijeen om zich te verwarmen. De winter van 1916-17 was onmenselijk koud.

Het vroom in Januari en Februari tot – 20°C. Ze werden menigvuldig door bevroren voeten geteisterd.

Bron: Frontleven 14/18, blz 63.

Aan het front waren de toiletmogelijkheden erbarmelijk.

Bron: Deckers' dagboek.

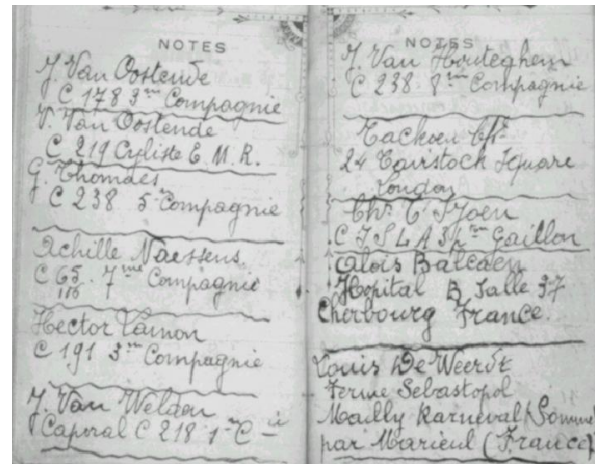
- 14.02.1916: *vertrokken naar den secteur naar Boitshoucke.*
Boitshoucke ligt N.O. Veurne.
- 15.02.1916: *het begon te dooien.*

Eind februari: Charles noteerde veel namen en/of adressen: familie, vrienden enz. Hier merken we voor de eerste maal het adres van Louis De Weirdt, ferme Sebastopol. Later meer hierover.

- 10.03.1916: *op de Schildersbrug zijnde werd sergent Maegerman gedood door een bal in het hoofd.*

Deze notitie is fout gedateerd en moet zijn:

- 10.03.1917. Zie aldaar.

- 16.03.1916: *van ferme Bécue naar de voorposten.*
Den Luitenant vertrok naar de Centre Instruction Divisionnaire.

21.03.1916: *aangekomen te Bray Dunes; zeer slecht weder.*

24.03.1916: aankoop van melk, bier en suiker voor de som van 1,15. Dit zijn geen € maar Belgische of Fr. Frank.

Het eten aan het front is zielig . De mannen die het met hun soldij alleen moeten rooien lijden honger. Melk kost nu 0,25 frank per liter, twee eieren 0,45 frank, een stuk chocolade 0,15 frank, boter 1,60 frank per kilo, en alles wordt nog duurder.
Bron: De Oorlog van Valentin, blz 70.

03.04.1916: *het was 4 vingers dik gesneeuwd.*

01.07.1916: zware gevechten aan de Somme. Reeds op de eerste dag verliezen de Britten 60.000 soldaten. Enkele bronnen melden dat sommige generaals geen besef hebben van wat er aan het front gebeurt. Erger nog, om zich niet van de wijs te laten brengen, zijn er officieren die weigeren inzage te nemen van de foto's of andere verslaggeving over de aangerichte slachting.

07.07.1916: *vertrokken in congé naar Lourdes; de Compagnie vertrok van Bourbourg naar Les Huttes. 's Avonds om 12 uren vertrokken in de statie.*

10.08.1916: brief vanuit Vrancken (Nederland?), waarschijnlijk van een zekere Bohijn.
Beste Kozijn Charles,

Ik heb goed uwen brief ontvangen. Zoals ge weet had Raf mij 50 fr gestuurd voor u, maar met de repos, aangezien wij ons nog al goed amuseerden, gingen ze nog al rap door. Zie hier 20 fr. In 't kort zend ik u nog 30 fr want mijnen financieelen toestand is niet te wel. Ge verstaat wel hé, Charles?

Als ik geld krijg van Raf in 't kort, zend ik u het overige op. Stel het goed, Charles, en goeden moed.

Uw kozijn....Alb. IV

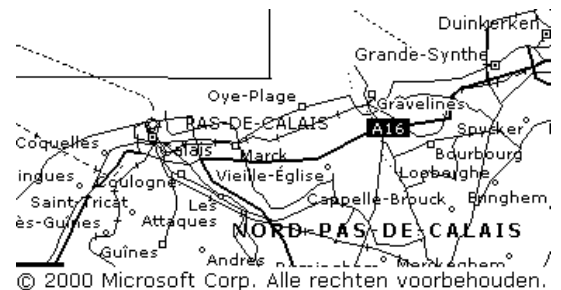
25.09.1916: *vertrokken uit Les Huttes. Na 28 km. te marcheeren, aangekomen te Avroire?*

26.09.1916: *aangekomen te Guînes (Pas de Calais)*

02.10.1916: *photographié à St Tricat (Pas de Calais)*

04.10.1916: *gaan werken in het bosch te Fienne*

11.10.1916: *vertrokken uit Guînes naar Marck, aangekomen in le Fort Vert; aanstonds garde côte opgetrokken, na eene marche van 18 km afgelegd te hebben.*

Naast de gewone kazernedienst stond in de badsteden ook **kustwacht** op het programma. De compagnie verbleef gedurende enkele dagen in barakken in de duinen en zorgde op de haar toegewezen strook voor schildwachten.
Bron: Frontleven 14/18, blz 103.

- 15.10.1916: *fait notre demande au colonel du CJEP d'Etampes.*
Charles doet zijn aanvraag voor opleiding bij de Belgische militaire vliegschool te Etampes, nabij Parijs.
- 16.10.1916: *inspection des armes par le chef de peloton. Fait notre examen devant le Capitaine ; reçu un avis favorable.*
- 17.10.1916: *marche de 20 km Gravelines et retour ; déclaré inapte au service de l'aviation.*
De kandidatuur van Charles voor de luchtmacht wordt dus niet weerhouden.
- 01.11.1916 : *exerci. Met de artillerie.*
- 04.11.1916 : *een schildwacht verdronken in de zee ; een tweede is gered.*
- 05.11.1916: *garde côte, op post 9, aan post 10, een paard gedood door een obus; den conducteur gekwetst.*
- 08.11.1916: *orders ontvangen om om 2u 's morgens te vertrekken naar het front; 's avonds om 8 u orders ontvangen van te blijven; de colonne de transport die reeds betrokken was, na eene marche van 40 km afgelegd te hebben, keerden op hunne stappen terug. Eenen nieuwen Luitenant.*
- 10.11.1916: *naar huis geschreven langs O. aux bons soins du Bureau de Correspondance Belge ; 36 Bd de Strasbourg, Le Havre 15697.*
- 11.11.1916: *vertrokken van Fort Vert, te voet naar Petit Fort; nog een bezoek gedaan aan de vrienden van Les Huttes.*
- 12.11.1916: *vertrokken in Grav... (onleesbaar, waarschijnlijk Gravelines), naar het front; aangekomen in **Woesten**, 's avonds gaan kantonneren naar **Pollinkhove**.*
Beide gemeenten liggen Noordwest Ieper, langs de weg naar Veurne.
- 13.11.1916: *repos op pachthof (lokaliteit niet vermeld).*
- 14.11.1916: *een bezoek gedaan aan de vrienden van **Haringhe**.*
- 16.11.1916: *vertrokken naar het piket te Leughem (Luigem, deelgemeente van Houthulst); waren gekantonneerd in een duitschen abris; wij waren zeer nieuwsgierig om de duitsche tranchees te zien. Verschillige vliegmachines....*
- 19.11.1916: *naar de voorposten. Voor den dag door te brengen hadden wij sterken abris... Moest als observateur de wacht optrekken op den zolder van een stukgeschoten huis.*
- 06.12.1916: *naar den tranchée; vertrokken in piket in de loopgracht te Papegoed (Merkem, ten noorden van Ieper), waar de 110e Compagnie van de Fransen afgelost werd. Het was een versterkte schuilplaats waar een compagnie zich in kon verbergen. Voor de schuilplaats lagen ongeveer 15 Duitsers en enkele Fransen begraven die in het offensief gesneuveld waren. Obussen hadden putten gegraven waar een compagnie zich in kon verbergen.*
- 08.12.1916: *na 's avonds het ravitaillement gedaan te hebben, werd ik op den bureau geroepen om mijn congé te gaan halen. Welke vreugde; ik mocht 2 dagen vroeger vertrekken, na solde ontvangen te hebben van 20 fr 40 ct. Met veel moed stapten we op. Het was bijzonder donker.*

Met verlof

In de zomer van 1915 voerde de legeroverheid de mogelijkheid in om voor een vijftal dagen met vakantie te gaan naar het geallieerde buitenland. Men moest echter een adres van bestemming kunnen opgeven. Aan de gewone soldaten ging die faciliteit geruime tijd voorbij. Alleen diegenen, die voor gratis logement terechtkonden bij familie of vrienden in het buitenland, konden zich een dergelijke escapade permitteren.
Bron: Frontleven14/18, blz 117.

- 09.12.1916: *in de keuken aangekomen in de "**Piepegaal**" (herberg te Westvleteren) nog een uurtje geslapen; het was 48 uren geleden dat wij geen oog gesloten hadden. Vertrokken naar*

het bad in **Elzendamme**, vandaar naar **Stavele**. In het Camp de Messines ons gereedgemaakt en naar de statie van Wayenburg vertrokken. Denzelfden morgen hadden we ongeveer 25 kilom. afgelegd.

10.12.1916: 's morgens aangekomen te **Amiens** om 2 uren en verder per trein naar **Moreuil**.

Aangekomen rond 9u30. Nauwelijks buiten de statie of ik zag het 78e Regiment Artillerie lourde der franschen, welke wij afgelost hadden in Merckem en Bixschote. De weg was lang en eenzaam vooraleer aan te komen in het dorp **Mailly**. In het dorp aangekomen den weg naar Ferme Sebastopol gevraagd. Een oude grijsaard zegde me : au bout du chemin à votre gauche. **Welke vreugde voor hen en voor mij malkander terug te zien**. De machine was aan het dorschen; een goed systeem om te binden; naar de stalling gaan zien, Enz...

Het gaat hier om Mailly-Raineval, gelegen op ongeveer 25 km ten zuidoosten van Amiens. Hier woonde de uitgeweken Vlaamse boerenfamilie De Weirdt, afkomstig van Landegem. Zij waren kennissen van de familie Thomaes te Wannegem-Lede. Onze familie Lambertyn-Thomaes, eveneens landbouwers, wonend in Le Rosel, ca 20 km boven Amiens, heeft decennialang goede betrekkingen onderhouden met de De Weirdts.

Op 21.7.2002 bezochten we onze nicht Marie-Thérèse Lambertyn en gingen op verkenning naar Mailly-Raineval. Zie foto's op een volgende pagina.

13.12.1916: *Met moeder De Weirdt naar de markt gereden, met de **voiture**. Den markt was heel doodsch, eenige boeren, eenige groenselkramen.*

Let wel: verplaatsing met de **voiture** zal wel met paard en sjees gebeurd zijn. Auto's waren toen vrijwel nog niet in het straatbeeld te zien.

Hiernaast de "rotskarre" van het Neerhof met Georges Thomaes en een zus.

Bron: Wannegem-Lede, Dorp van Stilte.

Wellicht heeft ook Charles ooit met deze sjees meegereden.

16.12.1916: *met den moteur appelen gemalen, daarna de appelen 24 u in water gezet en daarna wordt het geprest.*

17.12.1916: (zondag)

Met de voiture naar de mis gereden, met moeder en Maria. 's Namiddags begon het te sneeuwen; 's avonds lag de sneeuw 10 cm dik.

Hier valt voor het eerst de naam van Maria De Weirdt. Later zal blijken dat Maria meer dan een gewone kennis was.

18.12.1916: *'s Morgens hield het op met sneeuwen. De sneeuw lag toen 0,40 cm dik.*

Zonder twijfel wordt 40 cm bedoeld.

Om 8 u gingen we op jacht op wilde zwijnen; wij met slappe hoed en kapote, hooge getten tot aan de knie. Ze ontdekten veel wildsporen, doch konden niets vangen.

19.12.1916: *onmogelijk naar den markt te rijden; er was te veel sneeuw. Zoo doende besloten wij naar Amiens te gaan op comition.*

20.12.1916: *met de voiture naar **Ailly-sur-Noye** gereden. Het paard stak soms tot aan de knieën in de sneeuw. Daar ontmoetten wij het 110e Regiment Infanterie dat we op het Papegoed (Merckem) afgelost hadden in den Bois du Trapèze.*

21.12.1916: *vertrokken in Moreuil 's avonds om 7u20 (vermoedelijk per spoor)*

22.12.1916: *.....met de tram vertrokken naar **Westvleteren**. Om 1 u aangekomen in de compagnie, gekantonneerd in de **Piepegaal**.*

's Avonds wierden wij gebombardeerd met groote obussen. Wij namen het hazenpad.

We vinden **Pijpegale** tussen Westvleteren en Langemark.

Momenteel wordt de **Pypegale** gebruikt als herberg en vakantiehoeve.
Eigen foto genomen 2003.

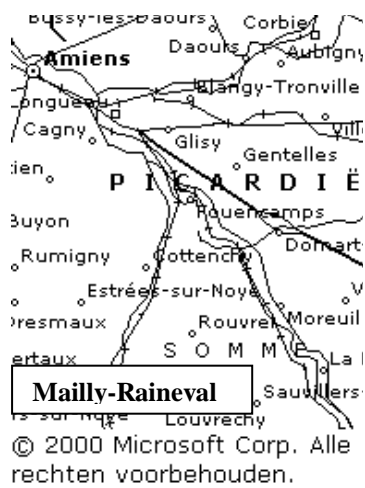
Bij het lezen van Charles' vorige en volgende notities merken we niet veel vakantiestemming.

Medische hulppost van het 7de Linie aan de Pypegale (sector Steenstrate, oktober 1916)

Voorlopig weten we niet of de twee bovenstaande foto's om hetzelfde gebouw gaan.
Bron: Schrapnel, WFA (Western Front Association) tijdschrift, 2e kwartaal 2008, p.32.

Dorpskerk te Maily.

Oom Charles is er zeker éénmaal met de De Weirdt's naar de mis geweest.

De hoeve (meer dan 200 ha) bevindt zich op het einde van een landweg. Op de foto boven rechts merk je op de achtergrond het woonhuis dat na 1918 opnieuw werd opgetrokken en dat nu als stal fungeert. De villa werd veel later gebouwd.

De bungalow (midden rechts) werd gebouwd toen Maria De Weirdt met pensioen ging.

Maily-Raineval telt amper 196 inwoners. Toch heeft het een website op het internet. Ook *La ferme Sébastopol* staat er vermeld als gehucht (hameau).

23.12.1916: *niets bijzonders, maar zeer den cafard*

Uiterst zelden durfde of wilde onze oom zijn gevoelens uitdrukken. In de vele brieven en dagboekgeschriften komen maar een paar gevoelsuitlatingen voor.

Dit is er één die kan tellen. Je zou voor minder balen van de oorlog wanneer je net een paar weken bij je vriendin en haar familie op verlof bent geweest en je wordt aan het front opnieuw onder de obussen gedompeld.

Een goede omschrijving van het begrip is terug te vinden in het dagboek van Paul Lintier, Frans artillerieofficier:

Er zijn dagen van ongeneeslijke depressiviteit. Je wordt er plotseling door gegrepen, door getekend. Het beangstigt je... Je weet niet waarom. En daarom maakt dat bedroefde gevoel je zo onrustig... Het is een diepgeworteld, ondefinieerbaar, onbeschrijflijk gevoel van malaise, dat je keel dichtknijpt in afwachting van onheil, waarvan je niet weet wat het zal zijn. Men noemt het le cafard.

bron: Zacht en Eervol, p. 230

24.12.1916: zondag.

's Namiddags trokken we naar den tranchee en mochten al seffens naar den voorpost; den nacht was redelijk klaar, doch nu en dan een sneeuwwoik.

Om kwart voor twaalf komen ongeveer 15 Duitse naar onze post gelopen, doch wij waren op onze hoede. Wij riepen ze welkom met granaten en het geweer; doden of gekwetsten namen ze al kruipende mede.

Van een frontsoldaat moet je geen klare en duidelijke verslaggeving verwachten, maar hier doet oom Charles ons twijfelen. Het is bekend dat in 't begin van de oorlog (1915, ook sporadisch nog in 1916 en 1917) op sommige plaatsen de vijandelijke troepen zich met Kerstmis of Nieuwjaar spontaan begonnen te verbroederen. Hun oversten kregen het hiervan op hun heupen. Was dit een dergelijke poging van de Duitsers?

Ons vermoeden wordt helemaal bevestigd door Wim Deneweth die (november 2004) in de briefwisseling van Nicolas Motz (hij sneuvelt dezelfde dag als Charles) verneemt:

De moffen bieden vrede aan. Aan het front willen we daar niets van horen. We willen in ons land als overwinnaars terugkeren. En de Duitsers durven van vrede spreken..... O neen onze haat voor hen groeit nog elke dag.

Met **Kerstmis 1915** vindt langs de IJzer een merkwaardige gebeurtenis plaats. Op Kerstdag zelf stijgen zowel langs Duitse als langs Belgische zijde kerstliederen uit de loopgraven op. Weldra wisselen de mannen gesprekken en schuiven elkaar in een gebaar van vriendschap tabak, chocolade en andere snuisterijen over het ijs heen. Korte tijd daarna wordt het schieten hernomen.

Langs andere delen van de frontlijn doen zich gelijkaardige taferelen voor. Nabij Ploegsteert stappen Duitse manschappen op doorheen het niemandsland waar zij contact nemen met eenheden van de London Rifle Brigade. Maar op 27 december meldt het legerorder dat hieraan een einde moet komen.

Op 30 december bereikt een boodschap er het Somerset regiment waarin ook Duitsers melden dat hun legerleiding hen verbiedt nog verder met de Britten contact te nemen. Zij zijn immers niet gekomen om te verbroederen maar om de tegenstander te overwinnen.

Bron: Vuur en Gas in de Loopgraven, blz 8

25.12.1916: Kerstmis (maandag)

*In den morgen begon het te sneeuwen. Voor de schuilplaats hadden wij een blekken tol doorboort van éclats d'obussen. Op de kouden en natten grond moesten wij den dag doorbrengen. **Wij werden onder de sneeuw gedekt zoo als de hazen. Wat een Kerstdag!!!***

Blekken tol: het zou kunnen dat de bedoeling hiervan was een kookvuurtje te fabriceren. Bij gebrek aan alcoholvuurtjes prikte men gaten in een leeg blik en vulde men daarna op met jute.

26.12.1916: *wij trokken van den voorpost naar het Papegoed (Merkem) waar we 2 dagen verbleven.*

28.12.1916: *den nacht ging zeer kalm voorbij. Wij hadden voor abris 4 piketten bedekt met Duitse kapot en bache, het vriezde zeer. Binst de dag werden wij gebombardeerd*

met 15 .....(onleesbaar). Zij vielen op 5 à 10 meters van ons af. Grote stukken aarde kwamen op onze kop terecht. Wij werden afgelost door het 3e peloton. Om 11 u was er alerte, een compagnie Duitsche scheen te attaqueren, doch deze werd afgeslagen.

31.12.1916: *geheel den dag werden we gebombardeerd met zware obussen. Twee obussen kwamen op onze abris te ontploffen maar kwamen er niet door.
's Avonds vetrokken we voor 12 dagen in repos; wat een vreugde!*

Abri (of schuilplaats)

Niet alle schuilplaatsen waren zo comfortabel zoals deze Engelse, hier afgebeeld. (Reningelst) Het kon ook veel primitiever, bv. met een paar planken en enkele zandzakjes erop.

Ieper in verval

Tijdens de Eerste Wereldoorlog is er uiterst felle strijd geleverd in Ieper. Deze stad, die een voorpost vormde in de linies van het geallieerde front, was het doelwit van talloze aanvallen door de Duitsers van 1914 tot 1918.

Encarta Encyclopedie Winkler Prins, Roger-Viollet

1917

Van 1917 beschikken we enkel over een dagboekje dat betrekking heeft op de maand juli en dan nog meer bepaald de verlofdagen in die maand. Dus geen oorlogsverslagen.

16.01.1917: geboorte 2° kleinkind van Leo, nl. Alfred Thomas
zoon van Charles' broer Jozef & Lea Persoons.

23.01.1917: overlijden Charles Louis Thomas.
Hij is de ongehuwde broer van Leo Thomas en was ooit schepen te Huise.

18.05.1917: overlijden vader Leo Thomas. Zie bidprentje.
We beschikken niet over een overlijdensbericht.

Aangezien Charles geen dagboek over die periode naliet weten we dus ook niet hoe hij het overlijden vernomen heeft. De enige briefwisseling die we in dit verband terugvinden is een wat vreemde brief uit Romford, Essex (U.K.) in gebrekkig Frans (franglais):

March 10th (onbegrijpelijke datering, Leo stierf in mei)

Cher Filleul (petekind)

Je suis triste à entendre de la mort de votre père.

Comme triste est il que vous ne l'avez pas vu avant son mort

... J'espère que après la guerre vous aurez encore votre maison et aussi la reste de votre famille restoré à vous. ...

votre friendly marraine. (meter)

De vreugde van ons hert is uitgedoofd. Jer.
 † BID VOOR DE ZIEL
 VAN MIJNHER
LEO THOMAES,
 weduwnaar van Mevrouw
 MARIE-EUGENIE VAN CAUWENBERGHE,
 echtgenoot van Mevrouw
 MARIE-LOUISE VAN OOSTENDE,
 GEMEENTE-ONTVANGER,
 Voorzitter van 't genootschap van den Heiligen Francisus-Xav., lid van 't broederschap van het H. H. van Jesus en van den Wekelijkchen Kruisweg, enz.
 Vereerd met het Erekrans van 2° klas,
 geboren te Wamegem Lede den 27 December 1848 en
 aldaar godvruchtig overleden den 18 Mei 1917,
 versterkt door de HH. Sakramenten der stervenden

Hij was een man van geloof, een ware christen, een deugdzaam en voorbeeldige echtgenoot, een goede vader. — Door de goedheid van zijn karakter won hij ontelbare vrienden, en de edele gevoelens van zijn ziel, gepaard met een aangename zachtaardigheid, verwierden hem de algemeene achting.
 Al het volk beminde hem, nu betreurt en beweent het hem.
 Bemind van God en van de menschen, zal zijne gedachtenis in zegening blijven.
 Heer. Gij hadt hem ons gegeven voor ons welzijn en geluk. Gij eischt hem terug, wij geven hem U weder zonder morren, maar met een gewond hart. *H. Ephr.*
 Hij aanvaarde met onderwerping de kwellingen die hem overkwamen en behield de verduidelijking in den dag der beproeving. *Eccl. xlv*
 Duurbare Echtgenoot en Kinderen, die mij met zooveel zorgen hebt omringd, hebt dank en scheidt moed; de slag die u kom te treffen is pijnlijk, maar stel uw vertrouwen op den Heer, Hij zal uw steun wezen; bij zijn troon zal ik troost en hulp voor u afsmeeken.
 Mijn Jesus, barmhertigheid. 100 dagen aflaat
 Cruyshautem, Drukk. J. Cuvelier-De Smet

Toen we Raf Van der Donckt hierover raadpleegden wees hij er terecht op dat er tijdens W.O.1, vooral in Engeland, leden van caritatieve instellingen het peter/meterschap opnamen voor de frontsoldaten. Dit is er duidelijk een ontroerend getuigenis van.

In dagboeken van andere soldaten merken we ook dat ze soms op verlof trokken bij hun Engelse of Franse marraine.

Niet alle marraines waren even onbaatzuchtig en discreet in het aanbieden van hun diensten, zoals blijkt uit de foto hiernaast.
 Bron: Velden van weleer.

Twee belangrijke politieke feiten domineerden 1917: de intrede van de Verenigde Staten in de oorlog aan de zijde van de Geallieerden en de Oktoberrevolutie in Rusland. De Geallieerden konden voortaan rekenen op een geweldige economische en industriële macht die hun uitgeputte reserves massaal kwam aanvullen. De Duitsers hielpen de revolutionairen in Rusland en de Vrede van Brest-Litovsk deed in feite het tweede front in het oosten ophouden. Ludendorff kon aldus troepen vrijmaken voor het westelijk front, echter niet voldoende daar de Duitsers en de Polen tot in Riga en in Oekraïne doordrongen en in gevechten bleven gewikkeld met de bolsjevieken. Begin 1918 formuleerden de Geallieerden hun doelstellingen inzake een vrede in een rede van de Britse premier Lloyd George op 5 jan., drie dagen later gevolgd door de rede van president Woodrow Wilson (de 'Veertien Punten') voor het Amerikaanse Congres. De Centralen reageerden afwijzend.
 Bron: Encarta® - Encyclopedie.

10.03.1917: *op de Schildersbrug zijnde werd sergent Maegerman gedood door een bal in het hoofd.*
bal = une balle = kogel.

De Schildersbrug (nu Karpelbrug) ligt over de Beverdijkvaart te Pervijze, richting Schore.

Bovenstaande tekst had Charles genoteerd op datum van 10.03.1916.

Het duurde tot 2015 eer we de gegevens van sgt Magherman konden vinden op www.wardeadregister.be en merkten dat hij sneuvelde op 10.3.1917 en niet 1916. Was het register fout of

had Charles verkeerd genoteerd?

Het dagboek van Florent Van den Berge biedt gelukkig soelaas, op pag. 49.

Florent geeft zelden precieze data op, maar het is duidelijk dat de pagina's vóór en na onderstaande passage zich situeren in het voorjaar 1917.

..... Ditmaal bezetten we de sector Pervijze .... Op die dag was ons peloton de voorpost op de weg naar Schoorbeke (lees: Schoorbakke, gehucht van Pervijze). ..... 's Anderendaags zouden wij het verlies een van de onzen moeten betreuren: sgt Maegerman; hij kreeg een kogel door het hoofd toen hij juist voor mij ging en was op slag dood. .. Hij werd de volgende dag in Adinkerke begraven. Samen met enige andere mannen werd ik aangeduid om er heen te gaan, wat ons toch één dag minder tranchée gaf. ....

Sgt Magherman was afkomstig van Ronse en werd er ook herbegraven. Hij maakte ook deel uit van de 10e Linie, 5e Cie. Hij was dus vrijwel zeker de pelotonschef van Charles en Florent.

Niemand kan het Charles kwalijk nemen dat hij zijn notitie maakte in het (verkeerde) schriftje van 1916. Je kan enkel bewondering hebben dat hij na een ellendige dag, waar de dood weer eens zo vlakbij was, nog de moed vond om zijn nota's bij te werken.

De sector Pervijze was geen kattenpis tijdens WO1. Het dorp telde meer dan 700 gesneuvelde Belgen.

Schoorbakke en een groot gedeelte van Pervijze liggen dicht bij de IJzer, ongeveer halverwege tussen Nieuwpoort en Diksmuide. Tijdens de oorlog waren grote gebieden ondergelopen, ook de Schildersbrug was onbruikbaar of stukgeschoten.

Hierboven een noodbrug die volgens internetbronnen de Schildersbrug verving.

Op de kaart achteraan zal u merken dat Schoorbakke toen een soort eiland vormde in overstroomd gebied.

14.06.1917: brief van Rafaël Bohijn aan Charles, plaats van afzender niet vermeld; wel vinden we een contactadres (Hulst, Nederland) in zijn dagboekje van 1916.

*Ik weet niet wanneer ik zal kunnen vertrekken, maar alle weken kan het gebeuren. Ik weet dat gij nog geen geld nodig hebt, maar daar ik slechts nog 100 franken van u in bezit heb, zal ik u die opzenden teneinde de rekening te kunnen sluiten. Wellicht hebt gij toch iemand in Frankrijk die het geld dat gij niet nodig hebt, zal willen bewaren. Ik raad u aan **zeer spaarzaam** te zijn want tot mijn grootste spijt, zal ik u niet meer geld kunnen verschieten, vermits ik volstrekt niets meer van België kan ontvangen..Ik ben ook zonder nieuws van mijne familie en van mijn streek.*

Laat mij de ontvangst van het geld weten. Getekend: R.

07.07.1917: vertrek in verlof uit Bourbourg, om 12u30 's avonds; aangekomen in Parijs om 1u30.

In zijn dagboek schrijft Florent Van den Berge (Charles' strijdmakker) dat ze die dag vanuit Baubourg verder trokken naar Gravelines. We vermoeden dat beiden elkaar reeds kenden.

Vanaf nu zullen we af en toe, waar nuttig, verwijzen naar Florent's dagboek. Op blz 54 vermeldt hij ook dat de soldij in de loopgrachten vanaf 1 juli één frank bedraagt.

08.07.1917: vertrek uit Parijs.

10.07.1917: wandeling naar de brug van Spanje. Den trein genomen tot Pierrefitte, daarna den tram électrique naar Cauterets, vandaar te voet tot een hoogte van 1465 m boven de zeespiegel. Rondom ons sneeuwbergen. Zeer slecht weer.

Pierrefitte ligt ongeveer 20 km ten zuiden van Lourdes en ongeveer 20 km van de Spaanse grens.

11.07.1917: Charles maakt wandelingen in de omgeving van het bedevaartsoord te Lourdes.

Frontsoldaten op bedevaart te Lourdes; fotoverzameling neef Charles Thomaes.

Volgens notities van oom Gerard zou de man aangeduid met x oom Charles zijn.

In een dagboek van een ander frontsoldaat vond Paul Van Nieuwenhuysse een gelijkaardige foto, nr 35, dd 20.7.1917, met identiek handschrift en dezelfde omgeving.

Duitse manschappen in Ieper

Duitse manschappen met gasmaskers bemannen een luchtafweergeschut in oktober 1917 tijdens de derde Slag om Ieper. Ieper was een van de meest omstreden plaatsen in de Eerste Wereldoorlog, omdat het de Duitse opmars door de Lage Landen en het noorden van Frankrijk naar Het Kanaal belette. De eerste Slag om Ieper, in 1914, hield de Duitse gang naar Het Kanaal tegen; de tweede Slag was het moment waarop de Duitsers voor het eerst chloorgas gebruikten; de derde Slag (Passchendaele) was een uiteindelijk vruchteloos offensief van de Geallieerden tegen de Duitse stellingen. Microsoft ® Encarta ® Encyclopedie

03.08.1917: brief van Maria Deweydt vanuit Sebastopol aan Charles:
'k heb zeer wel de brief ontvangen alsook het geld. Het was niet nodig .....; ook zal ik de frank die Gij te veel opzond teruggeeven als Gij bij ons in congé komt. 'k Heb niet de minste moeite gehad voor zoo iets voor U te doen. 'k Verneem in uw brief Gij uiterst tevreden zijt geweest van uw reis. .... De oogst zouden wij beginnen maar dagelijks valt er reegen..... Hierin zend ik U een photo van ons huis waar ik op sta. Neevens mij Vader en Moeder, mijn zusterke en twee broeders. 'k Heb er kruisjes onder gezet, misschien zult Gij mij nog wel erkennen. 'k Denk het U plezier zal doen een souvenir van ons te ontvangen. Ook durf ik verhoppen Gij ons eveneens uw photo zult opstuurden. ....

Dit is de bewuste foto met kruisjes. Verder in het boekje drukken we een exemplaar af met iets betere kwaliteit.

Van de foto werden er postkaarten gemaakt en Maria maakte er veelvuldig gebruik van wanneer ze naar Charles korte berichten stuurde.

Later zullen we lezen dat de hoeve in 1918 door de Duitsers vernield werd.

29.10.1917: Ieper, kasteelbos. Australische soldaten op een loopplank. Dit is een bekende foto die je in meerdere boeken terugvindt. Legerfotograaf Frank Hurley noteert in zijn dagboek: *geen plek in eeuwigheid lijkt meer op de hel*. Duizende kraters, een moddervlakte vol prikkeldraad en ontbindende lijken.

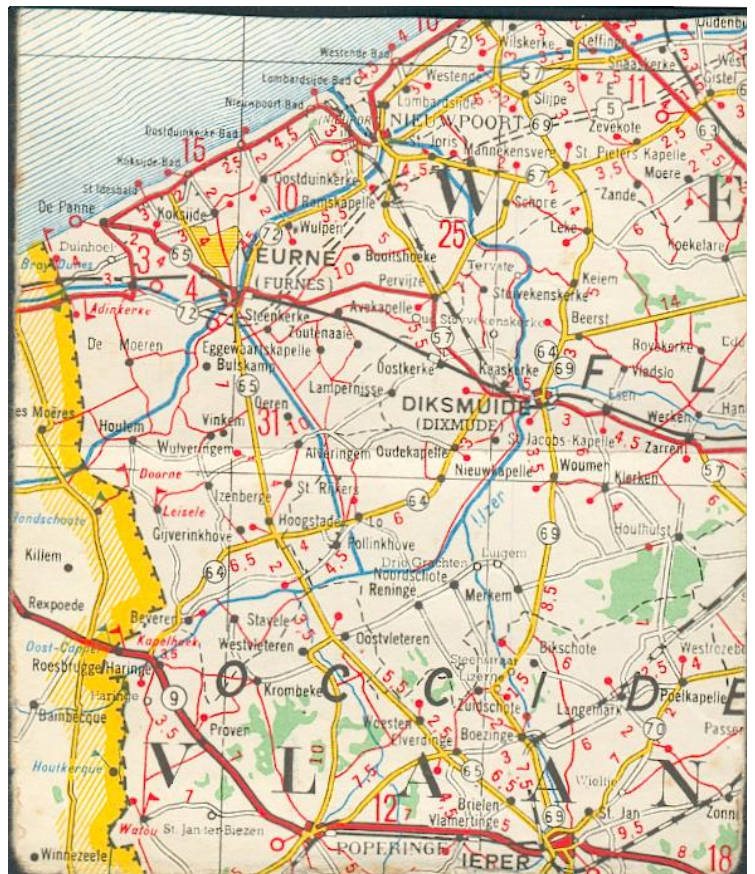

30.12.1917: *na 6 dagen tranchee gedaan te hebben kwamen wij in repos aan het boschhoek (Lion Belge).*

Deze notitie komt uit Charles' zakboekje van 1918. Dat hij daar zijn nota's inleidt met gegevens van eind 1917, bevestigt ons vermoeden dat hij voor 1917 geen echt dagboek heeft bijgehouden.

Vanaf december 1917 werden muzikale openluchtconcertjes en toneelontspanning aangeboden op diverse plaatsen in de rustzone. Dit gebeurde te Vinkem, Gijverinkhove, Lampernisse en verder aan de *Lion Belge* (tussen Oostvleteren en Woesten).
Bron: Frontleven 14/18 .

Dit verfrommeld stukje landkaart bevond zich bij Charles' persoonlijke spullen. Vermoedelijk kende hij veel plekjes in de Westhoek zo goed als zijn broekzak.

1918

Opnieuw beschikken we over een heel beknopt zakboekje; de notities zijn nog meer in telegramstijl opgesteld. Op de voorpagina schrijft Charles: *Kort begrip van den velddienst gedurende het jaar 1918; januari tot .....*

Door het noodlot heeft hij de einddatum niet kunnen invullen.

01.01.1918: *voor ons nieuwjaar gaan werken (corvée des wagonets, Bois Jean)*

02.01.1918: *repos op een pachthof.*

03.01.1918: *'s nachts ijzeren tollen gaan dragen naar Pont de Langewaade (Bikschote) repos*

Langewaade is een gehucht tussen Merkem en Bikschote. Daar loopt de weg Ieper- Diksmuide over de Broenbeek

04.01.1918: *passerellen (loopbruggen) gedragen naar P.....?*

05.01.1918: *gaan werken naar Les deux Lucarnes. De sneeuw lag 10 cm dik. Een soldaat brak een been.*

06.01.1918: *repos.*

07.01.1918: *corvée des wagonets, bois Jean*

08.01.1918: *repos.*

09.01.1918: *op weg om te gaan werken, werden we teruggeroepen. De sneeuw viel onophoudend.*

10.01.1918: *repos*

11.01.1918: *om 3 u 's namiddags vertrokken naar de tr..... in 't bosch van Papegoed (Merkem, ten noorden van Ieper)*

12.01.1918: *naar den bois du Trapèze; 't sneeuwde en vroom.*

13.01.1918: *terug in Papegoed.*

14.01.1918: *op voorpost, links van de Trapèze, 24 u, in de obusputten, erg gebombardeerd geweest.*

15.01.1918: *in Tranchée de la tour, kleinabri met 2 man, 12 u regenen zonder ophouden (met mijnen vriend Paunier), de tranchée moeten verlaten, velen vielen ziek (bevroren voeten).*

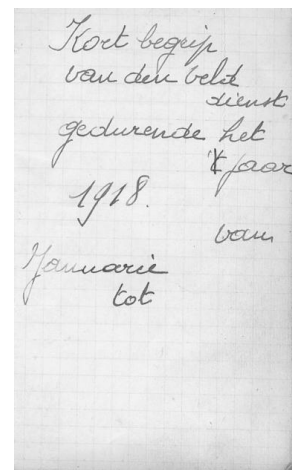
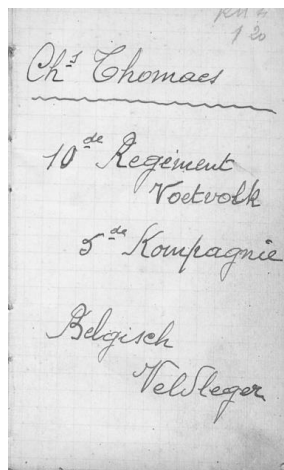
16.01.1918: ***met slijk tot aan het lijf***, nog naar de obusputten. ***Gekomen aan het vlieg-machien, onder het vuur der Duitse mitraille.*** Achter mijnen rug werden mannen van de Genie gekwetst. "Met slijk tot ..."; een betere titel voor dit opstel kun je niet bedenken.

17.01.1918: *'s avonds afgelost door de 10^e Compagnie, die het 3^e zijner mannen miste.*

18.01.1918: *repos op het pachthof (Lion Belge)*

Op de weg van Westvleteren naar Woesten vind je dit landhuis.

De eigenaar vertelde ons dat het tijdens W.O.1 door de Belgische troepen gebruikt werd als: hospitaal (kelderverdieping); herberg en badgelegenheid (gelijkvloers); hotel (bovenverd.) Uit historisch bewustzijn werd tijdens de verbouwing het opschrift **Station Lion Belge** intact gehouden.

20.01.1918: *naar visite van den Docteur (exempt service) (vrijgesteld).*

Soldaten eten hun altijd koude, met modder en nat vermengde hap.
Archief Het Volk

21.01.1918: *visite (exempt travail)*

22.01.1918: *gaan werken. Een dag repos, een dag werken.*

29.01.1918: *naar de tranchées (Papegoed)*

30.01.1918: *naar de Trapèze.*

01.02.1918: *afgelost door de 5e Divisie. Met den tram naar Camp de Messines (Stavele)*

Stavele ligt tussen Veurne en Poperinge.

02.02.1918: *repos.*

03.02.1918: *met den tram gaan werken naar Bikschote, tot den 9^{den}. (tussen Diksmuide en Ieper)*

In het naslagwerk *Historique du 10e Régiment de Ligne* vinden we vanaf hier steeds meer informatie die de notities van Charles bevestigt.

Wanneer Charles een week lang de tram nam om naar Bikschote te gaan werken, moet hij hier meer dan eens voorbijgekomen zijn.

't Smiske ligt langs de weg Ieper-Diksmuide. Op de foto zien we een stoomtram.

Het uithangbord van de herberg luidt:

In 't Smisken – Tram Statie – Paardenstal

Hier werden dus ooit de paarden gewisseld toen de postkoets nog reed.

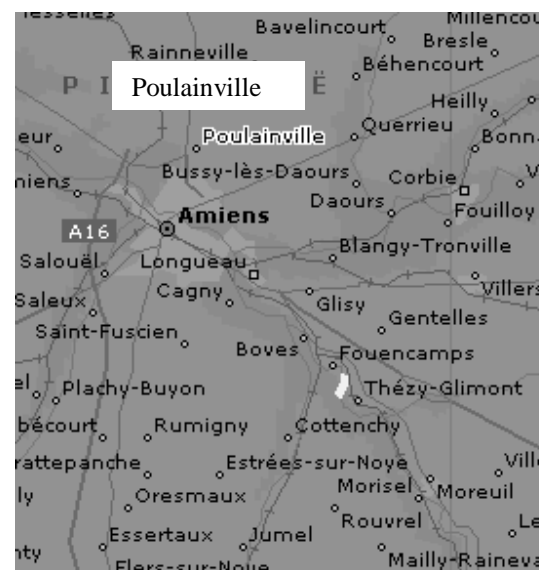
10.02.1918: *repos, daar wij ons moesten gereedmaken om te vertrekken naar Amiens, met een equipe van 19 mannen, om te gaan dorschen met stoommachine.*

12.02.1918: *aangekomen in Poulainville (dorp gelegen ten noorden van Amiens en ten zuiden van Villers-Bocage) en werd als cuisinier aangeduid.*

2e Zondag van mijn verblijf in Frankrijk; per velo naar Moreuil = 27 km.

Charles vermeldt dit niet, maar waarschijnlijk bezoekt hij de familie De Weirdt te Mailly-Raineval, vlakbij Moreuil. *3e Zondag naar den cinema in Amiens. Ondertusschen waren wij veranderd van dorp (Longpré) waar we zeer welkom waren, onzen keuken, bij Belgen, ons zeer goed vermaakt. 4e Zondag in Longpré.*

Longpré ligt tussen Amiens en Abbeville. Vanaf deze periode ontstaat er een regelmatige briefwisseling met Germaine Beauvais te Longpré. Haar naam en adres waren terug te vinden op een strookje papier dat zich in het zakboekje van 1916 bevond. Hoogstwaarschijnlijk is het adressenkaartje in de loop der jaren in het verkeerde zakboekje verzeild geraakt en dateert de kennismaking met Germaine van februari 1918. In mijn perverse verbeelding had ik me een knappe Française voorgesteld. In een postzegelalbum van mijn pa vinden we in 2014 een kaartje met als titel: *souvenir de la première communion de Germaine Beauvais faite à Longpré lès Amiens, le 11 juin 1916.* Sorry voor het misverstand.

© 2000 Microsoft Corp. Alle rechten voorbehouden.

- 13.02.1918: *de dorschmaschine draaide maar tot 's middags daar wij orders kregen te vertrekken.*
 14.02.1918: *met den trein vertrokken naar 't front.*
 15.02.1918: *aangekomen in **Hondschote**, waar de compagnie in repos was. Met den voetbal spelende, een schop gekregen, 3 dagen exempt service.*
 Hondschote ligt aan de Franse grens.

Op blz. 71 van zijn dagboek noteert Florent Van den Berge voor die dag dat ze in Hondschote logeerden en dat de soldaten die deelnamen aan de sportfeesten vrij van dienst waren.

In maart 1918 barstte de 'Kaiserschlacht' aan de Somme los; de Geallieerden weken terug, maar de Duitsers verloren meer manschappen; in april-mei beukte Ludendorff op het geallieerde front aan de Aisne en in juni stond het gehele westelijke front in lichterlaaie. De Duitsers bombardeerden zelfs Parijs vanaf een afstand van ruim 100 km. Door een uiterste krachtsinspanning van de Geallieerden, nu daadwerkelijk gesteund door Amerikaanse divisies, en door een beter gebruik van tanks, kon maarschalk Foch in juli een tegenoffensief inzetten aan de Marne, dat uitgebreid werd in de volgende twee maanden aan de IJzer en bij Saint-Michel en dat het moreel van de Duitse troepen brak (8 aug. de 'Zwarte Dag' voor de Duitse legerleiding), daar het ook het thuisfront beïnvloedde. Ondanks de wapenstilstand die Roemenië vroeg in mei, volgde een geallieerd offensief in Bulgarije, Macedonië en Italië, dat succes opleverde. Op 29 sept. vroeg Bulgarije een wapenbestand, op 30 okt. deed Turkije hetzelfde, op 3 nov. legde Oostenrijk-Hongarije de wapens neer.

Bron: Encarta® - Encyclopedie.

03.03.1918: brief van Maria Deweydt vanuit Sébastopol aan Charles:

..... het spijtigste is Gij zondag niet mogen komen zijn. 'k Heb meermaalen gedacht weeraal geen chance.

....'t Was verkooping in Ailly en er waaren wel meer Belgen dan franschen en meenige kaki kapotten. Waarlijk wij hebben ons zeer goed vermaakt met een prettige compagnie. Een ding en Gij er te kort bij was. 't Is niet alle dagen kermis..

Zoodus zijt Gij nu in Longpré en geneert U daar goed....Zoodus mogen wij U zondag verwachten. 't Zal wel schoon weer zijn.. Wij hebben geen ander verlofganger of den Lan... die woensdag vertrekt.

18.03.1918: August Vanden Hemel sneuvelt te Stuivekenskerke.

Hij is dorpsgenoot van Charles en ligt samen met hem begraven te Lede, onder één gemeenschappelijke grafzerk. Lede vereert twee helden uit W.O.1. Zijn naam vinden

we niet terug op de foto van de dorpsgenoten die dezelfde opleiding genoten te Auvours.

De verklaring hiervoor vinden we op de website van Flanders Fields waar we vernemen we dat hij ruiter was bij het 5e Lansiers (milicien 1913). Hij werd op 21.3.1918 een eerste maal begraven te Steenkerke (graf nr 385). Hiernaast foto volgens grafsteen.

Te Oud Stuivekenskerke bevindt zich in het open veld een geklasseerde kapel met ernaast een oorlogsmonument dat herinnert aan de veldslagen die in de omgeving plaats vonden. Het is indrukwekkend door zijn eenvoud en soberheid. In zijn dagboek (blz 4) vermeldt Florent Van den Berge dat op 18.10.1914 te Stuivekenskerke een van de roemrijke veldslagen van het 10e Linie plaatsvond. Oom Charles was er dan nog niet bij, aangezien hij toen nog in opleiding was.

20.03.1918: brief vanuit Longpré aan Charles, getekend Mieke (waarschijnlijk zus van Germaine Beauvais).

Nous avons eu beaucoup de chagrin de votre départ et c'est avec plaisir que nous voudrions repasser les quelques jours que vous fûtes parmi nous...

Maman me charge de vous demander de ...passer votre première permission ... s'il pouvait venir à la maison.

Faites moi savoir quand je puis vous envoyer un certificat.

21.03.1918 : attest opgesteld door de commune de Mailly-Raineval :

..... certifions que le nommé Louis De Weirdt, cultivateur, possède les ressources nécessaires pour subvenir aux besoins de Charles Thomaes, Z95,5° Compagnie, Armée Belge, et qu'il s'engage à le nourrir et à l'héberger pendant toute la période de la permission qui lui serait accordée.

22.03.1918 : brief van Germaine Beauvais, Longpré, aan Charles T. :

Cher ami, ...Ce sera encore quelques jours de passer loin de terrible cauchemar. ...A Longpré on entend le canon depuis 2 jours ; c'est épouvantable.....Mr le sergent est toujours chez nous et vous dit bien le bon jour ainsi qu'à vos camarades.

23.03.1918: de data die oom Charles vanaf hier opsomt in zijn dagboekje lopen verder in februari. Aangezien hij Pasen 1918 situeert op 31.2.1918 zijn wij zo vrij hier de stap te zetten naar maart 1918. Wij moeten ons niet voorstellen dat men aan het front altijd beseft had van datum en uur en evenmin dat zijn zakboekje stipt dag aan dag werd bijgehouden.

Charles' strijdmakker Florent Van den Berge noteert hier (blz 72) dat ze vertrokken van Hondschote naar Gijverinkhove. Dus zitten we goed met de datering.

Kerk te Gijverinkhove, foto-opname 2003.

Wanneer je door de Westhoek toert sta je regelmatig verbaasd te kijken naar kanjers van kerken, meestal met amper een handvol huizen er omheen.

24.03.1918: *Vertrokken naar Gijverinkhove*
(tussen Veurne en Poperinge)
Palmzondag; naar de Kerk geweest te Gijverinkhove.

25.03.1918: *exercice. Voor diner kregen we*
biscuiten met haring, doch deze
laatste hingen we aan den telephone draad.

Dit is een opmerkelijke notitie die om verduidelijking vraagt. We zouden er wel een quizvraag van kunnen maken. Waarom werd de haring aan de draad gehangen?

vraag

- a. was dit een ludiek tijdverdrijf?
- b. zo kon men de ratten op afstand houden?
zie paragraaf i.v.m. bevoorrading.
- c. om te protesteren?
zie paragraaf i.v.m. opstandige soldaten.

antwoord

Weinig waarschijnlijk; de speeltijd was toen reeds lang voorbij.

Lange tijd waren we overtuigd dat dit het juiste antwoord was, doch Paul Van Nieuwenhuyse stootte op een nog meer toepasselijke verklaring (zie c).

Waarschijnlijk het juiste antwoord.

Die dag was de militaire bakkerij te Adinkerke kapotgebombardeed, dus was er helemaal geen brood verkrijgbaar.

Soms, als de transportwagens de **bevoorradingsplaatsen** niet hadden kunnen bereiken, waren er geen sigaretten of brood, soms zelfs helemaal geen voedsel. De mannen hadden dan soms dagenlang geen voedsel en leefden slechts op een paar beschuiten. Vers water was als een prijs na een loopwedstrijd. Naast de Duitsers waren er nog andere vijanden, allereerst de ratten. Door de vele gevechten van de laatste weken waren er talrijke doden blijven liggen in het niemandsland. Hoe meer doden er lagen, des te meer ratten er waren. Zij werden vet door het eten van soldatenvoedsel en mensenvlees. Het eten moest aan prikkeldraad (**of telefoondraad?**) worden opgehangen zodat ze er niet van zouden kunnen eten.
Bron: Modder voor het Vaderland, blz 49.

E nige tijd later was er een nieuwe manifestatie geweest van **opstandige soldaten**, waarbij enkele officieren werden afgetroefd en een hele reeks gedroogde haringen werden opgehangen aan de telegraafdraden. De minister van oorlog Emile Vandervelde had kort voordien beslist de armzalige voeding van het leger wat te verbeteren door aan de soldaten regelmatig gedroogde haring te verschaffen. Die konden ze meenemen naar de loopgrachten en aldaar gebruiken om hun rantsoen aan brood en vet wat aan te vullen. De soldaten waren die haringen vlug beu.
Bron: Overleven in een grote oorlog, hoofdstuk XVII.

B rood op de plank.

Het heeft weinig zin de oorlogstechniek van nu en toen te vergelijken; voor één keer doen we het toch. Naar aanleiding van de 2e oorlog in Irak (april 2003) verklaarde een Amerikaanse generaal in een interview dat de beste oorlogsstrategen niet moeten gezocht worden aan het front maar wel in de logistiek. M.a.w. ook al ben je technologisch superieur, het komt erop aan de troepen altijd, overal en tijdig te bevoorraden. Onze kameraden uit W.O.1 voelden zich dikwijls in de steek gelaten en moesten het soms stellen zonder het meest elementaire: spijs en drank. Geen wonder dat de boer die op de weide aankwam om zijn koeien te melken, maar al te vaak ondervond dat de klus reeds geklaard was door ..... de soldaten!
Ook Charles' strijdmakker Florent schrijft op blz 75 van zijn dagboek:
tegen ons kantonnement staan er veel koeien en 's morgens is het dan ook een gaan en keren van de soldaten die gaan melken.

26.03.1918: *alert. Orders werden gegeven seffens naar't front te vertrekken, om den Engelschman af te lossen. Na 27 km met zak op den rug gemarscheerd te hebben, aangekomen te **Merkem**, op piket op Ferme Islande. (tussen Ieper en Diksmuide)*

Dezelfde dag schrijft Florent Van den Berge in zijn dagboek (blz 72):

's morgens komen er orders dat wij 's namiddags moeten vertrekken om de Engelse troepen te gaan afllossen! En wij die juist gelezen hadden dat zij hard moesten vechten en achteruit moesten van het moffengeweld: moeten wij die afllossen? Het was als een donderslag bij klare hemel! Daarbij komt nog dat alle verloven geschorst zijn in alle legers. Dit werkt maar slecht op het moreel der troepen .....

26+29.03.18: brieven van Germaine Beauvais aan Charles T.
Niets meldenswaardig.

28.03.1918: *naar de voorposten in **Langemarck** (post interternational met de 3^e Divisie)*
Te Langemark bevindt zich een van de meest bekende Duitse militaire kerkhoven, ook **Studentenfriedhof** genoemd. In 1914 sneuvelden hier 3000 studentenvrijwilligers, meestal ongewapend. Puur kanonnenvlees!

29.03.1918: *tweede lijn*

30.03.1918: *post international; ik werd als chef de post ....., met 3 man van de 3e Divisie. De Engelschen schoten hunne bommen te kort; zij vielen van 5 tot 10 m van mijnen post. 3D.A. nam de vlucht en bleef een halve uur alleen op den post.*

31.03.1918: *Passchen; op Camelia Farm (ferme), **Bikschote**.*

02.04.1918: tot 5 april: *tranchée de piquet, **Langemarck** (ten Noorden van Ieper)*

06.04.1918: *reserve in Bois de Mondavu, **Bikschote**.*

7+8.4.1918 : *voorpost, post 5.*

09.04.1918: *reserve op Victory Farm.*

10.04.1918: *repos aan den **Yperlée**; gebombardeert geweest; 3 gekwetsten.*
De Ieperlee is de stroom die uitmondt in de IJzer.

11+ 12.04 : *aan den Yperlée.*

- 14.04.1918: *naar den Eikhoek, Westvleteren.*
 15.04.1918: *met den tram naar 't werk aan Yperlée.*
 16.04.1918: *de wacht voor de gaz.*
 Heel waarschijnlijk betreft het een gasdepot voor de bediening van kabelballonnen.
 17.04.1918: *Alert, met Decauvill werden wij naar 't front gevoerd om den Engelschman af te lossen te Pilkem. 2 dagen contre attaque*

Aanvoer van granaten door muilezels. Pilkem, aug. 1917.

bron: 14/18 Een oorlog in Vlaanderen, blz 34

Onze voorouders spraken nooit van de spoorweg maar van *den ijzeren weg (chemin de fer)*.

Aan het front werd er op vele plaatsen een smalspoor aangelegd voor het vervoer van munitie en zwaar materiaal.

De wagonnetjes (wagonnets) werden getrokken door soldaten of paarden (indien beschikbaar).

Aan het front sprak men niet van het smalspoor maar van den **Decauville**.

Bron: Het Drama van de Dodengang

In zijn omschrijving *2 dagen contre attaque* is oom Charles toch wel zeer karig. Zijn strijdmakker Florent schrijft op blz 75 van zijn dagboek volgende aangrijpende passage over de gebeurtenissen te Pilkem:

Het huilen van de gekwetsten, het bloed van hen en de doden, de gedachten aan huis, fluitende kogels, dat alles geeft ons een uitzonderlijke macht. Er wordt gevloekt, geschoten, gebeden, geweend, gebeefd van schrik, van alles. Lichaamsdelen liggen overal verspreid maar wij gaan altijd maar verder. Men is als dronken, men kent zijn kameraden niet meer. We stoppen en trekken terug ...Tijdens de enkele uren dat dit geduurd heeft zijn velen gevallen en gekwetst. Wij maken 600 gevangenen...

Duitse krijgsgevangenen dragen Belgische gewonden na de Slag van Merkem. 17 april 1918. (ten Noorden van Ieper)
 Bron: 14/18 Een oorlog in Vlaanderen, blz 38.

De kanonnen donderen, 't is verschrikkelijk. Ze komen alsmaar dichterbij. Ik weet niet hoe lang wij het hier nog uithouden. De Engelsen blijven maar terugtrekken en ik denk dat de Fransen weer de toestand zullen moeten rechttrekken.
 Bron: De Oorlog van Valentin, blz 107.

17.4.1918:

Slag van Merkem, waarbij verschillende geallieerde divisies het opnamen tegen meerdere Duitse divisies.

Hiernaast afbeelding van de ruines van het eens zo mooie kasteel te Merkem.

De ingangspoort bleef overeind.

Bron: 1918 Doorbraak en Bevrijding.

Oom Charles noteerde die dag dat ze aan het front te Pilkem Britse soldaten gingen aflossen.

24.04.1918: brief vanuit Le Thuit (zuidoost Rouen) aan Charles, getekend Maria De Weirdt:
..... eindelijk wat rust hebbende en het reizen moede..... zijn wij gevestigd op een hof aan de boorden van de Seine, dicht bij de stad Andelys; dus op 90 km van Sebastopol die in puinen ligt sedert verscheidene dagen. Gisteren nog vertelden ons de fransche overheden dat de Duitschers ons hof hebben ingenomen en de franschen .....grote gevechten plaats gehad.. Charles, wie had dat durven denken toen wij U de laatste maal zagen te Amiens, wij eenige dagen nadien, door de Duitsche obussen, ons hof zouden verlaten..

In een groot bombardement verloren wij ongeveer de helft van de koeien. De rest van de bende hebben we overgeleverd aan de Intendance voor een bon. De andere dieren lieten wij op het hof aan de soldaten. De paarden zijn meede genomen met een wagen meubels. 't Is al wat wij nog bezitten van de boerderij. Ik ben de voorlaatste het hof verlaten. 's Avonds vielen de obussen op de koer, soldaten doodende. De ruiten vlogen in stukken; de gekwetsten werden in den kelder gebracht. Dan heb ik willen het hof verlaten want ik was benauwd.

Triphon is nog 's nachts de voiture gaan halen; de bache was al met gaten van obussen. 't Was dus tijd; wat hebben we geweend, ik surtout, want heel de nacht heb ik gezocht achter mijn familie.

Op Paschen hebben we ze weergevonden, 'k was content.

Nu zijn wij in een groot onbewoond huis met de familie Carreel, in afwachting een hofstede te vinden.

Wij verlangen naar nieuws van onze broeders en Marcel waarvan wij nog niets van weten.

.....Wij nemen nieuwen moed in ons onherstelbaar ongeluk. 't Is hier een prachtige streek.....Maria

Nota's van oom Gerard Thomaes brengen iets meer informatie:

Het gaat hier om Belgische krijgsgevangen soldaten (3^e Lansiers) in Duitsland.

De man links onderaan is Marcel De Weirdt.

In een brief aan Charles, dd 24.3.18 schreef een vriend (De Weirdt?; naam niet vermeld); dat Marcel na een gevecht op 18.3.18 niet was teruggekeerd en iedereen zeer ongerust was.

Op 29.12.1918 schrijft Maria dat Marcel half december gezond en wel is teruggekomen. Uit latere berichten blijkt dat Marcel huwde en kinderen had.

25.04.1918: afgelost; naar **Brielen**; (ten noorden van Ieper) werden neig gebombardeert, alsook in 't cantonnement.

26+27.04: halven repos. **Alert**, in volle bombardement. Naar piquet gegaan te **Boesinghe**

28.04.1918: brief vanuit Bacqueville (nabij Le Thuit) van Maria De Weirdt aan Charles T.:
.....wij zijn nu woonachtig in Bacqueville, op de plaats, in een groot huis.

Onze peerden werken voor de kost bij een Belgischen boer, op een uur van hier....

Dinsdag zijn wij op den Thuit vertrokken en zijn hier seedert op ons gemak. Dinsdag gaan vader en Triphon op zoek naar een hofstede, waarschijnlijk nog verder dan Parijs om in zekerheid te zijn. Wij zouden gaarne iets overnemen doch 't zal moeilijk zijn; iedereen zoekt een hofstede.

Wij hebben nog geen nieuws ontvangen van Marcel en hopen dat het niet lang zal duren en dat wij goed nieuws zullen ontvangen. Prosper en Omer hebben al eenige keren geschreven en zijn in volle gezondheid.. De kameraad van Marcel, die wij gevangen dachten, is ongelukkig op het slagveld dood gevonden. 't Is droevig en wij betreuren hem. 't Was zoo een goede braave boerenzoon van Zomergem.. Hij had nog maar eene

maal in verlof geweest, bij ons met Marcel... ..onze albums hebben wij mee gevluht; 'k ben content die souvenirs te hebben..

29.04.1918: *ten gevolge van 't bombardement, verandert van cantonnement. Camp de Wellington. ...veranderd van kantonnement.* Het commentaar van Florent Van den Berge (blz. 77)

luit iets minder onschuldig: *de 29^e krijgen wij nogmaals een bombardement, maar wij worden gelukkig gespaard daar het meer links en rechts van ons invalt. 's Avonds kunnen wij aan de lichten zien dat de Duitsers zijn vooruitgegaan en achter ons zijn... en wij zullen moeten achteruitgaan om niet omsingeld te worden.*

Langemark wordt die dag ingenomen door de 3^e Kompagnie van het 10^e Linie (*Historique du 10^e de Ligne*, p. 215). Daarbij sneuvelt onderluitenant Victor Charles Callemeyn. Hij werd geboren te Kortrijk. Naar zijn naam werd later de kazerne van het 10^e Linie te Arlon genoemd.

05.05.1918: De volgende passage uit het dagboek van Florent Van den Berge (blz 82) zal de familie Thomaes aangenaam verrassen:

*De zondagnamiddag maken wij gebruik van het mooie weder om een wandeling te maken naar Woesten, het enige dorp dichtbij waar men nog een fles bier kan drinken. Mijn vriend **Charles Thomas** vergezelt mij en, onder het drinken van een fles, spreken wij eens te meer over die plezierige zondagen van vroeger. ...We zijn nog maar aan het kantonnement te Elverdinghen of men komt ons zeggen dat er appel is geweest...*

Uit latere opmerkingen van Florent zal blijken dat het wel degelijk om onze oom Charles Thomaes gaat. Florent was een echte volksfiguur die goed kon opschieten met soldaten en officieren. Als je zijn dagboek leest en je schraapt de passages over de gevechten, zou je denken dat W.O.1 één Vlaamse kermis was. Er viel voor Florent altijd iets te vieren waarop moest gedronken worden.

In december 2004 belden we te Wetteren met de zoon van Florent en wilden o.a. vernemen of Florent werkelijk de vrolijke volksjongen en Bourgondiër was zoals hij zichzelf omschrijft. Zoon Gustaaf bevestigde dat zijn vader zich steeds helemaal gaf, zowel aan het front, als in de ontspanning. Hij stierf op 9.9.1946. Zijn vroege dood was ondermeer te wijten aan gas- en bajonetverwondingen opgelopen tijdens de oorlog. Een erkenning voor invaliditeit had hij nooit willen aanvragen. Hij had immers gevochten voor God en Vaderland.

Het viel ons ook op dat Florent, door zijn brede vriendenkring en contacten met officieren, tamelijk goed op de hoogte was van het oorlogsgebeuren. In hun vrije tijd konden de soldaten ook een krant lezen. Aangezien Charles goed bevriend was met was met Florent mogen we stellen dat hij dus ook goed op de hoogte was, temeer daar hij een zekere periode *facteur* was geweest. Zijn zeer beknopte dagboekjes hadden ons aanvankelijk een andere indruk gegeven.

12.05.1918: postkaart vanuit Bacqueville van Maria De Weirdt aan Charles T.:

Wij hebben alreeds een hofstede gepacht te Boutervilliers par Etampes, van 140 hectaren. ....

Wij zullen maandag en acht dagen hier vertrekken. Wij zijn allen met nieuwen moed bezielt en hebben den oogst die daar schoon ligt overgenomen. Als wij er zijn zullen wij u meer schrijven en dan komt gij ons ginder bezoeken.

Van Marcel hebben wij nog geen nieuws. Nochtans hebben er al gevangenen, met hem genomen, nieuws laten weten; wij nemen nog wat patience.

Onze hofstede ginder is niet zoo schoon als Sebastopol maar enfin 't zijn toch goede batimenten. Wij hebben nu twee veulens die het goed maaken.

22.05.1918: *het 18e afgelost in **St Julien**; in piquet op Farm Joffre gaan werken; délégué bij de Engelschen.*

Na 4 dagen piquet naar de voorposten voor Bois des Cuisiniers.

Te St Juliaan, ten zuiden van Langemark, is er een indrukwekkend memoriaal, beter bekend als *The brooding soldier*, dat herinnert aan de 3000 Canadese soldaten die in 1915 omkwamen door een Duitse gasaanval.

Maria De Weirdt gebruikte voor haar correspondentie af en toe postkaarten met deze afbeelding van hun eigen hoeve.

Zoals bekend werd deze in 1918 door de Duitsers vernield.

22.05.1918: postkaart vanuit Bacqueville van Maria De Weirdt aan Charles T.:
over van geluk laten wij U weten wij nieuws van Marcel ontvangen hebben. Hij is in beste gezondheid in Camp de D..(onleesbaar)

Bij een onleesbaar woord kan het internet soms uitkomst bieden. We overlopen alle Duitse krijgsgevangenkampen onder de letter D (29stuks) en vinden één naam die perfect overeenstemt met wat Maria schrijft: **Dülmen**. Het ligt in Nordrhein-Westfalen, een eindje voorbij de Nederlandse grens. Het is een transitkamp van waaruit soldaten verder verhuisden naar andere kampen.

Merkwaardig is ook dat de familie *over van geluk* is omdat Marcel terechtgekomen is in een krijgsgevangenenkamp. In de 2^e wereldoorlog zou men niet zo optimistisch geweest zijn.

29.05.1918: *afgelost in St Julien door het 17^e. Met den tram gekomen naar den **Boschhoek**. Het boek *Historique du 10^e de Ligne*, p. 209, vermeldt dat de aflossing gebeurde door het 7^e Linie (i.p.v. 17^e)*

30.05.1918: *'s morgens van den Boschhoek naar den Eikhoek gekomen; het 8e kwam in onze plaats.*

31.05.1918: *repos op den Eikhoek (**Westvleteren**)*

01.06.1918: *repos op den Eikhoek.*

01.06.1918: postkaart van Charles T. aan Joseph Van Oostende:
beste kozijn, altijd in goede gezondheid. ....Geen bijzonder nieuws meer en de Congés! 't Is schande, daarbij enfin nieks aan te doen.

Zelden durfde of wilde Charles zijn hart luchten; jammer dat we niet meer details krijgen. Toch twijfelen we niet dat er misnoegdheid was; bv. omdat er minder verlof toegestaan werd. Ook later zal Charles nog verklaren dat **“het moet veranderen”**.

Hoe ver de misnoegdheid bij de Belgische soldaten ging, weten we niet maar historici vertellen dat bv. bij de Franse troepen de ontevredenheid soms tot muiterij leidde. Meestal werd het conflict samen met de legerleiding bijgelegd. Zelden was er desertie.

Dit zou wel eens de laatste foto van Charles kunnen zijn. Plaats en datum van opname zijn onbekend. Uit de verzameling van neef Charles.

02.06.1918: *naar de Mis geweest in Westvleteren.*

03.06.1918: *gaan werken in het bosch te **Proven**. (ten Noorden van Poperinge)*

- 04.06.1918: *repos. Geschreven naar Joseph te Thieldonck.*
Dit betreft zijn oudere halfbroer Jozef Thomaes.
- 05.06.1918: *gaan werken. Gebombardeert geweest; den 5^e obus viel in ons midden, doch ontplofte niet. Naar huis geschreven*
- 05.06.1918: brief vanuit Boutersvilliers van Maria De Weirdt aan Charles T.:
*Wij zijn hier goed aangekomen en zijn zeer tevreden hier eindelijk te weezen. Alreeds zijn wij aan het groen maaien. Gisteren avond hebben wij eene ronde gedaan rond de velden; de vruchten staan bijzonder schoon. .... Het huis is zeer wel en naar mijne goesting; wij kunnen het nog niet bewonen daar de proprietaire nog eerst den 23 deezer moet verkooping houden..... de duitschers zullen nog wel mislukken. Hier zijn duitschers gevangenen die werken verrichten voor de boeren. Die gasten zien er goed uit en denken met eene maand hun broeders tot Parijs zullen zijn. Doch ze zullen er nog eens nevens liggen. Alhoewel de wegen gesloten zijn geef ik U eenige inlichtingen over de reis van hier tot Parijs: changeeren voor Etampes
...Wij hoopen dat gij ons hier zult komen bezoeken.*
- 06.06.1918: *repos op Eikhoek. Naar 't bad geweest naar Lion Belge, **Woesten**. (N.W. Ieper)*
- 07.06.1918: *repos*
- 08.06.1918: *repos; matsch tegen de 7^e Compagnie.*
- 09.06.1918: *naar de Mis te **Westvleteren**.*
- 10.06.1918: *gaan werken.*
- 11.06.1918: *repos. Afwisselend een dag rust, een dag werken tot 18 juni.*

© 2000 Microsoft Corp.
Alle rechten voorbehouden.

16.06.1918: Westvleteren, Charles krijgt van zijn goede vriend Florent Vanden Berghe een foto, met daarop de eigenhandig geschreven tekst:
Florent Vanden Berghe, Z95 - 5e Cie, Belg. Leger.
Uit vriendschap aan mijn beste makker, Charles

Datum en plaats stemmen overeen met wat we weten uit Charles' dagboek.

Florent was heel belangrijk, zeker als nauwe vriend voor onze oom; ook voor ons:

hij overleefde de oorlog en publiceerde vele jaren later een dagboek dat ons toeliet ettelijke lacunes op te vullen in Charles' nota's over het frontleven. In dat dagboek bevestigde hij dat hij zijn beste vriend had verloren en dat hij Charles als zijn *broeder beschouwde*.

Deze foto dook op in de lente van 2014, in een postzegelalbum van wijlen mijn pa, Georges Thomaes.

Vandaag betwijfel ik sterk of de familie Thomaes ooit contact genomen heeft met de man op de foto. Hij was toch de geknipte man om meer te vertellen over leven en dood van onze oom; terwijl ze op het Neerhof hopeloos op zoek waren naar meer informatie.

Het leven en zeker de oorlog, is toch dikwijls een aaneenschakeling van gemiste kansen???

19.06.1918: *bij Joseph en Victor geweest te Oostvleteren.*
Zie foto's hieronder.

grafzerk Oktaaf Van Oostende,
Militair Kerkhof te Oeren

- Foto links: Victor Van Oostende, geboren te Huise 16.10.1893, gestorven te Mönchen-Gladbach op 3.2.1919 (bezettingsleger in Duitsland, volgens notities oom Gerard Thomaes); zoon van Victor. Victor jr werd geboren te Huise en was sltd mil. wielrijder 1913, maakte deel uit van de 21^e Linie; werd oorspronkelijk begraven te Gladbach, graf nr 250 (bron: www.inflandersfields), herbegraven te Leopoldsburg, graf 78. Victor heeft dus hoogstwaarschijnlijk 6-7 jaar legerdienst volbracht.
- Foto midden: Joseph Van Oostende, zoon van Prosper, geboren te Huise 5.12.1894; op 2 september 1944, enkele dagen voor de bevrijding van Gent, werd hij door een Duitse scherpschutter vanuit de Leopoldskazerne op straat neergeschoten net nadat hij in een buurtcafé bier had geleverd. Niemand durfde de zwaar gekwetste oudstrijder van de stoep weg te halen uit schrik zelf te worden beschoten. Hij overleed ter plekke.
- Foto rechts: Oktaaf Van Oostende, tweelingbroer van Joseph; gesneuveld te Caeskerke 27.3.1915, net op de dag van het communiefeest van zijn broer Remi. Pas maanden later zou het gezin via het Rode Kruis vernemen dat hun zoon/broer was gesneuveld.. Op de website van inflandersfields lezen we dat Octave deel uitmaakte van het 2^e Reg. Jagers te Voet en begraven werd te Oeren (Alveringem) midden van het kerkhof, graf 54. Hij ligt daar nog begraven. Paul Van Nieuwenhuysse ging er in 2005 een foto nemen. De andere foto's komen uit de verzameling van Elisabeth Thomaes.

20.06.1918: *verandert van cantonnement, aan St Sixte, aan National Com...station.*
St Sixtus, ten noorden van Poperinge.

21.06.1918: *gaan werken. Geschreven naar Grand Duché de Luxembourg.*

22.06.1918: *naar de Mis geweest in de Kerk van St Sixte.*

We merken dat Charles nog wekelijks naar de mis gaat; na vier jaar oorlog laptten veel soldaten de zondagsplicht aan hun laars. We weten niet of moeder Louise steun gevonden heeft bij het lezen van Charles' dagboekjes; dit moet haar toch enigszins getroost hebben. In andere dagboeken lazen we verhalen van frontsoldaten die de preken van hun aalmoezenier beu waren en luidop vroegen welke God ze moesten aanbidden: die van de pastoor of die van hun Duitse belagers. De Duitse soldaten werden er evenzeer van overtuigd: **Gott ist mit uns.**

23.06.1918: *gaan werken, altijd op dezelfde plaats.*

24.06.1918: *werd aangesteld voor den facteur te vervangen gedurende zijn congé. Tot den 29e gingen wij samen de correspondencie haalen naar Crombeke.*

29.06.1918: *vertrokken per velo naar Polinghove.*
Den facteur kreeg zijn congé niet, maar ik mocht erbij blijven.

01.07.1918: *het bataillon vertrok naar tranchee. Wij gingen met de brieven naar Piket tot op 1 km van Dixmude.*

04.07.1918: *'s avonds vertrokken ze naar de eerste lijn.*
Ging met de correspondentie naar Oudekapelle. Na 3 dagen eerste lijn kwam het bataillon naar Hoogstaede voor 9 dagen.

08.07.1918: *den facteur in congé. De 8e Compagnie ging naar de B.R.J. waar ik alle dagen naartoe reed per velo (Beveren). (bij Westvleteren).*

16.07.1918: *in de baraken naar Polinghove.*

19.07.1918: *naar de tranchees in Dixmude.*

Madame Tack

De polderdorpen Lo, Reninge, Pollinkhove, Nieuwkapelle, Oudekapelle grenzen aan mekaar; liggen alle tussen de IJzer en de Lovaart en waren vertrouwd "werkterrein" voor oom Charles. Of hij madame Tack ooit heeft ontmoet is niet zeker, maar vrijwel zeker kende hij haar levensverhaal.

Mme Tack, beter bekend als *maman des soldats*, was de 78 jaar oude weduwe van een artilleriesoldaat en woonde aan de IJzer te Nieuwkapelle. Toen alle burgers het front ontvlucht waren, bleef zij halsstarrig wonen en legde zich toe op het bevoorraden van de soldaten in de loopgraven (soep, chocolade en sigaretten .....).

Ze deed dit in gezelschap van Paula, haar ezel. Niet enkel bij de soldaten was ze beroemd en geliefd; ook het Belgische koningspaar, de Franse president Poincaré, alsook king George (UK) vereerden haar met hun bezoek. Ze werd later in de adel verheven.

Ze stierf in 1929 en werd met militaire eer begraven te Nieuwkapelle.

bron: militair/net; nooitmeeroorlog.be; inventaris.onroerendergoed.be

20.07.1918: *den facteur terug uit congé doch (ik?) ging noch met de brieven naar de tranchees.*

21.07.1918: *ging ik naar de Compagnie terug in den tranchee.*

25.07.1918: *terug in Polinghove, voor 3 dagen in repos.*

27.07.1918: *naar Nieuwkapelle gaan werken; uitgerend.*

28.07.1918: *terug naar de tranchees*

29.07.1918: *als FF caporal met 3 man de wacht aan P.C. (Poste de commandement, eventueel ook poste de combat) du Général.*

Een goed leven gedurende 3 dagen. Werdt geproposeerd voor de concours te volgen van Motoculture in La Panne. Een balon captif (kabelballon) die reeds op de grond was, werdt door een onzer vliegers neergeschoten.

01.08.1918: *er werd nog een Duitse balon captif neergehaald achter Dixmude. Vlieger Coppens werdt door den Koning gedekoreerd voor zijn 26^e overwinning.*

Lt Willy Coppens
foto van het internet
geplukt

Piloten worden zelden ouder dan 25 jaar. Al na een paar overwinningen in luchtgevechten krijgen ze het etiket "as" opgespeld. Bij de Duitsers is von Richthoven beroemd, bij de Fransen Guynemer en Roland Garros en bij de Belgen Jan Olieslagers uit Antwerpen en Willy Coppens uit Houthulst (die al 37 Drachen neerhaalde).

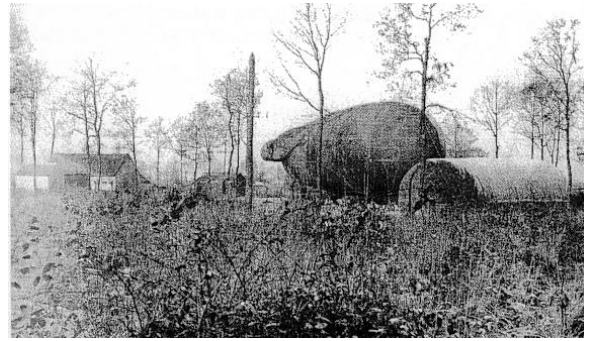
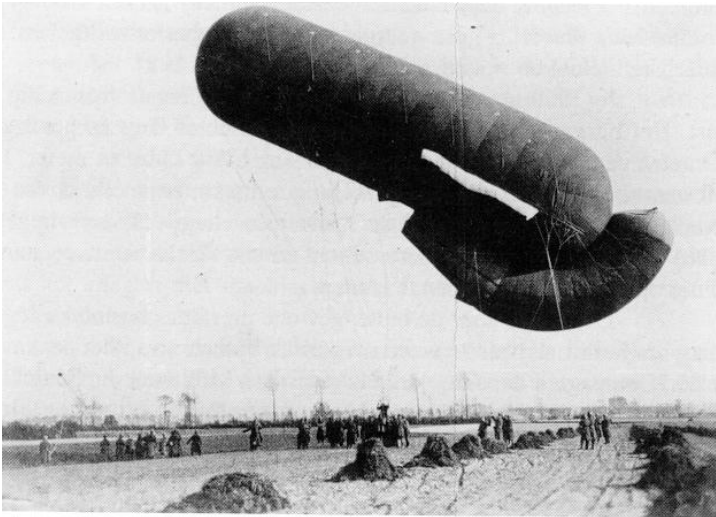
Bron: Het Nieuws van de 20^e eeuw.

Te Kruishoutem, op de uitgestrekte Zijldegemse kouter die grenst aan Wannegem-Lede, hadden de Duitsers een groot vliegveld aangelegd. Het was strategisch goed gelegen (voldoende ver maar niet te ver van het front).

Vele mannen uit de omgeving, dus ook van Wannegem-Lede, werden opgeëist om er te gaan werken. Voor velen was het graag meegenomen, het was goed betaald en er viel heel wat informatie te rapen.

De Britten maakten er dankbaar gebruik van om het vliegveld (en omgeving) met bommen te bestoken. Bij de Duitsers was von Richthoven (bijgenaamd de rode baron) er een hele tijd actief. Voor het geheel van de oorlog was hij de recordhouder met meer dan 80 neergehaalde vliegtuigen

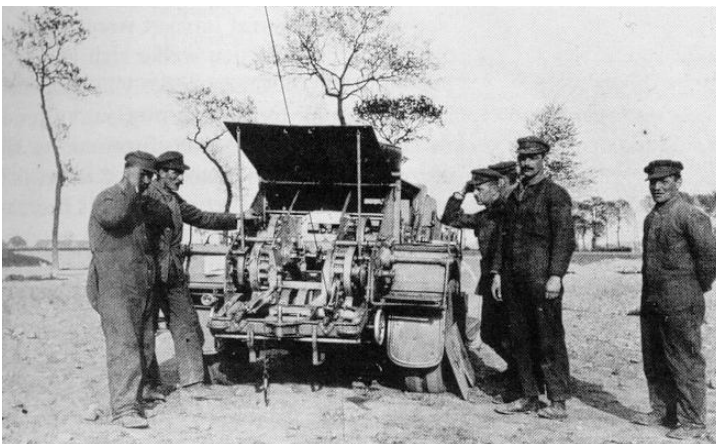
Franse kabelballon (nr. 73) bij de Eikhoek te Westvleteren.

Een kabelballon (ballon captif), in de volksmond "saucisse" of "zwin" genoemd, was een spoelvormige ballon met achteraan een buisachtige stabilisatievin, die de ballon in de richting van de wind hield. Een mobiele installatie voor het aanmaken van waterstofgas liet toe om in twintig minuten zo'n ballon op te blazen.

Een reserve van waterstof werd opgeslagen in een "gazometer ballon" (rechts op de foto) en moest het mogelijk maken, om bij het uitvallen van een eerste kabelballon, onmiddellijk een reserve ballon (links op de foto) de lucht in te sturen.

Foto genomen bij de Eikhoek te Westvleteren.

bron: De oorlog achter het Front, blz 25

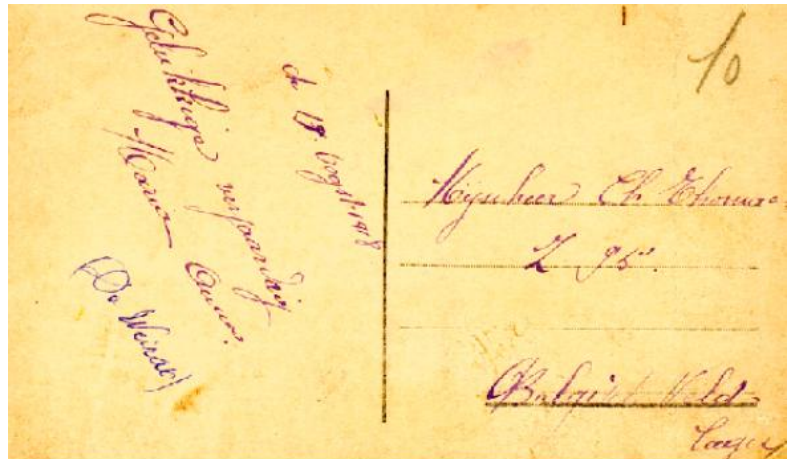

Het oplaten van een Belgische kabelballon tussen de hopen stalmest te Pollinckhove.

Manschappen bij een gemotoriseerde windas die met een staalkabel de ballon naar beneden haalt.

Bron: Van Pionier tot luchtridder.

- 02.08.1918: *vertrokken in congé naar **Boutervilliers**. Vertrokken om 2 u; aangekomen in Etampes om 7u30. Te voet naar Boutervilliers. Beide lokaliteiten liggen ten zuidwesten van Parijs. De reis was langdurig ten gevolge den omtour langs D...., P...., Dieppe enz.*
- ???.08.1918: *met den tracteur gepikt (koren maaien).*
De landbouwtractoren hebben we in Vlaanderen zien verschijnen gedurende de jaren 50. Te Boutervilliers waren ze dus hun tijd ver vooruit
- 12.08.1918: *terug uit congé.*
- 14.08.1918: *naar tranchee.*
- 15.08.1918: *op voorpost over den IJzer. (Een kaart van de IJzervlakte bevindt zich achteraan).*
- 17.08.1918: *milo.... Albert.*
- 18.08.1918: *op voorpost over den IJzer*
- 20.08.1918: *in repos tusschen Hoogstaede en Alveringhem (allebei ten Noorden van Westvleteren)*
- 21.08.1918: *23^e verjaardag van Charles. Of er tijd was om dit te vieren blijkt niet uit zijn dagboek. Maria De Weirdt stuurde deze verjaardagskaart (in mooie kleuren en helemaal in de stijl van toen).*

Het adres luidt: *Charles Thomaes, Z95, Belgisch Veldleger*. Om buitenstaanders geen ongewenste informatie te geven, werd de naam van het regiment met een codenummer weergegeven. De code veranderde minstens vier maal tijdens de oorlog. "95" stond voor 10e Linie; "z" had betrekking op de periode vanaf 20.1.1918 tot het einde van de oorlog.

24.08.1918: *repos*

24.08.1918: brief van Germaine Beauvais te Longpré, aan Charles T.:

.... j'espère que nous aurons le plaisir de vous revoir car l'offensive a été très bonne pour Amiens et cela continue encore. ... Je vais dans les champs; il fait très chaud que je vous plains d'être sous la mitraille par ces temps-ci.... votre petite amie Germaine.

25.08.1918: *gaan zwemmen in de vaart Loo.*

26.08.1918: *Compagnie d'honneur op het plain in Hoogstaede. I.p.v. Cie d'honneur gaan werken naar Oudecapelle.*

27.08.1918: *naar de tranches; den wacht met 3 man aan pont Grenier, Oudecapelle.*

Deze brug komt op geen enkele kaart voor. Bij navraag te Diksmuide, blijkt dat er tijdens WO1 te Oudekapelle, in het gehucht *De Groigne* een molen stond, gelegen aan de Grote Beverdijkvaart. Over deze vaart lag een brug. Het zou kunnen dat in deze molen een graanzolder lag die moest bewaakt worden. Info mail 9.6.2017, Gilbert Manhaeve, gids te Diksmuide.

28.08.1918: *gebombardeert geweest.*

29.08.1918: *nog op Pont Grenier, maakten we prisonniers.*

30.08.1918: brief van Anna (jongere zus van Maria D.W.), aan Charles T., vanuit Boutervilliers:

.....Votre cousin Victor est parti hier matin, j'en ai du regret car c'était mon petit camarade pendant les derniers jours de sa permission. Dimanche il a été au cinéma avec Maria, Charlotte, Mle Berthe, Triphon et Joseph. Ils se sont bien amusés. Samedi nous avons envoyé un télégramme pour demander de faire la moisson à Sébastopol. Ce matin nous recevons l'autorisation demandée. Papa part ce soir par le train de 4 heures., avec un permissionnaire. Nous sommes tous contents de retourner faire la moisson.....

1+3.9.1918: *repos in Hoogstaede* (ten Zuiden van Veurne)

04.09.1918: *gephaxineert* (gevaccineerd) *geweest.*

Vaccinaties tegen besmettelijke ziektes werden uitgevoerd in 1914, 1915, 1916, 1917. In 1918 zou de plaag nog groter worden. In augustus alleen al werden 638 soldaten voor dysenterie behandeld te Hoogstade en Adinkerke, in september meer dan 800. Bron: Frontleven 14/18, blz 80.

Spaanse griep

Van een uitgebreid artikel in *De Standaard* van 2 mei 2009 onthouden we ondermeer dat:

De Spaanse griep greep om zich heen op het einde van de Eerste Wereldoorlog.

Spanje is hoogst waarschijnlijk niet de oorsprong van de besmetting. De naam Spaanse griep komt van het feit dat de eerste duidelijke berichten over de epidemie uit Spanje kwamen. Dat land was niet in de oorlog verwickeld en dus niet aan militaire censuur onderhevig. De Duitsers noemden de ziekte lange tijd *de Vlaamse koorts*. De griep maakte in België dubbel zoveel slachtoffers als de oorlog zelf.

04.09.1918: brief van Maria De Weirdt vanuit Boutervilliers aan Charles:

vrijdag verleeden heeft vader eene toelaating gehad naar Sébastopol te vertrekken..... Van onze hofsteede staan alleenlijk nog wat muuren recht.

De schuuren hebben gebrand en branden nog. De andere gebouwen en het huis zijn gebombardeert.....Alle machienen zijn weg; pikmachienen en zaaïmachien zijn verbrijstelt of uiteen gesleegen. Vader is op logement tot Jumel.

Italiaanders en duitschers (krijgsgevangenen) pikken de oogst met de hand; met de machienen is geene mogelijkheid door de groote hoeveelheid obusputten.

Joseph, de kleine Louis en René zijn gisteren naar ginder vertrokken met 4 peerden en 2 pomerans om de oogst in te halen. Zij waren zeer tevreden om naar ginder te

vertrekken. 'k Had ook gaarne meegegaan maar naar het schijnt zullen ze geravitaillieert worden met de troepen en in de kelder verblijven. Op 4 dagen zullen ze ginder toekomen.....

In de kleine weide zijn veel soldaten begraven en is omgekeert van de obussen. In den hof zijn 8 soldaten begraven.....

pomerans: in geen enkel woordenboek vonden we een aanvaardbare verklaring voor deze term. Indien iemand het weet, zouden we het ook graag vernemen.

05.09.1918: *Ilo de la Ferme de Coninck*

06.09.1918: *'s nachts de wacht ; iederen morgen allerte gedurende een uur en half.*

07.09.1918: *gaan werken aan een b....; bijzonder slecht weder; iederen morgen een geweldig bombardement rechts van ons; zij maakten vooruitgang.*

12.09.1918: *ilo St Jacobs (zou dit een schuilplaats tegen luchtaanvallen kunnen zijn?) groot onweder; den bliksem raakte de draaden van gemineerde brug en sprong. Den Locomotive werdt omvergeworpen; **Dixmude**. 's Avonds werden wij afgelost; het was schoon weder.*

13.09.1918: *na 8 dagen tranchee, terug in repos in **Hoogstaede***

14.09.1918: *den facteur werd gephaxineerd (gevaccineerd) en ik vervangde hem gedurende twee dagen.*

15.09.1918: *als FF de wacht aan den Theatre de la Reine; men voerde op als stuk "Josette ma Femme"*

In het voorjaar van 1918 werd professionele toneel ontspanning in de rustzone mogelijk gemaakt. In maart werd een theater opgericht in Beveren aan de IJzer. In april 1918 werd het nog grootser **Théâtre de la Reine** te Hoogstade geopend.

17.09.1918: brief van Maria De

Weirdt aan Charles T., vanuit Sebastopol:

.... sedert zondag in Sebastopol aangekomen, waar ik vader, Joseph en de knechten in goede gezondheid gevonden heb. ....Sebastopol dat ik met moeite herkende. 't Is afgebrandt en wreed om zien, al obusputten.....Nu en dan heb ik bezoeken;450 duitschers doen de boschen uit en hun bewakers komen eens goeie dag zeggen in de kelder, ook al civils.

Bailliencourt heeft ons gisteren bezocht en wat meubels in onze kelder gebracht. ...de peerden zijn onbegraven en ook in de boschen zijn lijken van soldaten de helft begraven. Op onze groote weide zijn 44 soldaten samen begraven en 8 in den hof. In de kelder is het goed maar de trappen zijn in stukken, ge zoudt u wel de poeten breken.

Alles is afgepikt, maar 't is moeilijk om aan volk te geraken om binnen te halen. Wij hebben onze twee jonge peerden maar hebben ons veel geld gekost vooraleer wij ze weeder mochten neemen. .... wij moeten ons water naar Ailly of Moreuil gaan halen, 't is nog geen klein sport ook ....c'est la guerre et on ne s'en fait pas.

't Is jammer U nu in congé niet mocht komen naar Sebastopol; 't is hier een armer leven dan in Boutervilliers. ....Wij wonen nog maar alleen op Mailly; in Merville en Ailly zijn al veel burgers weergekeert.

27.09.1918: Fl. Van den Berge (Charles' strijdmakker) schrijft in zijn dagboek (blz. 97-99):
's middags maakte men bekend dat op 28.9 te half drie 's morgens het offensief zou beginnen, samen met Engelse en Franse troepen. ...Rond vier u trok onze

Kompagnie naar de loopgrachten om tegen 5u30 gereed te staan ... Broeders en vrienden waren druk in gesprek want, helaas voor velen zou het waarschijnlijk de laatste maal wezen.

*Onvermijdelijk moesten er slachtoffers vallen. Ik nam ook afscheid van al mijn beste vrienden en wenste hen veel geluk in de aanstaande gevechten. ... Rond half zes werd alles rustig en hoorde men bij ons, aan de **Rabbelaar** niets meer.*

28.09.1918: *'s nachts om 3 uren uit Loo (Rabbelaar) vertrokken naar 3^e lijn, waar wij het uur van den aanval afwachten. 's Morgens zeer slecht weder; doch de vliegers deden hun werk.*

Samen met Paul Van Nieuwenhuysse ontdekten we deze herberg **De Rabbelaere** te Lo. (foto 2003)

In het boek *Historique du 10^e de Ligne*, p. 225, hadden we gemerkt dat andere eenheden in rust zich gedurende de nacht van 21 op 22.9.1918 hadden verplaatst van Pollinckhove naar Rabbelaere en Fockewerve. Deze laatste is een historische omwalde boerderij te Alveringem.

*Het bosch van Houthulst viel weldra in het bezit der belgen, doch met 3 uren retard. Om 12 uren was het onze beurt; aan den IJzer gekomen. **Georges** was reeds gekwetst; er werd veel gebombardeert. Het betreft hier Georges Thomaes van Ronse, zoon van Oscar Thomaes.*

*Dixmude verdedigde zich sterk; tegen den avond namen wij het dorp van **Woumen** met verschillende krijgsgevangenen. Den nacht onder den blauwen hemel doorgebracht; **het vroom**.*

*'s Morgens op weg naar **Eessen** die om 12 uren in onze handen viel, met 12 kannonnen en krijgsgevangenen. Den nacht doorgebracht in een duitsch kantonnement*

Foto's van het eind-offensief of bevrijding zijn er bij de vleet. Foto's die aansluiten bij het traject dat Charles aflegde, zijn eerder zeldzaam.

Hiernaast is er één van een Belgisch legerkonvooi dat halte houdt te Woumen op 28.9.1918.

bron: Belgisch Legermuseum

Over de krijgsgevangenen te Woumen lezen we in *Historique du 10e de Ligne*, p. 239,

dat er zelden weerstand geboden wordt. Charles vermeldt het niet, maar die dag verdrinkt sergeant Christophe te Esen. Hij is afkomstig van Steinbach (Limerlé), hoorde ook thuis in de 5e Compagnie en werd begraven te Esen, Roggeveld.

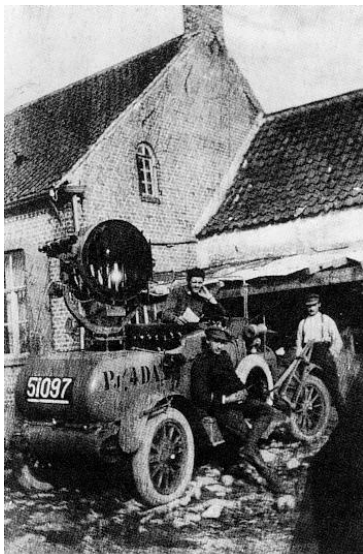
De uitval

.....Meer dan 100.000 man en haast 1.000 stukken artillerie staan klaar voor de aanval. De opmars naar de bevrijding is nabij.

Wanneer om 2.30 u in de morgen van 28 september een lichtkogel het nachtelijk duister doorkruist en deze gevolgd wordt door drie kanonschoten ontbrandt een bombardement over de volledige Belgische frontlijn vanaf Nieuwpoort tot Ieper en dit gaat drie uur door. Vanuit hun loopgraven aanschouwen de infanteristen het schouwspel; de avond voordien hadden ze wijn en sterke drank gekregen. Om de aanval overal tegelijk te laten beginnen hebben alle officieren de avond voordien hun horloge moeten indragen om het uur te laten gelijk zetten!

Wanneer de soldaten om 5.30 u de loopgraven achter zich laten ondervinden zij aanvankelijk weinig tegenstand. Alhoewel de regen het terrein praktisch onbegaanbaar maakt kan de geestdrift van de mannen niet gebroken worden. Na vier jaar zijn ze nu eindelijk op weg naar huis.

Bron: 1918 Doorbraak en Bevrijding, blz 47.

Vuur en staal

Luigem, 28 september 1918

Vanmorgen is de aanval in alle hevigheid losgebarsten. Om 2.30 u. precies zou de aanval beginnen, zo had men ons de vorige avond meegedeeld. Alle kanonnen moesten gelijktijdig het vuur openen, maar het is onmogelijk om alle horloges op een fractie van een seconde af te stellen zodat de losbrandingen bijna onmogelijk tegelijk zouden zijn.

Om glans en waardigheid te geven aan de start van het offensief zou met een projector een lichtsignaal worden gegeven. We wachtten in angstige spanning. Om 2.30 u. precies fixeert een op een wagen gemonteerde projector eerst de vijand en tekent dan traag een cirkelvormige lijn aan de hemel om uiteindelijk naar zijn oorspronkelijk punt terug te keren: de richting van de vijand. Bijna gelijktijdig braken alle kanonnen vuur en staal. In het gedonder van de grote stukken maken de 75 mm ons doof met hun nijdig gekef.

Bron: Deckers Dagboek 1914-1919

Hiernaast auto met zoeklicht zoals hierboven beschreven.

Zij ruiken hunne stal

De meeste lezers zullen dit Vlaams gezegde wel begrijpen; dieren gaan sneller lopen naarmate ze dichterbij hun stal komen. Wij kunnen vandaag nauwelijks de gevoelens beschrijven van de jongens die vier jaar van familie en vrienden afgesneden waren en nu eindelijk amper enkele uren van hun geboortedorp verwijderd zijn. Helaas, voor oom Charles, heeft het niet mogen zijn. Het is bijzonder boeiend te mogen vaststellen dat de beknopte nota's van oom Charles dikwijls bevestigd worden door andere verslagen van toen:

Belgen forceren doorbraak. **Houthulst, 28 september.**

Om 5.30 uur deze morgen is de Legermacht van Koning Albert in het offensief gegaan. De grote doorbraak van de geallieerden, waarvan de Belgen een essentieel onderdeel vormen, wordt dus in Vlaanderen geforceerd; terwijl in Frankrijk de Duitsers blijkbaar nog stand houden.

De beslissende aanval is gestart met een hevige artilleriebeschieting, gevolgd door de aanval van de infanterie over een breed front tussen Diksmuide en Ieper. Het Belgisch Leger gooide alle 167.000 manschappen in de strijd.

Hoewel de aanval sterk gehinderd werd door het hondse weer en het afschuwelijk slechte terrein konden de geallieerden vooruitgang boeken. Tegen de avond hadden ze het bos van Houthulst in handen en omsingelden kasteel en vijver van de Blankaart in Woumen. Ze maakten daarbij vierduizend krijgsgevangenen.

Even leek het offensief vast te lopen omdat de modder het verplaatsen van de 1100 artilleriestukken zeer moeilijk maakte. Maar al vlug stonden de Belgen voor de tweede Duitse Linie, een lijn van Handzame over Hooglede en Roeselare tot Sint-Eloois-Winkel, waar hevig slag is geleverd. In het zuiden schoten ook de Britse eenheden heel goed op.

Alles wijst erop dat de doorbraak een feit is.

bron: Het Nieuws van de 20^e Eeuw blz 100

30.09.1918: *in reserve op Roggeveld. Twee dagen verbleven.*

Roggeveld: dit is de plek waar op 23.10.1914 de Duitse soldaat Peter Kollwitz sneuvelde. Hij ligt begraven op het Duits militair kerkhof te Vladslo. Zijn dood inspireerde zijn moeder, Käte Kollwitz, bij het maken van een aangrijpend beelhouwwerk: *treurend ouderpaar*. Het duurde bijna 20 jaar vóór het het monument klaar was en zijn bestemming bereikt had.

Een exacte replica, eveneens uit Belgisch graniet gemaakt ligt sinds 2014 in **Rshew** (Rusland). Daar is een militair kerkhof waar Russische en Duitse soldaten uit WO2 begraven liggen, waaronder een andere Peter Kollwitz. Hij is de kleinzoon van Käthe en sneuvelde in 1942 aan het Oostfront.

Dit maakt het kunstwerk alleen nog universeler.

04.10.1918: *naar tusschen Zarren.*

Den nacht doorgebracht aan den hangar van Captif. Het 22^e en het 2^e afgelost.

05.10.1918: *de wacht op de route van Handzame; P.P. was in 't kapelleke; een obus viel er nevens; het kapelleke viel de helft op onzen rug.*

P.P. = Piotte Pakker = scheldnaam voor gendarme.

06.10.1918: *in Reserve naar Terrest. (ten noorden van Houthulst)*

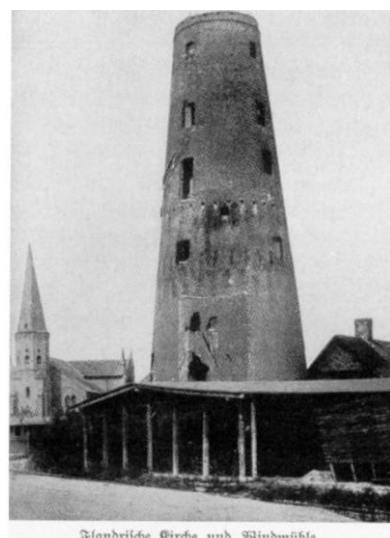
8+9.10.18: *twee dagen piket in Duitse barakken.*

11+12.10.18: *contre attaque aan den captif.*

Op zijn tocht naar Zarren zal deze imposante molen waarschijnlijk ook bij Charles opgevallen zijn. Hij werd in 1914 door de Duitsers in brand gestoken omdat de molenaar de molen in de wind had gezet.

De molenromp bleef staan tot in 1922.

bron: Oorlog in de Belgique.

We merken steeds duidelijker dat de zo verlangde vooruitgang eindelijk op gang is gekomen. Uit het voorgaande blijkt ook dat oom Charles de laatste weken tamelijk veel nota's had genomen. **Vanaf hier gaapt er een akelige leegte.**

Uit verschillende bronnen weten we dat de 10^e Linie de eerstvolgende dagen in gevechten betrokken was te:

Kortemark: 14.10.1918, (hier sneuvelde ruim 70 Belgen, waarvan 24 10e Linie)

Torhout: 15.10.1918 en 16.10

Ringbeek: 18.10.1918 (de Ringbeek loopt door o.a. Wingene, **Hertsberge**, Oostkamp ....)

Bellem, Hansbeke: 22.10.1918

09.10.1918: deze datum is onzeker, maar mogelijk. Postkaart van Joseph Van Oostende aan Charles. Hier merken we voor het eerst dat Joseph krijgsgevangene is in het kamp te **Güstrow**. Dit ligt in het uiterste Noorden van Duitsland, nabij Rostock (Mecklenburg-Vor-Pommern). De kaart draagt verschillende stempels (die onleesbaar of tegenstrijdig zijn) en is verzonden "via Suisse".

Beste kozijn Charles

... Heb een brief van u thuis ontvangen. Allen stellen het nog bijzonder goed...

Zij zouden gaarne hebben, Kozijn, dat ge mij uw portret opzend om dan voort te zenden.

Ik hebbe een briefje gekregen van Victor, het doet mij groote vreugde dat ge het nog alle drij (familieleden) goed stelt. Ik heb het aan uwe ouders laten weten. Ik stel het nog altijd goed. Veel complimenten aan Victor en Joseph. Hartelijke groeten van allen en

bijz. van uw kozijn, Joseph.

Twee bemerkingen:

a. als frontsoldaat was bijna onmogelijk om met je familie in bezet gebied te corresponderen; hier lukt het dus wel via een bevriende krijgsgevangene. Het korte zinnetje *allen stellen het nog bijzonder goed* sprak boekdelen en gaf vleugels aan sommige soldaten.

Ook strijdmakker Florent Van den Berge getuigt op blz 95:

Sedert 5 augustus 1918 ben ik vier jaar soldaat. Sedert 11 oktober 1916 heb ik geen nieuws meer van thuis ontvangen. Ook op de trein hoorde men bijna niets anders: iedereen sprak van thuis ... Niet één gaat bij vriend of kennis of er wordt van thuis gesproken. Nooit zal men er zich een gedachte van kunnen geven wat in al die jaren ballingschap geleden is, op lichamelijk en zedelijk gebied.

b. Dat er ook foto's gesmokkeld werden via krijgsgevangenen getuigt opnieuw Florent (p. 89): *Van Jozef De Corte had ik vernomen dat hij portretten had naar huis gestuurd door tussenkomst van Maurits Goossens, krijgsgevangene in Duitsland.*

14.10.18: Die dag wordt Kortemark onder meer door de 10e Linie omsingeld en bevrijd.

Het moet zowat de laatste plek geweest zijn waar Charles en zijn makkers als helden werden onthaald.

Als herinnering kreeg er later een straat de naam:

10e Liniestraat. Bijgaande gedenkplaat werd aangebracht aan het gemeentehuis.

Vanaf W.O.1 waren de oorlogsfotografen druk in de weer. Toch vinden we zelden afbeeldingen van de bevrijding, laat staan van de gevechten vóór de bevrijding.

Deze aangrijpende tekening werd door een onbekende Duitse soldaat gemaakt te Kortemark.

bron: BAHLS, G. : *Das 3. Badische Dragoner-Regiment Prinz Karl nr. 22*; Berlijn, 1934, blz. 629
De tekening kregen we van Peter Bentein, bibliothecaris te Kortemark, waarvoor dank.

14+15.10.18: In *Historique du 10^e de Ligne*, p. 242, vernemen we dat onze jongens te Kortemark en Torhout te kampen hebben met het 14^e Beieren Regiment. Zelden vinden we informatie over de Duitse tegenstanders. Ook het *Militärsgeschichtliches Forschungsamt* te Potsdam kan ons niet helpen omdat bijna alle bronnen vernietigd zijn door bombardementen tijdens W.O.2. Op de zoekmachine van een van hun centra moeten we het stellen met deze summier opmerking: **12.-20.10.1918: Bay.Inf.Regt.14: Thourout. Rückzug in die Hermannstellung und Lys-Stellung**

16.10.1918: briefkaart van Charles aan Joseph Van Oostende (3^e Compagnie).

Het is zijn laatste bericht. Plaats van afzender zoals meestal niet vermeld. Toch weten we dat het 10^e Linie op 16 en 17 oktober te Torhout actief was.

Beste Kozijn,

God dank altijd in volle gezondheid en hoop van u hetzelfde. Wij marcheeren goed vooruit, in 't kort zijn wij in Gent. Ik verwacht dus een woordje. Tot wederziens, veel chance en goeden moed.

Uwen toegenegen kozijn Charles.

Charles is hier nog zeer hoopvol gestemd; bovendien beseft hij niet dat op dat ogenblik zijn neef krijgsgevangene is.

De 15e oktober stortte het Duitse front in elkaar en begon de aftocht. Legergroep Vlaanderen was 17 km ver gevorderd. De verwoeste streek had het achter zich gelaten. Het ongerepte land, de bevrijding, het einde...leken uit te nodigen. De Duitsers ontruimden de kust. De Belgen konden nu haast ongehinderd over de IJzer komen. De Duitsers poogden de opmars af te remmen met mitrailleurvuur en gasgranaten. Op 20 oktober voerden ruiters van het Tweede Regiment Gidsen de laatste Belgische cavaleriecharge uit, bij de bevrijding van Maldegem. De 23ste oktober konden de Duitsers de opmars stoppen aan het Afleidingskanaal en de Leie. De Legergroep Vlaanderen was buiten adem. Het bleef maar regenen. Maarschalk Ferdinand Foch versterkte de Legergroep met Franse en Amerikaanse divisies. .... Op 1 november stonden nog 168 onvolledige Duitse divisies aan het front tegenover 210 geallieerde. Het front liep over Gent, Zottegem, Geraardsbergen, Bergen, Chimay, Sedan en Verdun. Sinds het begin van het eindoffensief hadden 300.000 Duitsers zich overgegeven. Daarvan hadden de Belgen er 16.000 gevangengenomen. De genadeslag kon gegeven worden.

Bron: De Eerste Wereldoorlog, Prof. Luc de Vos, pag. 156

Op 18 oktober is de vijandelijke weerstand aanzienlijk gestegen over het ganse front van de Legergroep Vlaanderen. Onze troepen winnen dan ook weinig terrein met uitzondering van de infanterie eenheden van de 2^e en 5^e D.A. die de stellingen bereiken, welke door de C.D. naar Oostkamp en meer ten noorden bereikt werden. ....

Daarna volgt een overzicht van de activiteiten van diverse legerafdelingen (D.A.) van die dag, alsook: **4^e I.D.**

Opstelling: 10^e Linie links en 18^e Linie rechts zijn vooraan, 8^e Linie is in reserve.

2^e bat. 10^e Linie (dus ook oom Charles) en 3^e bat. 18^e Linie zijn in eerste lijn.

De 4^e I.D. heeft voor haar de Hertsbergebeek en de Ringbeek. Wegens de versperringen door de Duitsers aangelegd, hebben al deze beken ongeveer 2m50 breedte en 1m50 diepte. De oevers zijn moerasachtig en zijn heel goed door flankerend en kruisend mitrailleurvuur verdedigd. Overal is aie vuur voorzien. (aie = artillerie)

Het schijnt dat de vijand het kanaal Gent-Brugge wil verdedigen, en om tijd te winnen voor de inrichting van deze stelling, schijnt hij een sterke dekking te hebben voorzien naar het westen en langs deze beken.

Tegenover de 4^e I.D. ligt het kasteel van Hertsberge, op de oosteroever van de Hertsbergebeek op 1 km ongeveer ten westen van het dorp Hertsberge.

Te 7 u vertrekt de aanval doch hij komt niet ver vooruit.

De 18^e Linie wordt gestopt op 300 m ten westen van de Ringbeek door mitrailleur-nesten die in de bossen zijn opgesteld. Het 10^e Linie komt enkele honderden meter vooruit, verlaat Schare, doch wordt ten westen van Hertsbergebeek gestopt, o.m. door de troepen in het kasteel.

Te 14u40 beveelt de comm. 4^e I.D. de aanval te hernemen om 16u30, na een korte aievoorbereiding: het 18^e Linie stelt zich tevreden met het leveren van een vuurdemonstratie terwijl het 10^e Linie de hindernis zal overschrijden en het kasteel langs het noorden overvleugelt.

Enkele elementen kunnen de beek oversteken, maar ze worden onder flankerend vuur vanuit het kasteel genomen en moeten terug naar de westeroever trekken.

Alle pogingen om de oosteroever van de beken te bezetten zijn mislukt. De verliezen zijn talrijk. In de 7^e Cie van het 10^e Linie zijn alle officieren buiten gevecht. De Ciecomm., kapit. Motz wordt gedood. De gevechten moeten tot de volgende morgen verschoven worden.. *Er is veel zware aie nodig* zegt op lakonische wijze het verslag 19 van 21u20 van het Belg. Leger.

bron: Van IJzer tot Brussel, blz 271, 275.

18.10.1918: vrijdag; exact vier jaar na de eerste slag aan de IJzer.

Charles Thomaes sneuvelt te Waardamme (Hertsberge, een tiental km ten zuiden van Brugge); twee maand na zijn 23e verjaardag; drie weken vóór de wapenstilstand. Waar bij de meeste mensen het leven nog moet beginnen, werd het bij Charles in één ruk weggemaaid. Voor een buitenstaander is Charles één van de circa tien miljoen slachtoffers die tijdens de grote oorlog zijn gevallen. Voor de familieleden die er nog zijn, past hier een moment van ingetogen stilte en medeleven in het leed van de man die vier lange jaren het beste van zijn leven gaf om .... te sterven op de vooravond van de overwinning.

Volgens het overlijdensattest werd hij gedood “par suite d’éclats d’obus aux épaules”. Zie “certificat de décès » op een volgende pagina.

Van het museum *Flanders Fields*, dienst gesneuvelden, kregen we bevestiging dat hij sneuvelde bij de aanval op het kasteel te Hertsberge door een geweerkogel in het hoofd; maar dat hij ook geraakt was door obusscherven in de schouders.

Ook in een aangrijpende brief dd 17 januari 1919 (zie aldaar) lezen we dat Charles sneuvelde dichtbij het kasteel te Hertsberge en dat hij werd binnengebracht in herberg *De Schaere* waar hij uiteindelijk stierf.

De herberg is ondertussen omgebouwd in een taverne-restaurant en heet nu *In de Oude Schaere*, gelegen in de Scharestraat op de grens tussen Waardamme en Hertsberge, op ongeveer een km van het kasteel te Hertsberge. Zie ook aanvulling op 21.10.2018.

Voorlopig weten we niet door wie en hoe het overlijden aan de familie werd meegedeeld.

Volgens Wim Deneweth bevat de Namenlijst bij Charles Thomaes volgende notitie :

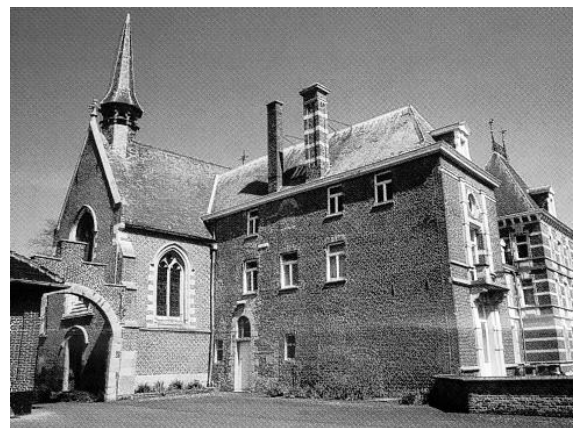
Te verwittigen bij ernstige verwonding of overlijden: THOMAES Georges, Kpl, 8 Linie/5 Cie, Armée Belge.

Uit een latere brief van Georges zal blijken dat Georges daadwerkelijk verwittigd werd, maar hij was toen gehospitaliseerd. Vermoed wordt dat het tragische nieuws met een paar dagen vertraging werd meegedeeld. Er zijn gevallen beschreven waar de familie met méér dan een jaar vertraging van de dood van hun verwante op de hoogte werd gebracht.

Dat Charles te Hertsberge sneuvelde stootte bij de familie aanvankelijk op ongeloof. De gevechten aan de IJzer waren hen bekend, maar gevechten te Hertsberge, wie had daarvan gehoord? Toch zijn er een paar getuigenissen die alle twijfel wegnemen.

Oom Charles werd geboren en getogen op een boogschuit van het kasteel te Wannegem-Lede. Kenners beweren dat dit een van de mooiste kastelen van Vlaanderen is, omwille van zijn gave classicistische stijl (gebouwd in nabootsing van *Le Petit Trianon* te Versailles). De omliggende pachthoeves zijn er decennialang “hofleverancier” geweest. Dus zijn er veel Thomaeskes melk, boter en eieren gaan afleveren; oom Charles ongetwijfeld ook. Verder dan de donkere gangen in de kelderverdieping (*downstairs*) geraakte men niet.

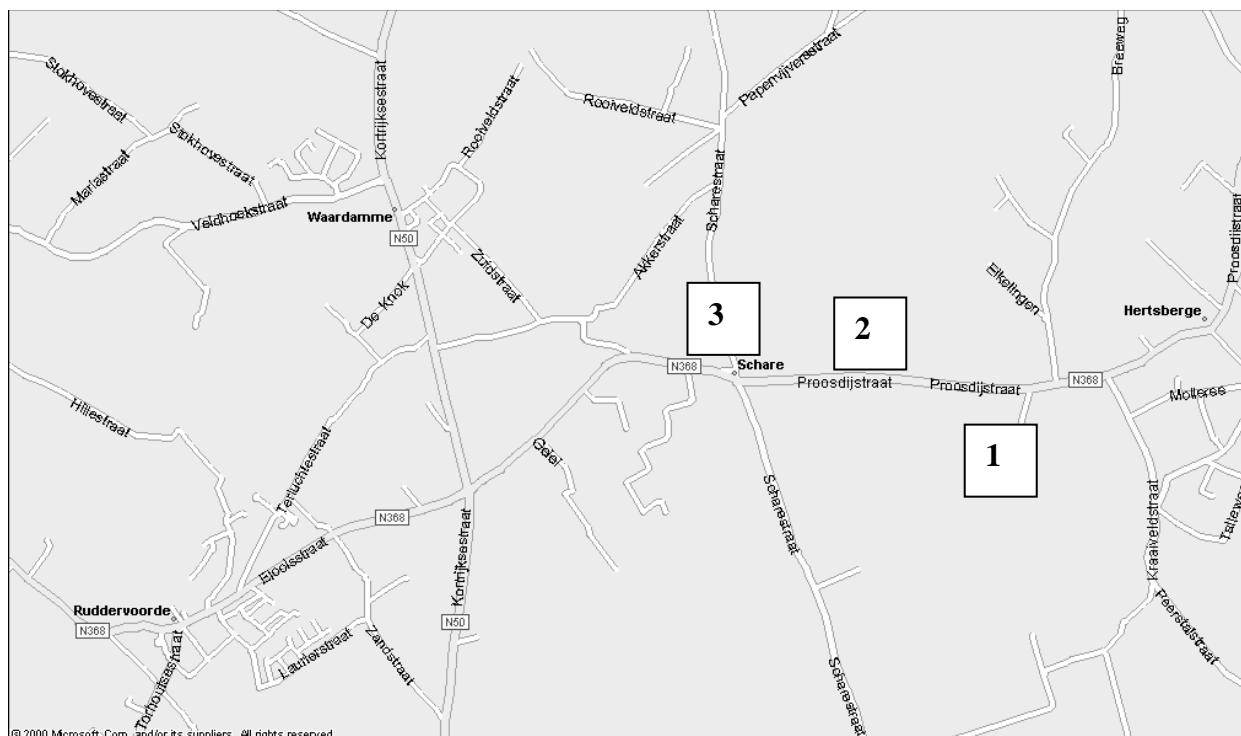
Charles sneuvelde dichtbij het Kasteel van Hertsberge, gelegen langs de Proosdijstraat, de weg van Waardamme naar Hertsberge. Bij dit kasteel hoort de geklasseerde Proosdijkapel.

De familie van Charles heeft lange tijd getracht te achterhalen in welke omstandigheden onze oom om het leven kwam. Dit blijkt ook uit de verdere brieven die hierna weergegeven worden. Na 12 oktober had Charles zelf niets meer genoteerd; in zijn dagboek kunnen we dus niet aflezen wat er vlak voor zijn dood gebeurde.

Wat gebeurde er toch te Hertsberge op 18.10.1918?

Wanneer we ons wat verdiepen in de geschiedenis van Hertsberge (te raadplegen op internet) vernemen we o.a.:

.... Benauwend was het opnieuw op vrijdag 18 oktober 1918. Tegen de avond begonnen de geallieerde troepen met een hevige beschieting, die de hele nacht voortduurde. Vooral het kasteel van de heer Rapaert en ook de proosdijkapel, deelden in de brokken. Toen de eerste Belgische soldaten op zaterdag 19 oktober 1918 vanaf omstreeks 8 uur door de ochtendnevel in Hertsberge voorbijtrokken, werden ze erg enthousiast toegejuicht.

Stratenplan Ruddervoorde - Waardamme – Hertsberge.

1. Kasteel te Hertsberge van waaruit de Duitsers hevige weerstand boden.
2. Ringbeek, plaats waar Charles vermoedelijk sneuvelde.
3. Café De Schaere, gelegen op de hoek van de Scharestraat en Proosdijstraat, waar Charles de laatste zorgen kreeg en stierf.

Wie sneuvelde nog te Hertsberge/Waardamme?

Oostkamp en deelgemeenten telden ruim 50 gesneuvelden bij de bevrijding. We beperken ons tot Waardamme en Hertsberge, met risico voor onvolledigheid.

bron: Wim Deneweth, Heemkundige Kring te Oostkamp; www. : Belgian War dead register.

regiment/ rang	naam	voornaam	geboren/ overleden	begraven te/op	herbegraven
10e Linie sdt 7e Cie	BEECKMANS (3)	Maurice Celestin Jean	Borgerhout 1895 18.10.1918	Westvleteren 21/10 graf 1354/821	

10e Linie sdt 7e Cie	BEHAEGEL (3)	Jules Emile	Wijtschate 1896 18/10/1918	Westvleteren 21.10 graf 1600/854	
10e Linie sdt 5e Cie	BOUCKZOONE	Romain Remy Emile Corneille	Izenberge 1896 18/10/1918	Waardamme graf 1220	Izenberge
18e Linie kpl 5e Cie	CORNELIS	Pierre Fernand	Dendermonde 1890 17/10/1918	Ruddervoorde graf 1046	Dendermonde (massagraf)
10e Linie sdt 6e Cie	DEFEVER (3)	Leon Alphonse	Wervik 1891 18/10/1918	Westvleteren graf 823	
3e Lansier adj 1e Esc	DE LHONEUX (4)	Etienne Charles	Jambe 1898 18.10.1918	Oostkamp	Houx
7e Linie Sdt 1e Cie	GRIMONPREZ	Remy Benoni	Zillebeke 1887 15/10/1918	Westvleteren Graf 1295/877	
10e Linie sdt 5e Cie	GOYVAERTS	Hendrik	Boechout 1897 18.10.1918	Hertsberge	Steenbrugge graf 472
10e Linie Sdt 5e Cie	LAURENT	Jeroom	Elsene 1891 18.10.1918	Ruddervoorde	Steenbrugge graf 474
8e Genie Sdt 2e Cie	LAMBOT	Gustave Leopold Arsene	Roux 1893 18/10/1918	Aartrijke	Roux
8e Linie 5e Cie	LEBOEUF	Joseph Jean Baptiste Leon	Alle-sur- Semois 1888 18/10/1918	Waardamme	Alle sur Semois
8e Artil. Sdt 1Gr	LINTERMANS	Hubert	Antwerpen 1893 18/10/1918	Waardamme graf 1217	Steenbrugge Graf 559
10e Linie olt 5e Cie	MATHEN (2)	Raimond	Arlon 1891 Bellem 22.10.18	Zomergem graf 9	
10e Linie Kpt 7e Cie	MOTZ (1)	Nicolas Pierre Louis	Arlon 1895 18/10/1918	Westvleteren graf 1596	Arlon
17e Linie Sdt 4e Cie	PHILIPOT	Adolphe	Elsene 1894 18/10/1918	Waardamme	Steenbrugge graf 37
17e Linie kpl REM	SEGARD	Charles Leon François	Brussel 1893 18/10/1918	Waardamme Graf 1218	Steenbrugge Graf 46
8e Bn Gn Kpt 1e Cie	SEVERIN	Maxime Guill.	Elsene 1894 18/10/1918	Waardamme	De Panne Graf B229
10e Linie Sdt 7e Cie	TABURIAUX	Fernand Ghisl.	Baisy Thy 1895 18/10/1918	Westvleteren graf 1599	Tangissart

10e Linie Sdt 5e Cie	THOMAES	Charles Leon Victor	Wan.-Lede 1895 18/10/1918	Westvleteren Graf 1598	Wannegem- Lede
10e Linie sdt 5e Cie	VANDEN BROUCKE	Octaaf Louis	Gent 1897 18.10.1918	Ruddervoorde	Steenbrugge graf 478
18e Linie Sdt 5e Cie	VAN MAAREN	Corneille Henri	Antwerpen 1896 17/10/1918	Ruddervoorde graf 5	Steenbrugge graf 475
3e Lansiers sdt 1e Escadr.	VANDEVELDE	Henri Corneille	Ichtegem 1892 18/10/1918	weg Rudder- voorde naar Waardamme	Steenbrugge Graf 473
2e Genie sdt 1e Cie	WYCKMANS	Jean Eugene	Seraing 1891 18/10/1918	Waardamme	Aartrijke?

- (1) ° Aarlen 26.2.1895, kapitein. Hoewel kapitein Motz aanvankelijk in een andere Compagnie thuishoorde lezen we op 17.1.1919 dat hij Charles' bevelhebber was.
De figuur van Nicolas Motz en een korte geschiedenis van het 10e Linie Regiment komen nog aan bod in het volgende hoofdstuk *1919 en later*.
- (2) Zelfde compagnie als Charles
- (3) Afbeelding grafsteen te Westveteren: zie datum 21.10.1918
- (4) Jonkheer (adel) ° 12.1.1898 op het kasteel van Amée (Jambes), herbegraven

Wij danken Wim voor alle verstrekte informatie. Hijzelf was verheugd te vernemen dat een van de mannen, die te Hertsberge sneuvelde, een dagboek bijhield. De geschriften van onze oom heeft hij met veel belangstelling gelezen. Later hebben we nog gegevens kunnen uitwisselen.

Op zoek naar andere bronnen

Naast oom Charles waren er nog vele frontsoldaten die een dagboek bijhielden. Sommige van die schriftjes werden later in boekvorm verwerkt en gepubliceerd. Enkele ervan hebben we gelezen. Ze laten ons toe de summere notities van onze oom beter te begrijpen.

Een opmerkelijke passage vinden we in het dagboek van Oostendenaar **Valentin Dewaele**, kanonnier in het 4^e Artillerieregiment; voor ons licht ze een tipje van de sluier:

18.10.1918: *we trekken door Torhout, naar Ruddervoorde. Vlaggen overal, de burgers zijn vriendelijk tegen ons.*

19.10.1918: *we rukken op om 4 uur in de namiddag en komen aan in Hertsberge in het kasteel Rappaert dat een varkensstal is na het vertrek van de Duitsers. We logeren in het salon. De Duitsers boden hier weerstand, en het is onze batterij die hen weggeschoten heeft. Nu zijn ze al veel verder en we kunnen ze niet meer treffen. De mensen zijn als gek van vreugde dat ze bevrijd zijn en ze slaken bloeddorstige kreten als ze Duitse krijgsgevangenen zien langskomen.*

22.10. 1918: *aangekomen te Bellem. Het gaat niet meer zo goed, de Duitsers willen maar niet weg. Ze schieten verschrikkelijk op de hele omgeving. De boeren zijn doodsbang, we proberen hen zo veel mogelijk gerust te stellen. De ravitaillering van mannen en paarden volgt niet. We zijn te snel vooruit gelopen. Morgen zetten we weer een stap terug, we worden te zwaar onder vuur genomen.*

Vanuit Bellem schrijft Valentin naar zijn moeder die sedert het begin van de oorlog naar Groot Brittannië gevlucht was. Hij heeft het o.a. over zijn verblijf te Hertsberge:

Bij de boeren hebben de Duitsers de oogst en het vee meegenomen. Er zijn er niet veel die een varken, een koe of een paard hebben kunnen verstoppen!

Nu zijn we Oostkamp voorbij en kamperen we in Kasteel Rappaert. (Rappaert was de toenmalige eigenaar van het kasteel te Hertsberge)

.....Ze hebben alles vuilgemaakt, het lijkt wel een varkensstal. Ze hadden zelfs hun paarden in de kapel gestald.

Valentin

Bron: de Oorlog van Valentin, blz 130.

Schneider was de man die het bevel van kapitein Motz overnam toen die op 18.10.1918 te Hertsberge sneuvelde. Ook hij was betrokken bij de aanval op het kasteel en dus een goede getuige van de gebeurtenissen.

*'s Morgens op 16.10 herneemt de oorlog in alle hevigheid. Ons bataljon wordt in 1^e lijn vervangen door het IIIe, dat we onmiddellijk volgen. Om 11 u bereikt het IIIe het Westen van **Torhout**. We gaan moeizaam vooruit. De bevoorrading laat het afweten; ijskoude regen valt onophoudelijk en staat tot in de schoenen van de jongens. Drie dagen gevecht heeft ze uitgeput en het ziet ernaar uit dat ze de volgende nacht in open veld, met de voeten in het water of slijk zullen doorbrengen.*

Indien het balen is voor de onzen, moet het bij de moffen nog slechter zijn want zij worden steeds meer tot de aftocht gedwongen. De hele dag wordt er hevig gebombardeerd. We hebben geluk, een stuk van de nacht brengen we door in een huis aan de rand van Torhout.

Op 17.10 stellen we 's morgens vast dat de Duitsers ervan onder zijn. Om 7 u komt het IIe bataljon in eerste lijn en zet de achtervolging in. Bij de doortocht door Torhout worden we door de bevolking overal warm onthaald. Enkele uren geleden was er nog totale onderdrukking en werd de bevolking nog beschoten en toch zijn ze voorbereid om ons te verwelkomen en hangt overal de driekleur. Bij zulke ervaring twijfelen onze jongens niet meer aan de overwinning.

*'s Middags bereiken we **Ruddervoorde** en maken een oponthoud van een uur. 's Avonds kantonneren we te **Waardamme**; de vijandelijke achterhoede hebben we niet meer opgemerkt.*

18.10 was een pijnlijke dag voor het IIe bataljon. De achtervolging wordt om 7u15 hervat.

De 5^e Compagnie (met o.a. Charles) neemt het voortouw en wordt onmiddellijk gevolgd door de 6^e.

*Er hangt mist. Onze marsrichting is de grote weg Waardamme-Beernem. We gaan traag vooruit; omstreeks 9 u bereiken we de wijk **de Schaere**. De 5^e Compagnie stoot op de Duitse achterhoede die achter de Hertsbergebeek verschanst ligt.*

Talrijke minenwerfer en mitrailleurs hebben postgevat in en rond het kasteel van Hertsberge.

*Opnieuw fluiten de kogels en onze jongens werpen zich op de grond. De 5^e Compagnie telt enkele gewonden; ze geraakt niet verder meer. De 6^e Compagnie krijgt richtlijnen om in een wijde cirkel zuidwaarts te trekken; zo ontsnappen ze aan het zicht en vooral de kogels van de verdediging in het kasteel. De Hertsbergebeek staat op verschillende plaatsen buiten haar oevers en langs de overkant is er een **prikeldraadversperring**.*

***Tot nog toe konden we steeds vooruit gaan onder dekking; nu moeten we ongedekt het terrein verder op.** Helaas de Duitse Minenwerfer zitten goed verschanst en onze compagniecommandant moet de hulp van de artillerie inroepen. In afwachting verkennen we het terrein en bereiden ons voor op de aanval.*

Om 14u15 wordt het kasteel en het park door onze artillerie beschoten maar zonder resultaat.

Om 16u20 wordt een nieuwe aanval gepland, voor 16u30, samen met de 7^e Compagnie. De reactie van de mitrailleurs en Minenwerfer is hevig. Maar onze F.M. doen hun werk behoorlijk en in kleine stappen maken we vordering. Bij het vallen van de avond zijn we tot op 200 m van de Duitse posten genaderd. Van de eerste duisternis maken we gebruik om ons op ruim 100 m van de tegenstander te nestelen. Verder geraken is onmogelijk want we zijn geblokkeerd voor de beek die door de tegenstander buiten haar oevers is getreden. We hebben geen middelen om erover te geraken.

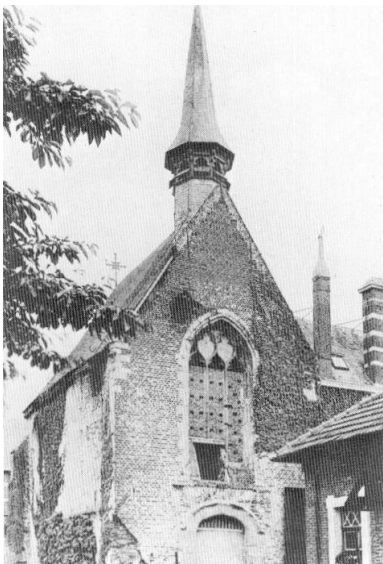
Het geschut van de Duitsers neemt geleidelijk af en weldra horen we in de verte het geratel van voertuigen over de weg. Voor ons is dit een duidelijk signaal dat de vijandelijke achterhoede van de nacht gebruik maakt om zich terug te trekken.

Om 22 u komt een loopjongen me verwittigen dat ik het bevel van de 7e Compagnie moet overnemen.

Kapitein Motz is bij de aanval gesneuveld. Sinds 28 september zijn bij zijn eenheid 2 officieren gedood en 3 gekwetst. De eerstvolgende uren en dagen lieten de Duitsers ons betrekkelijk met rust; zo kreeg ik de tijd om met de gradés van mijn nieuwe eenheid contact te nemen.

E. Schneider.

Bron: Historique du 10e Régiment de Ligne, p. 253-258. (beknopte vrije vertaling)

Proosdijkapel van het kasteel te Hertsberge. Linksboven het glasraam is duidelijk een gat zichtbaar, veroorzaakt door Belgische artillerie op 18/10/1918.

De kapel werd oorspronkelijk gebouwd in 849 en na een brand heropgebouwd in 1551.

Ooit maakte ze deel uit van de Abdij van Cysoing.

We beschikken over een originele postkaart uit het archief van kasteelheer wijlen Raspaert de Grass.

prikkeldraad:

Onze mannen van de 10e Linie hadden dubbele pech: prikkeldraad en inundatie. Eens je verstrikt in de draad, en de vijand ligt op de loer, dan ben je een vogel voor de kat.

Ok op 18 oktober (sterfdatum van Charles) waren de oorlogsfoto's druk in de weer. Uit de boeken halen we 2 foto's omdat ze zo sprekend zijn voor die periode:

Pervijze, 18 oktober 1918.
Belgische en Britse soldaten wachten op het bevel om op te rukken.
De foto toont treffend welke vernieling de oorlog aangericht heeft. Bewonder ook de technologie van toen: op de voorgrond fietsen, wagens getrokken door paarden.
Op de achtergrond 2 kabelballonnen.
Bron: 14/18 oorlog in Vlaanderen, blz 47

Kortrijk, 18.10.1918.
Terugkeer van de burgerbevolking.
Bron: 14/18 Een oorlog in Vlaanderen, blz 51.

Op diezelfde dag werd Brugge door de Belgen en Rijsel door de Britten bevrijd.

19.10.1918: om 03.00 u in de morgen hebben de Duitsers de stelling van de Hertsbergebeek ontruimd om zich achter het kanaal Brugge-Gent terug te trekken...
bron: Van IJzer tot Brussel.

Florent Van den Berge verneemt met enkele uren vertraging dat zijn strijdmakker Charles gesneuveld is en noteert op blz 110 van zijn dagboek: ... *Toch is onze compagnie ongelukkig geweest. Bij het naderen van het kasteel zijn de Duitsers op hen beginnen te vuren. Verschillende onder ons vonden er de dood, waaronder mijn beste vriend Charles Thomas uit*

Wannegem-Lede. Ik was als een verslagen man, want voor de tweede maal miste ik nu deze die ik als broeder beschouwde. Telkens ik eraan dacht, moest ik wenen want nu voelde ik best wat het was een goede vriend te verliezen....

Oostkamp en Hertsberge in de eerste wereldoorlog

Ons dorp, Wannegem-Lede, werd bevrijd door de Amerikaanse troepen op 1 november 1918 (info Edwin De Borggraeve, Jaarboek Hulthem 2004). Het eindoffensief, en meteen de bevrijding, werden ingezet op 28.9.1918. Steden en dorpen, de een na de andere, werden door de geallieerden overwonnen, zij het met behoorlijke verliezen langs beide kanten.

Toen grootmoeder Louise hoorde dat de Duitsers zich meer en meer terugtrokken en West-Vlaanderen reeds grotendeels vrij was, steeg de hoop en de spanning.

Toen deed ze wat alle bezorgde moeders doen. Ze stond op de uitkijk en trachtte van iedereen, die maar iets wist, informatie te krijgen. Daarvoor wandelde ze eerst de steile helling omhoog die van het Neerhof naar de (voormalige) Kasteelstraat loopt. Die "place to be" heette bij ons thuis "boven de dreve".

Ettelijke keren trok ze op, ze wachtte en hoopte haar zoon te verwelkomen.

Tot wanneer het dramatische nieuws haar bereikte.

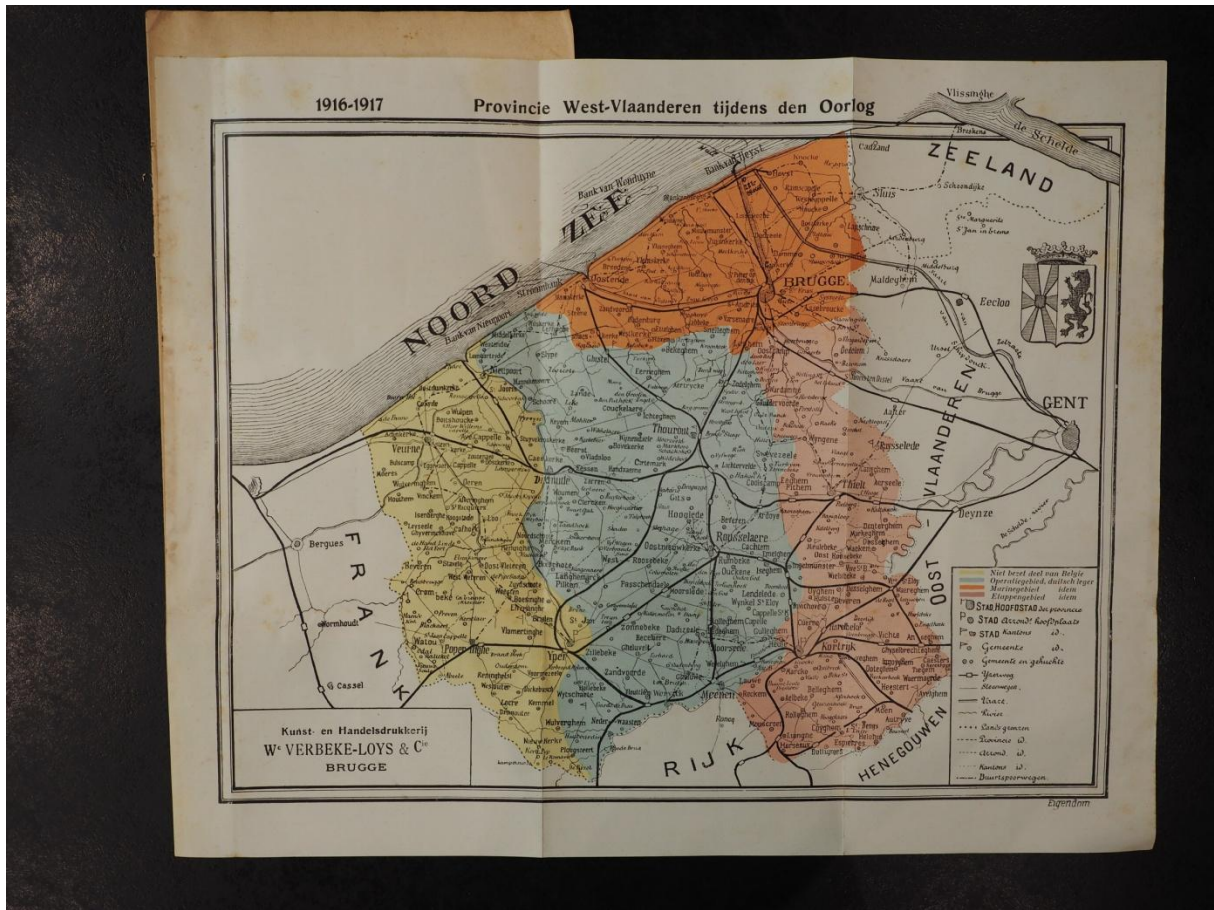
Charles sneuvelde te Hertsberge op 18.10.1918. Het verdriet was niet te beschrijven. Charles zou waarschijnlijk een paar dagen later op een boogscheut van zijn dorp, op een zucht van de wapenstilstand, voorbijkomen. Het was toen de gewoonte dat de soldaat, eenmaal zo dicht bij zijn bevrijde woonplaats, een paar dagen verlof kreeg om zijn thuis te bezoeken.

Na het onmetelijke verdriet kwam het ongeloof. Sneuvelen aan het front, dat was ruim bekend, maar Hertsberge, nooit van gehoord. Dat getuigt ook de brief van neef Joseph Van Oostende op 10.12.1918 aan de familie van Charles, vanuit Rheindahlen (bezettingsstroepen in Duitsland): .... *en ik geloof toch niet dat zij dat zouden schrijven als het niet waar is.*

In dit boekje heb ik verschillende bronnen aangehaald waarin, al of niet gedetailleerd, beschreven is wat er te Hertsberge gebeurde.

Sedert eind oktober 2017 is er nu ook een lijvig boek verschenen "Oostkamp en Hertsberge in de eerste wereldoorlog". Meer dan 300 pagina's handelen over Duits bestuur, dagelijks leven, opeisingen, bezetting, luchtvaart enz.... De vele anekdotes, meer dan 600 unieke foto's bieden een massa boeiende lectuur. Het hoofdstuk over de bevrijding leest als een thriller.

Van de auteur, Wim Deneweth, kreeg ik enkele afbeeldingen in bruikleen die ik mag weergeven. De volgende vijf bladzijden zijn door hem nagelezen en, waar wenselijk, gecorrigeerd en aangevuld; waarvoor hartelijk dank.

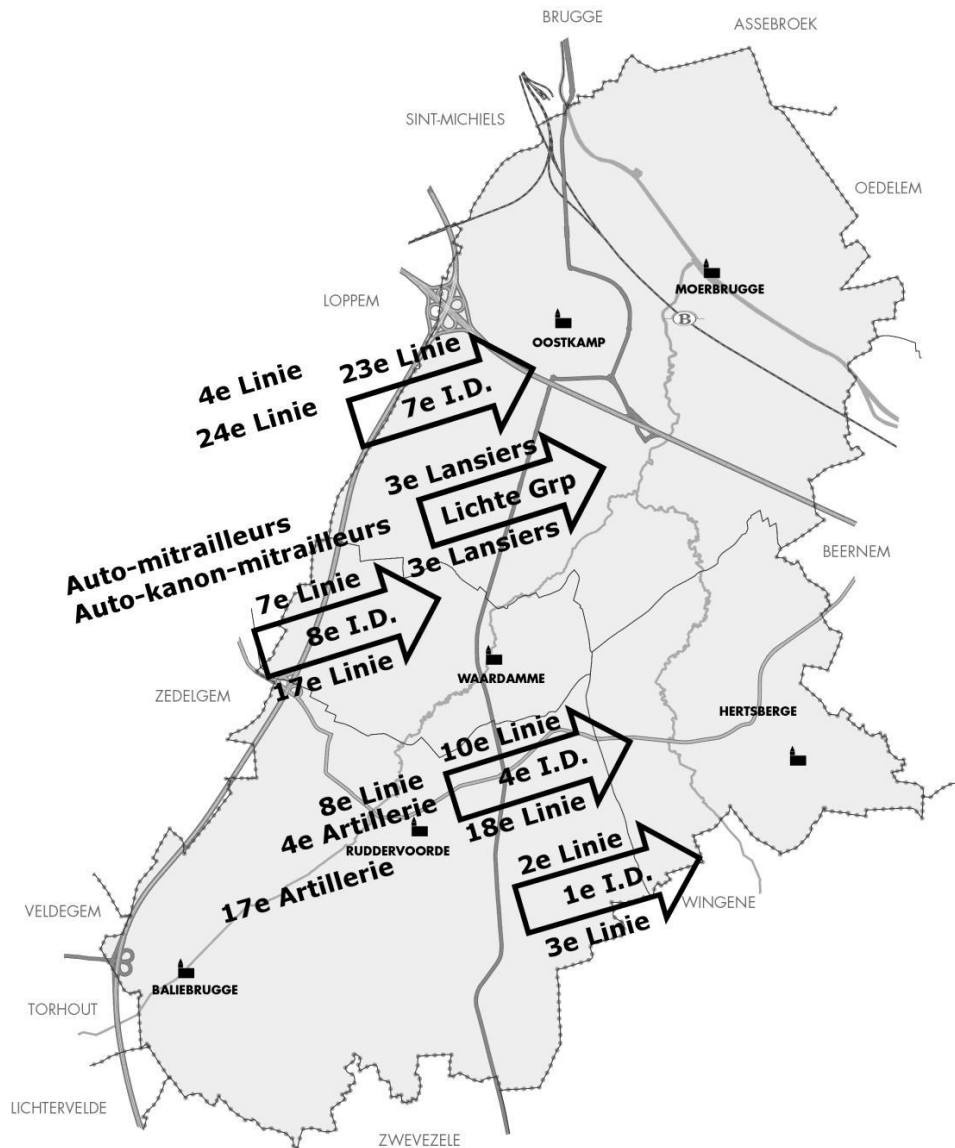

Wat was er zo belangrijk voor de regio Oostkamp? Oostkamp en zijn deelgemeenten, ten Zuiden van Brugge, was een soort drielandpunt gelegen op de grens van het Marinegebied, Operationsgebied en Etappengebied. De ligging van de gemeente was strategisch zeer belangrijk: voldoende afstand van het front, gelegen langs de spoorweg Gent-Oostende en het kanaal Gent-Brugge. Het terrein was bovendien geschikt voor de aanleg van Duitse vliegvelden.
 bron kaart: Stadsarchief Brugge.

Kaart Oostkamp en deelgemeenten met de belangrijkste gebouwen. (verz. Wim Deneweth) Zowat iedereen en alles dat bruikbaar was, kon opgeëist worden: Kastelen en villa's: zie letters A tot Q
 Andere grote gebouwen: letters R,S,T Scholen: cijfers 1-8 Tel daarbij de vijf Duitse vliegvelden die tijdens de oorlog aangelegd werden: twee in Oostkamp, een in Erkegem, een in Hertsberge en een in Ruddervoorde. De gemeente Oostkamp moest ervoor zorgen dat de Duitse manschappen, die voortdurend aankwamen en na een of meerdere dagen rust weer vertrokken, onderdak kregen. Daarvoor werden alle nuttige gebouwen ingepalmd, desnoods in naburige dorpen. Uit de gemeente-archieven blijkt dat in totaal 111.762 mannen en 16.389 paarden ingekwartierd werden.

De voornaamste Belgische eenheden en de gevechtszones in Oostkamp tijdens de bevrijdingsgevechten van 17 tot 19 oktober 1918. (kaart Wim Deneweth)

Voor de Duitsers was Oostkamp en omgeving van groot belang voor aan- en afvoer van manschappen en materieel. In de loop van het bevrijdingsoffensief werden de waterlopen (van Moerbrugge tot Wingene in het rechtse deel van de kaart de Rivierbeek, Hertsbergebeek en Ringbeek) door de Duitsers gebruikt als verdedigingslijn. Elementen van vier van de twaalf Belgische Legerdivisies en van de Lichte Groepering waren in deze streek actief in de aanval op de Duitse lijn. In het centrum van Oostkamp ging het om schermutselingen, in het Kampveld moesten de Belgen voortdurend in dekking gaan. Aan het kasteel van Hertsberge en verderop aan de Ringbeek tot in Wingene waren de gevechten zeer intens. Zeker 67 Belgische soldaten, waaronder Charles Thomaes, kwamen om.

Foto boven: (verz. Wim Deneweth) Duits veldgeschut dat zich langs Hertsberge en Beernem teruggetrokken heeft om vanuit Beernem de Belgische bevrijders te kunnen beschieten. Op 19 oktober 1918 trekken ze zich verder terug naar de omgeving van Ursel. (de foto is op 23 oktober 1918 genomen).

Foto onder, (bron Pinterest): Duitse mitrailleurposten liggen verdekt opgesteld achter de Hertsbergebeek en houden het 3e Lansiers de hele dag tegen. Belgische artillerie moet hen uitschakelen. De beek is door de Duitsers onder water gezet; ze is gemiddeld 2,5 m breed en 1,5 m diep. In de lage weilanden staat het water tot op kniehoogte. Er liggen ook verdoken prikkeldraadversperringen. Het kasteel is daardoor uiterst moeilijk te benaderen. De Belgische soldaten worden ter plaatse tot stilstand gedwongen, wat hen een makkelijk doelwit voor de mitrailleurposten maakt.

Foto boven: Brancardiërs brengen een gewonde van het 10e Linierement naar achter om hem te laten verzorgen. bron: Belgisch Leger.

Foto onder: Duitse soldaten blazen op 17 oktober 1918 de kerktorens van Ruddervoorde (foto) en van Waardamme op om te verhinderen dat Belgische soldaten de verdediging van het kasteel van Hertsberge kunnen waarnemen. bron: Heemkundige Kring Ruddervoorde

19.10.1918: Een paar dagen geleden was Charles nog betrokken in de gevechten te Torhout. Die dag defileren de mannen van het 19e Linie er op de markt, onder applaus van de bevrijde bevolking. Zie foto hieronder.

bron: Jozef Vackier; *Trekker werkgroep wereldoorlogen HKK Torhout*

20.10.1918: postkaart van Joseph Van Oostende vanuit **Güstrow** aan de familie te Lede. Hij is nog niet op de hoogte van Charles' overlijden.

*Lieve tante, Cns en Nichten,
Geef u hiermede antwoord op de kaart van Charles; ook zijn portret is mij goed toegekomen. Het doet mij groot plaisir te zien dat hij het goed stelt. Zijn portret is goed gelukt. Hij ziet er goed uit en is veel veranderd.
Ik stel het God dank nog goed.... Joseph.*

Een fragment van de foto drukken we hierna af. Het is dezelfde als deze die op de voorpagina afgebeeld staat en die alle broers en zussen van Charles in hun bezit hadden.

Bij deze foto passen enkele opmerkelijke vaststellingen:

- Wij scanden opzettelijk die foto die op vraag van kozijn Jos. Van Oostende naar hem werd gestuurd toen hij in krijgsgevangenschap verbleef te Güstrow. De keerzijde van de foto draagt een stempel met o.a. de melding "geprüft"; dus de foto passeerde de militaire censuur. Je moet het maar doen: in krijgsgevangenschap foto's van je krijgsmakkers binnenhalen. In de Duitse kampen van W.O.2 ging het er niet zo vredelievend aan toe.
- Gedurende de oorlog ontmoette Charles een paar keer zijn kozijs Joseph en Victor achter het front. Bij het bekijken van de foto vindt Joseph dat Charles veel veranderd is.

Inderdaad, wanneer je de foto's van het begin van de oorlog bekijkt, vindt je een piepjonge man, bijna een kind. Hier treffen we een knappe jonge dynamische kerel aan. Het zou kunnen dat bij bepaalde jonge dames in Noord-Frankrijk de foto in de bovenste lade lag, of was het onder het hoofdkussen?

In oktober 1914 nam de familie Thomaes afscheid van Charles. Toen was hij nog piepjong. Bij het zien van de nieuwe foto zal moeder Louise beslist opgekeken naar deze voor haar volwassen geworden zoon.

- Niettegenstaande vier jaar ellende zag Charles er opvallend goed uit. Dit bevestigt ook wat we elders reeds gelezen hadden, nl. dat koning Albert tot dan zijn troepen betrekkelijk goed gespaard had. Je moet natuurlijk over de nodige fysieke en mentale ingesteldheid beschikken om die vier jaar zo goed te overleven.
- Wim Deneweth die voor ons enkele opzoeken rapporteerde i.v.m. de gebeurtenissen te Hertsberge, wees er ons op dat het uniform van Charles 5 frontstrepen draagt en dat de foto derhalve na 26.4.1918 genomen werd. Bij K.B. van 20.1.1917 werd een eerste streep toegekend na 12 maand frontdienst. Daarna kwam er om de 6 maand een streep bij.
- Dit is de meest recente foto van oom Charles. Je zou dus aannemen dat deze de meeste geschikte was voor de aanmaak van zijn bidprentje en toch gebruikte men toen de foto van Pasen 1915. Hieruit leiden we af dat de foto nog niet bij de familie was terechtgekomen toen Charles stierf.

21.10.1918: Joseph Demortier, strijdmakker van Charles, stuurt zijn deelneming aan de familie. Een briefje is gericht aan Joseph Van Oostende; een andere brief met vrijwel dezelfde inhoud stuurt hij aan Georges Thomaes, broer van Charles:

Front, le 21 octobre 1918.

Monsieur Georges Thomaes,

*Un ami de votre frère Charles Thomaes se fait un devoir de vous apprendre le malheur, dans la perte de Charles, tué devant l'ennemi, devant le château **Erzberger**, à quelques kilomètres de Wardamme par cinq balles de fusil.*

Je prends part à votre douleur, et l'on regrette tous un si bon et brave copain.

Il est tombé au champ d'honneur le 18 octobre 1918.

Recevez, Monsieur Thomaes, mes respectueuses salutations.

Joseph Demortier.

Z95 - 5e Cie. Abc

De schrijffout **Erzberger** i.p.v. **Hertsberge** heeft iets tragikomisch: toen op 11.11.1918 te Compiègne de wapenstilstand werd getekend, was een van de Duitse afgevaardigden ene **Mathias Erzberger**.

21.10.1918: begrafenis van Charles te Westvleteren, graf nr. 1598.

Militaire begrafenis te Westvleteren, 22 april 1918.
Bron: 14/18 Een oorlog in Vlaanderen, blz 152

Hetzelfde Belgisch Militair Kerkhof te Westvleteren ziet er vandaag zó uit.

Wanneer je op de begraafplaats rondloopt, herken je zo het silhouet van de huizen op de foto links.

Dozinghem My Cy, Westvleteren (militaire begraafplaats)

Westvleteren lag in W.O. I volledig buiten het front en deze begraafplaats gelegen langs de baan van Poperinge naar Krombeke is te bereiken door in de Leeuwerikstraat een (in wintertijd slijk) pad bezijden een klein bosje te nemen.

Het is de enige herinnering te Westvleteren aan het Britse leger. De naam Dozinghem is afgeleid van het Engelse werkwoord 'to dose', in kleine hoeveelheid medicijn of verdovingen toedienen. Hier liggen begraven van het Verenigd Koninkrijk: 3021, Canada: 61, British West Indies: 34, Newfoundland: 19, Zuid-Afrika: 15, Nieuw-Zeeland: 14, Australië: 6, onbekend: 1, Chinese Labour Corps: 3, Duitsers: 65. Britten van W.O. 2: 67 plus 3 onbekenden.

Van juni tot oktober 1918 was er aan de linkerzijde van de begraafplaats ook een perk met 118 Belgische gesneuvelden.

Bron: De militaire begraafplaatsen van W.O.I in Vlaanderen.

Aanvankelijk waren we niet 100 % zeker of Charles begraven werd op het Belgisch Militair Kerkhof (B.M.K.) ofwel op Dozinghem. Aangezien er op het B.M.K. nu nog drie soldaten begraven liggen die op 18.10.1918 samen met Charles sneuvelden, zijn we toch vrijwel zeker dat Charles daar begraven werd.

De foto's van de grafstenen van de drie strijdmakkers die nu nog te Westvleteren (B.M.K.) begraven liggen, vind je hierna (eigen foto's).

Maurits **Beekmans**
◦ Borgerhout 15.11.1895

Leon **Defever**
◦ Wervik 25.8.1891

Julius **Behaegel**
◦ Wijtschate 25.12.1896

21.10.1918: op de dag dat Charles te Westvleteren begraven wordt, sneuvelt Jozef Van Houteghem te Hansbeke. Jozef is dorpsgenoot en bevriend met Charles. In een vorig hoofdstuk (1917) werd een groepsfoto afgedrukt met de rekruten van Wannegem-Lede, waarop Jozef en Charles schouder aan schouder staan. Het museum *In Flanders Fields* vermeldt dat hij stierf op 4.11.1918 en oorspronkelijk begraven werd te De Panne op 6.11.1918. Op zijn grafzerk te Wannegem staat gegrift dat hij stierf op 21.10. Deze datum lijkt ons meer aanvaardbaar. Hij was sergeant mitrailleur bij het 8^e Linie. Zijn naam staat ook vermeld in Charles' dagboekjes, tussen vele andere namen van vrienden en kennissen. Vermoedelijk ontmoetten ze mekaar ook tijdens de oorlog.

11.11.1918 : wapenstilstand.

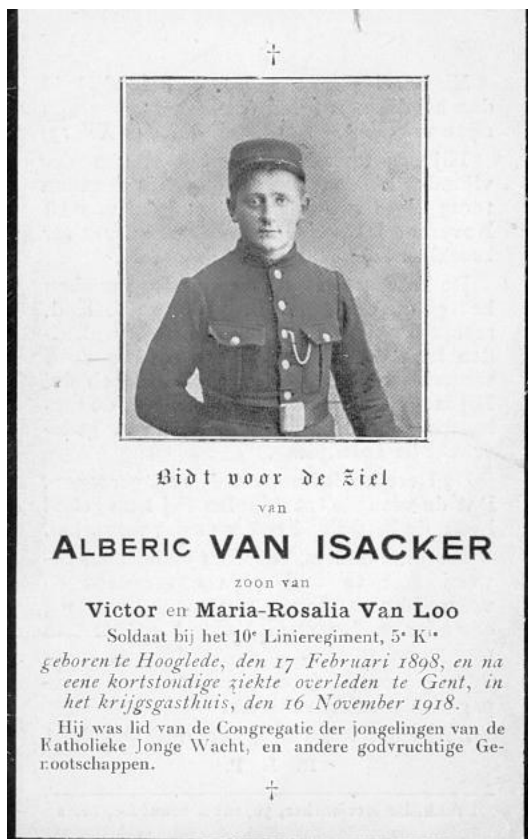
Om te voorkomen dat het leger de schuld van een nederlaag zou krijgen, benoemde de Duitse keizer op advies van de legerleiding een burgerregering, die steunde op liberalen en socialisten. In Duitsland heerste onder matrozen en arbeiders een opstandige stemming. Verder vechten leek nu zinloos. De Duitse keizer vluchtte naar Nederland en in Berlijn werd de republiek uitgeroepen. Vertegenwoordigers van de burgerregering kwamen op 11 november 1918 in het bos van Compiègne een wapenstilstand overeen met de Geallieerden.

Later beweerde de oud-legerleiding, dat burgerpolitici het Duitse leger in november 1918 een dolkstoot in de rug hadden gegeven door zo snel te capituleren. Deze 'dolkstootlegende' legde een zware hypotheek op de prille democratie van de Republiek van Weimar.

Bron: Encarta® - Encyclopedie.

Sedert de gebeurtenissen te Hertsberge, had de 10^e Linie zich via Ruiselede, Aalter, Hansbeke, Nevele, Drongen, verplaatst naar St Denijs Westrem. Daar waren ze sinds 3.11 gekantonneerd in en rond het kasteel. Dit lezen we o.a. in het dagboek van Florent (blz 111-114).

W e weten niet of oom Charles veel rookte. Bij momenten van grote stress of verveling zullen vele soldaten er wel eentje opgestoken hebben. Dit is de afbeelding van zijn etui met de laatste sigaretten die hij ..... niet meer heeft kunnen roken.

16.11.1918:
overlijden Alberic Van Isacker.
Hij behoorde tot hetzelfde regiment en
kompagnie als Charles T.
Volgens het *wardeadregister* stierf hij
wegens griep.
Dat het bidprentje bij de familie
terecht kwam, wijst erop dat Charles en
Alberic mekaar goed kenden.

bron: verzameling neef Charles Thomaes.

22.11.1918: brief van **Georges Thomaes** (zoon van Oscar) aan de familie te Lede:
*Beste tante, nichten en kozijns (in feite groot tante, achternichten...)
.. ik was in Parijs in herstellingsverlof en met veel moeite heb ik kunnen
naar huis komen. Ik heb gekwetst geweest den eersten dag van den offensief, den 28
september. Nu ben ik snel en gansch herstelt.*

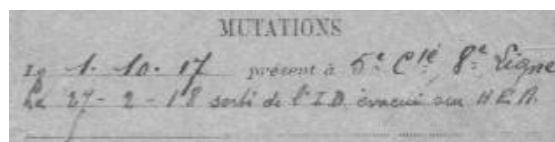
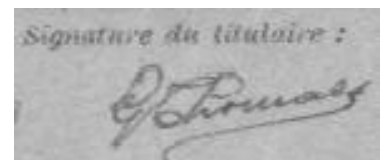
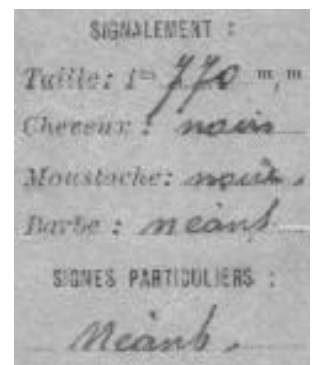
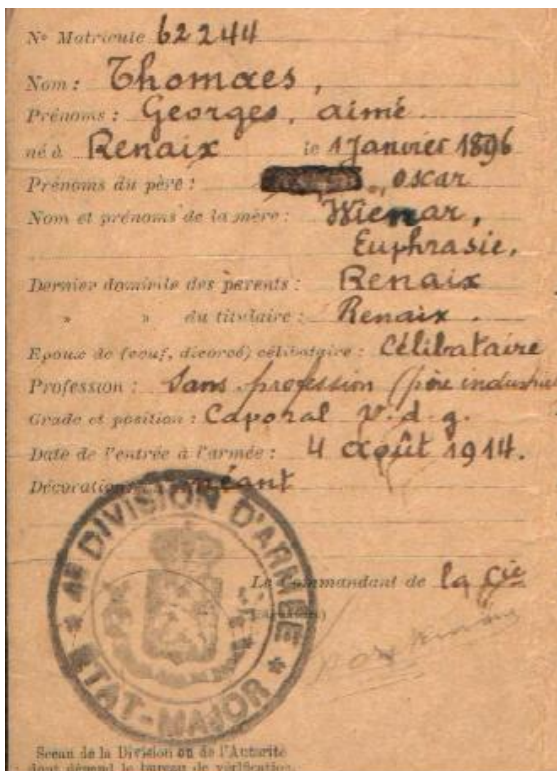
Toen ik achteruit ging naar het punt waar ik den auto zou gevonden hebben voor mij naar het hospitaal te rijden, heb ik Charles voor de laatste maal ontmoet. Hij was verschoten van mij te zien en zijn eerste woorden waren: "t is toch niet erg?" 'k Zei hem van neen en nadat wij malkander goede chance hadden gewenst, liep hij voor zijn plaats in den rang te nemen.

Ik was met Charles den besten vriend geworden en toen ik zijn verlies vernomen heb, was ik in het hospitaal. Twee dagen daarvoor had ik een kaart van hem ontvangen. ....

De naam Georges Thomaes werd in Charles' dagboekjes ook reeds aangehaald op datum van 20.6.1915, 24.8.1915 en 17.9.1918.

Enkele persoonlijke spullen van Georges zijn nu nog in het bezit Jacques De Buyscher, kleinzoon van Oscar Thomaes en die te Ronse woont. Via Frédéric Thomaes (neef van Jacques) kregen we volgende identiteitskaart en beknopte levensloop gemailld :

Georges Thomaes était volontaire de guerre de la première heure : il s'était engagé le 4 août 1914. Il a été blessé très grièvement et a été trépané (en 1917 ?). Il est mort le 21 mai 1940. En fait, les Allemands étaient depuis un jour ou deux à Renaix à l'époque. Georges était resté pour garder la maison et l'usine à Renaix pendant que le reste de la famille était en évacuation (ma tante Betty m'a dit qu'ils n'étaient jamais allés plus loin que dans la Somme en France). Pendant ce temps, des Allemands étaient venus réquisitionner une vieille voiture qui restait à Renaix (il y en avait encore deux) dans l'usine. Dans la discussion, un Allemand a sorti son revolver pour menacer Georges qui n'obtempérait pas assez vite, semble-t-il. On a retrouvé Georges, le soir même, en fin d'après-midi, mort dans le petit pavillon dans le parc où il aimait se reposer. Georges is vrijgezel gebleven.

10.12.1918: brief van Joseph Van Oostende aan de familie van Charles, vanuit Rheindahlen (nabij Mönchengladbach):

Beste tante, kozijns en nichten,

Vandaag heb ik een brief ontvangen waarin moeder zegt dat Joseph en Georges weest zoeken hebben achter Charles. Het is spijtig dat ik er niet bij was; wij zouden het wel gevonden hebben; maar ja ik ben ook onder dienst.

Nu zal ik de kaart die ik ontvangen heb erbij voegen en ge zult zien waar hij gevallen is en ik geloof toch niet dat zij dat zouden schrijven als het niet waar is. Maar gij moet naar dien jongen niet schrijven; het is mogelijk dat hij ook gevallen is of in verlof. Gij zijt beter seffens naar den commandant te schrijven; zij zullen nooit laten van te

antwoorden.

Nu weet gij het al dat vader weer alles verkocht heeft, wat hij nu gaat doen weet ik niet. Ik zal mij moeten verhuuren voor knecht ofwel naar Frankrijk gaan.

Voor den oogenblik zijn wij al een schoon eindje wijd in Duitschland. Nog twee dagen en wij zullen op onze plaats zijn in Crefeld waar wij blijven tot na den oorlog. Het zal tijd gaan worden dat het gedaan is met marcheeren want wij beginnen moei te worden. Wij zijn tegen Thildonck geweest, in Campenhout en Leuven.

Hier in Duitschland is het gelijk in België, slecht eten maar anders geen oorlog meer. Alles draait nog gelijk in tijd van vrede. Wij zijn nog redelijk goed bij de burgers maar het is van groote schrik dat zij ons alles geven wat wij vragen.

.... Ik moet altijd den eersten weg 's morgens om plaats te zoeken voor te slapen.

Ik spekel mijn duitsch nogal uit, gij moest het hooren, gij zoudt lachen.

Uw toegenegen neef en kozijn Joseph.

12.12.1918: brief van de corpscommandant aan Joseph Thomaes, Thildonck-Louvain:

.... a l'honneur de porter à votre connaissance que le soldat **Thomaes**

Charles, du corps sous ses ordres, est mort en brave, à l'attaque du château d'Hertzberghe, le 18-10-18 et que sa dépouille mortelle a été inhumée à 300 mètres N-O du château précité. Il vous prie de croire à ses sentiments de vives condoléances.

15.12.1918 : brief van pater Sylvanus of beter Ernest Thomaes. Hij was de jongste zoon van Jan-Baptiste Thomaes, dus Charles' kozijn. Zijn rouwbeklag van 4 pagina's is vandaag nauwelijks verteerbaar, ook voor overtuigde gelovigen:

.....Mijn hart klopte nog van de vreugde welke ik smaakte ter gelegenheid van de blijde intrede welke onze grootmoedige en heldhaftige koning, aan het hoofd zijner dapperen, hier den 30 November vierde....

O wat een meibloesem, wat al geuren en kleuren, wat al bloemen strooiden zij met milde hand uit op de levenspaden mijner jeugd....

29.12.1918 : brief van Maria De Weirdt vanuit Boutervilliers aan de familie Thomaes.

Waar de brieven totnogtoe steeds met potlood geschreven waren, is deze nu met de pen in paarse inkt geschreven:

Geachte Familie Thomaes,

Lang heb ik gewacht om te schrijven, nieuws verwachtende van uw kozijn Victor Van Oostende. Vandaag liet hij ons weeten hij nog geenszins 't geluk had huiswaarts te keeren. In October laatst ontvingen wij het droevig nieuws meldende de dood van uw beminde zoon Charles.

Wij allen waaren bedroefd en beweenen hem nog immer. Wat onherstelbaar verlies heeft U getroffen.. **Charles was zoo een brave jongeling, een goed karakter en altijd vroolijk. Hij verdroeg die harde oorlogsjaaaren met moed**, hopende eenmaal U allen, waar hij altijd over sprak, eens weer te zien; doch dit geluk heeft hij niet genooten maar is gestorven als een held, betreurt van al zijn kameraden en die hem kenden.

Troost U geachte familie: God zal hem beloonen voor hetgeen hij hier geleeden heeft en gelukkig zal hij wezen hier boven. Wij vergeeten hem niet, degeene die wij lief hadden als een broeder in onze gebeden en spreken nog dikwijls van Charles.

't Was ons zeer aangenaam als hij bij ons in verlof kwam. Hij heeft maar tweemaal geweest, eenmaal toen wij nog op onze vorige hofstede waaren en deezen zomer nog in Oogst. Het speet ons hij niet vroeger geschreven hadt daar wij niet wisten hij in 't leeger was. **Hij heeft ons zijne Souvenirs in bewaaring gegeven die voor U zeer kostbaar zullen zijn.** Van de eerste gelegenheid zullen wij gebruik maaken U deze over te geeven.

Wil mij verontschuldigen U niet vroeger geschreeven te hebben om reeden ik geenszins weet of U nog in Leede woont. ....Wij allen stellen het goed. 'k Had drie broeders soldaat waaronder een krijgsgévangene die over 14 dagen in volle gezondheid is weeder gekeert. Wij danken God Hij onze drie broeders gaaf en gezond teruggeschonken heeft. Geachte vrienden, 't is seedert Juni wij hier eene hofstee bewoonen. In Maart laatst zijn wij gevluht, alles achterlatende. Gelukkig hebben wij een andere hoeve gevonden.

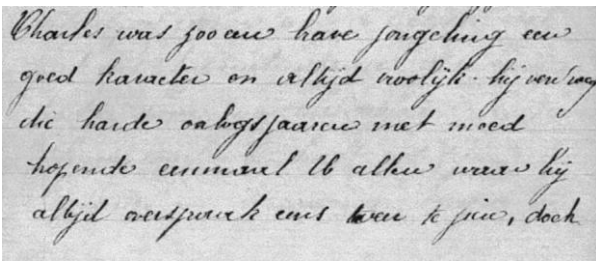
Seffens herbegonnen wij, we hadden toch peerden.

Ter gelegenheid van aanstaande nieuwjaar stuurén wij U, geachte Familie, onze beste

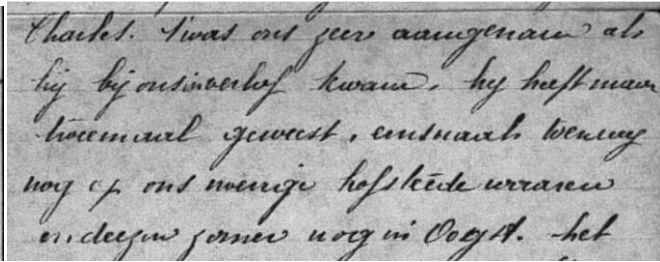
wenschen.

Aanveerdte geachte Familie Thomaes onze eerbiedige groeten U nogmaals onze deelneeming in uw droefheid uitdrukkende.

Uw toegenegen Maria De Weirdt.

Charles was zoo een hare jeugding en goed karakter en altijd vrolijk. Hij overleefde die harde oorlogsjaaren met moed hopende eenmaal te alken was hij altijd overpauze met te zien, doch

Charles. Was ons zeer aangenaam als hij bij ons overleefde kwam. Hij heeft maar twee maal geweest, eenmaal toen wij nog op ons moerige hofstede waren en deegwe zomer nog in Oogst. het

Kwam het overlijden van Charles hard aan bij de familie te Lede; ook voor Maria De Weirdt was het een zware dobber. Al haar broers en zussen stichtten een gezin maar Maria bleef ongehuwd. Onze nicht Marie-Thérèse Lambertyn vertelde ons dat het vele jaren duurde eer Maria in haar gedachten afscheid kon nemen van haar overleden vriend Charles.

Volgens een bidprentje dat oom Gerard bezat, stierf Maria op 80-jarige leeftijd.

Marie-Louise Van Oostende, moeder van Charles. Fragment uit een foto-opname omstreeks 1930. Het was toen nog niet de gewoonte om een grote "smile" op te zetten wanneer er een "portret getrokken" werd. Bij moeder Louise kan je een zekere beproeving op haar gezicht aflezen.

Haar man Leo en haar zoon Charles stierven in tijdens W.O.1. Zij stierf tijdens W.O.2. Zodra de bevrijding was begonnen deed het goede nieuws snel de ronde en sijpelden ook geruchten door dat soldaten soms, wanneer ze ze dicht bij huis waren, toestemming kregen om heel even hun familie te gaan begroeten. Mensen in het dorp vertelden later dat moeder Louise ettelijke keren de dreef vanaf het Neerhof naar de straat wandelde. Stiekem hoopte ze haar zoon bij zijn terugkeer als eerste te mogen omarmen. Helaas, hij daagde nooit op. Oorlogen worden bedacht in veilige kamers door leiders die het niet aandurven zelf het gevecht aan te gaan. Aan het front zijn het de jongens die hun leven geven voor iets waarom ze niet gevraagd hebben. Thuis zijn het de moeders die de zwaarste last op hun schouders torsen.

Bij mijn bezoek aan talrijke militaire kerkhoven en monumenten, waarbij legerleiders en soldaten in ere worden gehouden, heb ik nooit enige verering voor de moeders/echtgenotes van de gesneuvelden. Ze verdienen beter.

CERTIFICAT DE DÉCÈS

SERVICE DES INHUMATIONS MILITAIRES

3me DIVISION D'ARMÉE

~~Je soussigné, officier d'administration, chargé du susdit service, pour me conformer aux dispositions de l'article 80 du Code civil, donne avis à M. l'officier public chargé de recevoir les actes de l'état civil,~~

que le sieur (1) *Thomas, Charles Léon Pector*, (2) *soldat v. d. g.*
au (3) *1er rég. 3er esc.* n° *61635* de la matricule, époux de (4)

fil(s) de (5) *Léon* et de (6) *Van Costende, Louise*, habitant à (7)

né le *19 août* 18*95*, à *Wannegem Eede*, province de *Fl^{re} orientale*
domicilié de droit avant son entrée au service dans la commune de *Wannegem-Eede*
province de *Fl^{re} orientale*, est mort ce jour d'hui à *Wardamme*

province de *Fl^{re} occidentale* le (8) *dix huit* du mois d' *octobre*
mil neuf cent *dix huit* à *Wardamme* heures, par suite d' *éclats d'obus aux épaules*

Fait au *Campagne*, le (8) *quinze* du mois de *décembre*
mil neuf cent *dix huit*.

Lu et vérifié
à quatorze heures
J. J. J. J.

Certifié véritable par le soussigné
L'OFFICIER D'ADMINISTRATION,

Kums

Nous médecin de *H. de l'Él. Deschamps* certifions que la signature ci-dessus est celle de M. KUMS,
S.H. J. S.A.
officier d'administration chargé du service des inhumations à la 3 D. A. et que foi doit y être ajoutée.

Fait au *Campagne* le *quinze* mois de *décembre* 19*18*.

Deschamps

N. B. - Les nom et prénoms du décédé, ainsi que le lieu de naissance, doivent être écrits avec la plus grande exactitude et très lisiblement.

(1) Nom et prénoms du décédé en toutes lettres.

(2) Grade et position.

(3) Indication du corps ou service de l'unité.

(4) Si le militaire est marié ou veuf.

(5) Nom et prénoms du père du décès.

(6) Nom et prénoms de la mère.

(7) Domicile des parents, pour les militaires appartenant à une puissance étrangère, et pour les autres, dans le cas où l'on ne connaît pas le dernier domicile des décédés.

(8) Dates en toutes lettres.

Inhumé le *21.10.18* au cimetière *11er* de *Wardamme*

N° *1595* de la tombe

Bron: Belgisch Leger

Het certificaat de décès (officieel legerdocument) meldt dat oom Charles stierf door "éclats d'obus aux épaules" (granaatsplinter in de schouder). Het wardeadregister (gebaseerd op andere militaire gegevens) meldt als doodsoorzaak: kogel in het hoofd.

Geschat wordt dat de helft van de gesneuvelde soldaten onherkenbaar verminkt waren.

1919 en later

10.01.1919: brief van het Ministerie van Oorlog aan de familie:

Ik heb de eer u het overlijden te melden van den soldaat Thomaes Karel Léon Victor, van het 10e Linieregiment, geboren te Wannegem-Lede den 19e augustus 1895, gevallen op het Veld van Eer te Hertsberghe den 18e oktober 1918, en aldaar denzelfden dag begraven. Gelief, mijnheer, door mijne bemiddeling, de betuiging te ontvangen van 's Lands algemeene erkentelijkheid jegens hen welke hun leven ten beste gaven om het te verdedigen.

De Minister van Oorlog Bij bevel van den algemeenen bestuurder.

Gelukkig was dit niet de eerste officiële mededeling. Stijl- en tactvol is anders!

ik heb de eer u het overlijden te melden....

17.01.1919: brief van de aalmoezenier te Arlon aan één van Charles' zussen.

De brief is zo dikwijls in de hand geweest dat de randen ervan versleten zijn.

Als je maandenlang op zoek bent naar enige getuigenis van Charles' dood krijg je koude rillingen bij het lezen van dit document, ook al is het een ellendig vodge papier.

J'ai bien reçu votre lettre me demandant des renseignements sur la mort de notre brave Charles. Dans les derniers moments j'ai eu le bonheur de l'assister. Je dis le bonheur car c'est de toute la guerre la mort la plus consolante que j'ai vue. C'était un bien bon garçon.

Une balle était entrée par une épaule, la droite je crois, et sortie par l'épaule gauche.

Elle avait donc traversé toute la poitrine, quand on me l'a amené dans le cabaret au

carrefour du «Schaare» entre Erzbergeret Wardamme où je soignais plusieurs blessés.

Il avait encore toutes ses connaissances et me demanda s'il était en danger. Je lui dis que sa blessure était dangereuse, ce qui ne l'effraya pas.

Puis comme je lui demandais s'il désirait se confesser, il me répondit : je l'ai fait il y a quatre jours et je n'ai guer... rien. Je lui donnais une bonne absolution générale qu'il reçut avec la plus grande dévotion ; puis il reçut l'Extrême Onction avec le même calme et la même piété. J'en fus touché jusqu'aux larmes et lui pris la main qu'il me serra avec effusion en me remerciant.

Il vit arriver la mort avec une paix et un calme admirable me serrant toujours les mains. Et quand la souffrance était plus forte, je sentais son étreinte plus vigoureuse.

Je lui dis d'offrir son sacrifice par amour pour Dieu et le prochain ; qu'il pouvait être tranquille et irait tout droit au ciel. Il me répondit un oui déjà plus faible.

Puis je récita avec lui des prières et quand sa voix n'eut plus la force de les murmurer, ses lèvres jusqu'au dernier moment continuèrent à remuer. Sa figure resta toujours aussi calme et tranquille ; il parut mourir heureux. Jamais je n'ai été autant touché que de cette mort là. C'est vraiment le modèle d'une mort de héros tombé pour Dieu et sa Patrie.

Jamais je n'oublierai la dernière étreinte de sa main et son calme si merveilleux.

Ces quelques détails vous feront peut-être plaisir, Mademoiselle, c'est pour moi un bonheur de vous les donner.

Je ne pourrai vous dire où est sa tombe. Je sais qu'il a été transporté vers l'arrière.

Il est probablement au cimetière de Westvleteren où son capitaine a été transporté aussi.

Peut-être aussi à Wardamme. J'avais l'intention de l'enterrer à Schaare et commençais à creuser la terre à un bel endroit .....(onleesbaar) ont empêché de continuer et le

lendemain matin on est venu le prendre en auto. Depuis lors nous ne savons où il est.

Les objets personnels vous arriveront par la voie officielle ; car après la mort nous sommes obligés de les faire parvenir au ministère. Tout vous parviendra.

Je joins à cette lettre quelques pensées qui pourront vous servir de modèle pour un souvenir. Vous pouvez en ajouter ou retrancher ce que vous voulez.

Recevez, Mademoiselle, l'expression de mon dévouement et ma religieuse sympathie.

R. Damide; Aumônier, Z.95 II, A.B.

Voor de lezer die de taal van Molière onvoldoende machtig is geven we hierna de vrije vertaling van deze brief, in verkorte versie:

Ik had het geluk Charles in zijn laatste levensuur bij te staan. Het was de meest troostgevende dood die ik in deze oorlog heb meegemaakt.

In de herberg De Schaare, tussen Waardamme en Hertsberge, was ik gekwetste soldaten aan het verzorgen toen men Charles binnenbracht. Een kogel was door zijn schouders en borstkas heen gegaan.

Hij vroeg me of hij in gevaar was. Ik zei hem dat hij een gevaarlijke wonde had maar het maakte hem niet bang.

*Hij had 4 dagen tevoren gebiecht en ik gaf hem de absolutie en het Heilig Oliesel.
Hij voelde de dood naderen maar bleef bewonderenswaardig kalm en vredevol. Hij hield steeds mijn handen vast en kneep nog harder toen de pijn verergerde.
Samen hebben we gebeden en toen zijn stem het begaf bleven zijn lippen prevelen.
Hij stierf rustig en kalm. Nooit heeft de dood me meer getroffen dan toen; hij was een model van een soldaat die viel voor God en Vaderland.
Ik weet niet waar hij begraven ligt; waarschijnlijk te Westvleteren, waar ook zijn kapitein ligt. Ik wou hem begraven aan de Schaare maar hij werd 's anderendaags 's morgens met de auto weggehaald.
Zijn persoonlijke spullen zullen u via het ministerie terugbezorgd worden.*

Het is vreemd dat de aalmoezenier geen melding maakt van een schotwonde in het hoofd; reden temeer om de mooie woorden van de aalmoezenier met een grote korrel zout te nemen.

Sterven op het veld van eer, zonder te lijden is het cliché dat steevast door de militaire en/of kerkelijke autoriteiten werd gebruikt om de dood van een soldaat te omschrijven.

De frontsoldaten die later hun verhaal wel hebben kunnen schrijven, niet onderworpen aan enige censuur, beschrijven dikwijls andere schrijnende taferelen. Dikwijls moesten ze hun gekwetste of stervende makker achterlaten en vluchten om hun eigen hachje te redden. Hartverscheurend wordt het wanneer ze, na een nachtje onderbreking, opnieuw door hetzelfde slagveld moeten, merken dat hun makker nog ligt te creperen en ze weer geen hulp kunnen bieden. Hoe het met Charles gesteld was, zullen we waarschijnlijk nooit weten.

27.01.1919: brief met rouwbeklag van pastoor Sicotti vanuit Hamme aan de familie.

E.H. Sicotti was voormalig pastoor te Lede. De brief telt 3 bladzijden maar we weerhouden slechts een paar zinnen die de bombastische stijl van toen illustreren:

*... doch hoe smertelijk ook, buigen wij het hoofd voor den aanbiddelijken wil des Heeren en zeggen wij met grootsch gemoed, **zoo als het de Heer behaagd heeft is het geschied.** De naam des Heeren zij gebenedijd..... Daarbij nog de zoete overtuiging en verzekering, volgens de uitdrukking van kardinaal Mercier, dat **voor een soldaat die sterft om zijne broeders te redden, den huiselijken haard en de altaren te beschermen en de dood met christelijke gevoelens aanvaard, deze hem de zaligheid zijner ziel verzekert.***

08.03.1919: brief van het Ministère de la Guerre gericht aan Joseph Thomaes, Charles' halfbroer:

J'ai l'honneur de vous faire part du décès de votre frère, le soldat Thomas Charles, du 10e Régiment de Ligne, tombé au Champ d'Honneur à l'attaque du Château d' Ertzberghe, le 18 octobre 1918 et inhumé le même jour à 300 m N.O. du Château.....

Deze brief is pas in 2008 opgedoken in .... Amerika, bij Marc Thomaes, kleinzoon van Joseph.

19.04.1919: brief van Georges Taelman aan de moeder van Charles. Georges was gewezen strijdmakker van Charles en schreef vanuit zijn eenheid te Arlon:

Geachte Madame,

..... om U inlichtingen te verschaffen die U mij gevraagd hebt. .... De makers weten al niet meer te vertellen dan ik. Over het pachthof waar onzen betreurden makker Charles zijn gedenkenissen zou achtergelaten hebben, het is zeker dat hij daar 2 dagen voor het offensief zaken of papieren heeft neergelegd. Er is daar een juffer die met zijne zuster nog ter school is geweest. Zij zijn samen getrokken met de klas en die photo bezat Charles. Het is eene Juffer van tusschen Hoogstade en Forthem. ... Het pachthof bevindt zich niet wijd van de vaart Forthem - Loo.

Ik heb ook beeldekens uitgegeven aan al zijn makers, het was hun verlangen. Zij zullen het bewaren als aandenken van hun onvergeetbaren Vriend. Het is met spijt dat ik U niet meer inlichtingen kan bezorgen want ....

07.06.1919: brief van de "gouverneur militaire" van Oost-Vlaanderen aan de burgemeester te Wannegem-Lede:

Monsieur le bourgmestre,

J'ai l'honneur de vous envoyer ci-joints deux ordres de transport pour les membres de la famille du militaire décédé Charles Thomaes de votre commune et le certificat de décès de ce militaire. Je vous prie de bien vouloir faire parvenir ces documents à madame Van

Oostende Louise, mère du soldat prénommé.

06.08.1919 : brief vanuit Sebastopol van Maria De Weirdt aan de familie Thomaes:

ik bedank U hartelijk voor het goed onthaal ik bij U genoten heb en hoop bij eerste gelegenheid hun bezoek hier ook te mogen ontvangen. ik ben zeer wel thuis gekomen, vergezelt van mijn oudsten broeder die ik zag bij mijn inkomen tot Machelen en is met mij vertrokken. Hij is eindelijk van den legerdienst ontslagen. ....

De ontromer is hier reeds aan 't werk. .... ik heb inlichtingen genomen voor een hofstede maar nog van niets gehoord dat zou schikken voor de familie Van Oostende. ....

In Boutervilliers is het volop oogst en vlastrekken .... omtrent een maand vroeger dan hier. .... Gaan hier toch welhaast aan 't bouwen ....

02.09.1919: brief vanuit Sebastopol van Maria De Weirdt aan de familie Thomaes:

met groot genoegen heb ik uw schrijven en photo ontvangen en ik bedank U hartelijk; alsook voor de grootere photo U beloofd eens meede te geven. De oogst is nog niet binnen ....

Wij verwachten onzen Marcel deeze week thuis. Hij had ons reeds geschreeven hij bij U op bezoek geweest was en zeer goed onthaald werd.. .... De duitschers zijn hier de brokkeling aan 't laaden om plek te maaken voor 't erbouwen. .... Moeder schikt in 't kort naar België te gaan met mijn zuster Anna voor haar een tijd tot Machelen in 't Pensionaat te doen. Anna is er op gevierd een tijdje in België te gaan verblijven.

Wil zoo goed zijn aan uw broeder Joseph te vraagen of hij ons nog een tweede ontromer zoud zenden voor thuis Boutervilliers, dezelfden van verleeden maal.. ....

03.11.1919: brief vanuit Mailly-Raineval van Maria De Weirdt aan de familie Thomaes:

..... ons huis is reeds ver gevordert en ook de peerdestal. Binnen 14 dagen zullen de beesten in 't droog zijn en wij met drie weeken in 't nieuw huis.

'k verlang er naar want met het koude weeder wordt het niet te aangenaam in de barak. .... 'k lees met genoegen in uw brief uw familie reeds gepacht hebben en ook in de Somme, 'k wensch hen veel geluk. 't Zal nog een eindje van onzent zijn maar wij zullen hun daar wel eens vinden. Wij zijn gelukkig uw bezoek te mogen ontvangen met Mei aanstaande, 't is dan eene schoone moment.

Triphon is wel thuisgekomen en wij danken U van harte voor de schoone photo van Charles. Mijn zuster Anna is in 't Pensionaat tot Deinze van de Zusters St Vincentius a Paulo. Zij zal zeer tevreden zijn uw bezoek te mogen ontvangen.

... ook de complementen overmaaken aan de familie Van Oostende wij hun bezoek ook verwachgend zijn.

De familie die uitweek naar de Somme-streek betreft het gezin Cyriel Van Oostende, oom van Charles. Dit gezin vestigde zich te St Riquier. Van de acht kinderen was er maar één (August) die niet mee optrok naar St Riquier.

11.01.1920: brief vanuit Loo van Agnes Ballocy aan een van de zusters Thomaes.

Voor een beter begrip, zie brief van 19.4.1919.

beste vriendin,

... uwen brief van 7 Januari goed ontvangen .... Het spijt mij grootelijks aan uw verzoek niet te kunnen voldoen. .... Wij hebben nog gevraagd of er geen soldaat iets achter gelaten had, ... van waar hij naar den offensief vertrokken is. De menschen weten van niets.

Uw broeder Charles heeft hem op zekeren dag bij ons komen kenbaar maken. Dat hij facteur speelde voor eenige dagen een andere remplacerde, ik was juist dien voormiddag naar Loo. Mijn maman heeft er nen tijd mee gesproken en bezag hem voor een treffelijk jongeling. Hij naar zijn cantonnement gaande ontmoette ik hem langs de baan van Loo. Hij sprak mij aan en vroeg of ik wel met zijn zusters in pensionaat had geweest, dat wij eenigte minuten daar stonden te klappen. Kort en tijd nadien veranderde hij van secteur, dat hij dan in die barakken lag, eenigte minuten van ons.

*Dan heeft hij nog eens 't onzent geweest twee of drie dagen vooraleer den offensief moest optrekken. Hij hadde er veel moed op en zegde ons nog **het kan toch zoo niet blijven duren, het moest veranderen.** Dan heeft hij ons nog een klein briefje geschreven dat hij*

gelukkig door den eersten slag aan Essen was doorgeraakt.

29.04.1920: brief vanuit Arlon van de Kwartiermeester aan de moeder van Charles:
J'ai l'honneur de vous faire savoir qu'une somme de fr 381,03 a été prise en recette au nom de feu votre fils. Afin que vous puissiez entrer en possession de cet argent, vous voudrez bien m'envoyer un acte de notoriété qui vous sera délivré gratuitement par le juge de paix de votre canton. ....
De huidige waarde schatten we op ongeveer € 1000.

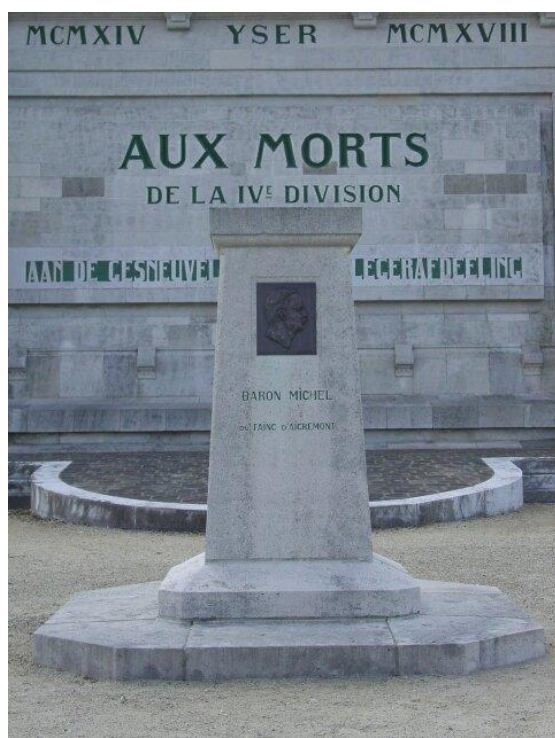
11.07.1920:

Te Wulpen, Veurnekeiweg 39, wordt een monument onthuld dat reeds in 1919 werd opgetrokken met stenen uit het puin van Nieuwpoort en marmeren brokstukken uit de hallen van Ieper. Wulpen ligt tussen Nieuwpoort en Veurne. Charles verbleef er minstens één keer (*in repos* op 4.1.1916).

Enige Vlaamse symboliek moet in deze datum niet worden gezocht. De 4e Legerdivisie was een uitgesproken Franstalige bedoening en de opschriften op de gedenkstenen waren oorspronkelijk uitsluitend Franstalig. Bij de inhuldiging hield koning Albert I wel een toespraak in beide landstalen. Nog tijdens de oorlog had generaal Michel, bevelhebber van de 4e Legerdivisie dergelijk monument voorgesteld. Na de oorlog werd de generaal in de adel verheven en werd zo *baron du Faing d'Aigremont*. Verschillende Linierementen hoorden thuis in de 4e Legerdivisie. Uitvoerige beschrijving van de site en de geschiedenis is terug te vinden op:

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/woi/relict/481>

Op gedenkstenen staan de namen van de meerdere regimenten vermeld, alsook de familie-namen van de gesneuvelde militairen onderverdeeld naar rang en alfabetisch gerangschikt. Ook onze (groot)-oom staat erbij, zoals dikwijls foutief gespeld: *THOMAS*.

Bij het uitpluizen van het dodenregister van *inlandersfields* treft men maar één Thomaes aan, nl. onze oom Charles. Wanneer je Thomas intikt, krijg je automatisch alle familie- en voornamen (meer dan 100 pag.) Zo vind je o.a. één Charles THOMAS van Lille en nog één Charles THOMAS (G.B.) Ook zij sneuvelden in de Westhoek.

bronnen:

Inventaris onroerend erfgoed WO1; Forum Eerste Wereldoorlog.

Het was Wim Deneweth (Heemkundige Kring Oostkamp) die me (februari 2015) de tip gaf over het monument.

Onze achterneef Paul Van Nieuwenhuyze heeft zijn kantoor te Veurne en rijdt dagelijks, al 16 jaar lang, voorbij de site.

Groot was zijn verbazing om er de naam van onze oom te ontdekken. Hij was er als de kippen bij om me enkele foto's te mailen. Wim en Paul, allebei bedankt.

Soms vergt goede informatie veel zoekwerk; soms wordt het je op een schoteltje aangeboden.

13.08.1921 : brief van de Krijgsbegravingsdienst, te Roeselare, aan de moeder van Charles:
*Ik heb de eer U ter kennis te brengen dat de ontgraving van het lijk van uw
 betreurden zoon op het kerkhof van Westvleteren zal plaats hebben
 den 24 Oogst rond 9 ½ uur. Indien gij de ontgraving wilt bijwonen, gelief U dan op
 gestelden datum op het bovengemelde kerkhof te bevinden.
 Ik raad U aan, ten einde elke misrekening te voorkomen, het Gemeentebestuur
 nogmaals te herinneren dat het aan dit laatste behoort U op gepasten tijd te
 verwittigen van den datum en het uur der aankomst van het lijk in de statie van
 Audenaerde.
 Hiernevens volgt een bericht nopens het afleveren van kosteloze reisbiljetten. ....*

24.08.1921: het stoffelijk overschot van Charles werd te Westvleteren opgegraven.
 Neef Charles vermoedt dat Georges Thomaes (broer van oom Charles) bij de
 ontgraving aanwezig was.

De Belgische overheid heeft ervoor gezorgd dat de stoffelijke overschotten van veel gesneuvelde soldaten,
 gedurende de eerste jaren na de oorlog, naar hun vroegere woonplaats teruggebracht werden; dit op verzoek van
 hun resp. families. De andere geallieerde landen, alsook Duitsland, hebben hun gesneuvelde soldaten op grote kerkhoven
 in de omgeving van het slagveld begraven en houden die nu nog bijzonder in eer.

30.08.1921: begrafenis te (Wannegem-)Lede. (informatie volgens een militaire steekkaart uit het
 museum Flanders Fields; te Lede vinden we geen bevestiging).

Het bidprentje van Charles vermeldt
 niet wanneer hij te Lede herbegraven.
 werd. Evenmin weten we of Maria
 de Weirdt op de plechtigheid
 aanwezig was. Wel weet kozijn
 Charles T. dat de familie De Weirdt
 een bloemenkrans had laten afleveren.
 Die krans is nooit publiek vertoond,
 maar netjes op een kast gedeponerd,
 om te vermijden dat de mensen van
 het dorp verkeerde gedachten zouden
 kunnen hebben.

Het zal je maar overkomen dat de zo
 verdiende en gemeente bloemen voor
 de dorpsgenoten verborgen moeten
 blijven. Dit is een kras voorbeeld van
 het mentaliteitsverschil anno 1921 en
 2003. In 1921 wou de familie
 voorkomen dat de dorpingen
 konden vermoeden dat een
 frontsoldaat nog andere dingen kon
 doen dan het land verdedigen.

Onze Vader die in de Hemelen zijt... Uw wil
 geschiede.

✠

ZALIG AANDENKEN
 van Mijnheer
Karel-Leo-Victor THOMAES
 ZOON VAN
LEO en LOUISE VAN OOSTENDE
 VRIJWILLIGER BIJ HET 10^e LINIE REGIMENT
 Lid van het Broederschap van het H. Hart van Jesus
 van het Genootschap van den H. Franciscus-Xav.
 en van de godvruchtige vereeniging van den
 Wekelijkschen Kruisweg,
 geboren te Lede Sint-Denys (Wannegem-Lede)
 den 19 Augustus 1895,
 gevallen op het veld van eer te Hertsberghe
 den 18 October 1918,
 versterkt door de HH. Sacramenten.

De soldaat die sterft om zijne broeders te redden,
 hunne altaren en hunnen aard te verdedigen, legt
 de hoogste liefdedaaf af, en de dood met christe-
 lijke gevoelens aanvaard verzekerert hem de zalig-
 heid zijner ziel.
 (Kardinaal Mercier).

Het Vaderland in nood riep hem ter hulpe, en na
 zijne christelijke plichten vervuld te hebben, be-
 antwoordde hij vol moed de stem van zijnen Vorst.
 Dodelijk getroffen, offerde hij zijn leven voor
 eene heilige zaak: voor Vorst en Vaderland!
 Christene ouders, weest trotsch op uwe zonen.

Zou het mogelijk zijn dat God dien heldenmoed
 niet met liefde aanvaardde? (Kardinaal Mercier).

Bemide Moeder, Broeders en Zusters, kunt
 gij voor mij eene schoonere, roemvollere dood
 droomen? Midden van kriegsrumoer en verdel-
 gine, vaar ik op naar een rijk van ongestoorde
 vrede. Uw verdriet weze getenigd door de hoop
 dat weldra de zon van glorie en vrede over 't Vader-
 land schijne.

Bermhertige Jesus, geef hem de eenwige rust.
 7 j. en 7 quad. afl.

Aud. — Vande Velde & De Meester

Aangezien oom Charles te (Wannegem-)Lede werd herbegraven konden we aannemen dat hij aldaar
 in het overlijdensregister werd opgenomen, ook al is hij daar niet gestorven.

We moeten wachten tot 1925 vooraleer we zijn naam terugvinden. Het gaat niet om een klassieke
 overlijdensakte maar om een:

vonnis van de Rechtbank van eerste aanleg te Gent, gedateerd 3 april 1925.

We bestelden een kopij van dit vonnis (2 pagina's) en geven hierna de samenvatting in 2 zinnen:

- aangezien er destijds geen overlijdensakte (burgerlijk) werd opgemaakt, wordt er bevel gegeven
 om het volledige vonnis in het overlijdensregister neer te schrijven;

□ er moet een *randtekening* toegevoegd worden: *gestorven voor België*.

12
Thomaes
Karel-les-Victor

Gestorven
voor België

Deze foto werd genomen te Lourdes in maart 1929.
Oom Gerard trok er op bedevaart en ontmoette er toevallig de familie De Weirdt.
Uiterst links Maria de Weirdt.

Op het kerkhof te Lede vinden we deze grafzerk en muur-gedenkplaat.

Op de gedenkplaat lezen we:
Thomaes **Karel**.
De grafzerk vermeldt:
Charles Thomaes.

Wie was Nicolas Motz?

Charles' compagniecommandant sneuvelde samen met hem en enkele strijdmakkers te Hertsberge op 18.10.1918. Er is een publicatie van 1922 (Librairie Dewit, ca 50 blz., geen auteur vermeld) en we geven hierna enkele bijzonderheden in vrije vertaling.

N.M. (Nicolas Motz) werd geboren te Arlon op 26.2.1895. Zijn vader was een oud onderofficier en stierf in 1907. N.M. was een model leerling en zoals het in die tijd veel voorkwam was hij diep kristelijk en uitgesproken vaderlandslievend.

Op 9.12.1914 werd hij ridder in de Leopoldsorde benoemd voor zijn moedige houding in de gevechten te Oud Stuivekenskerke, waar de 10e Linie een zware veldslag leverde.

Op 8.10.1915 werd hij tot luitenant bevorderd en op 8.12.1916 werd hij de jongste kapitein in het toenmalige veldleger, amper 21 jaar oud.

Op 8.11.1917 verlaat N.M. het 10e Linie en wordt te Auvours (F) commandant van de *Compagnie de Réhabilitation* (een soort strafcompagnie). Hoewel hij liever aan het front bleef, deed de legerleiding op hem beroep omwille van zijn uitzonderlijke leiderskwaliteiten en zijn gave om met moeilijke jongens om te gaan.

Herhaaldelijk krijgt Motz lofbetuigingen voor zijn moed, inzet, volharding enz. Ook koningssoldaat Albert had voor hem veel bewondering.

Vanaf het eindoffensief drong N.M. aan om te mogen terugkeren naar zijn oude eenheid. Op 5.10.1918 neemt hij opnieuw de leiding van zijn compagnie in het 10^e Linie.

Hij sneuvelt op 18.10.1918 te Hertsberge en wordt begraven te Westvleteren tussen de vier soldaten die samen met hem sneuvelden.

Reeds tijdens zijn leven had N.M. te kennen gegeven dat hij later in zijn geboortestad Arlon wou begraven worden. Hij werd te Westvleteren op 12.7.1921 opgegraven. Zijn lichaam was nog in perfecte staat. De herbegraving met militair eerbetoon vond plaats te Arlon op 17.7.1921.

Toen we in 2006 te Arlon op verkenning gingen hadden we verwacht een grafzerk van N.M.aan te treffen, maar we vonden enkel deze familiegrafsteen.

In de loop der jaren was de oorspronkelijke steen in verval geraakt en werd vervangen door de steen zoals hierboven weergegeven.

Die ligt nog steeds daar waar N.M. in 1921 herbegraven werd. Bij navraag blijkt dat er te Arlon geen familieleden meer met de naam Motz wonen.

Vrijwel ieder(e) Belgisch dorp of stad heeft een monument waarop de namen en soms de foto's van zijn/haar gesneuvelden aangebracht zijn.

Te Arlon vonden we dit fraai monument vlakbij de toenmalige kazerne van het

10^e Linie regiment.

Er staan geen namen op gegrift; wel luidt het opschrift:

**10^e de Ligne
Aan zyne 1500
gesneuvelden**

Nicolas Motz

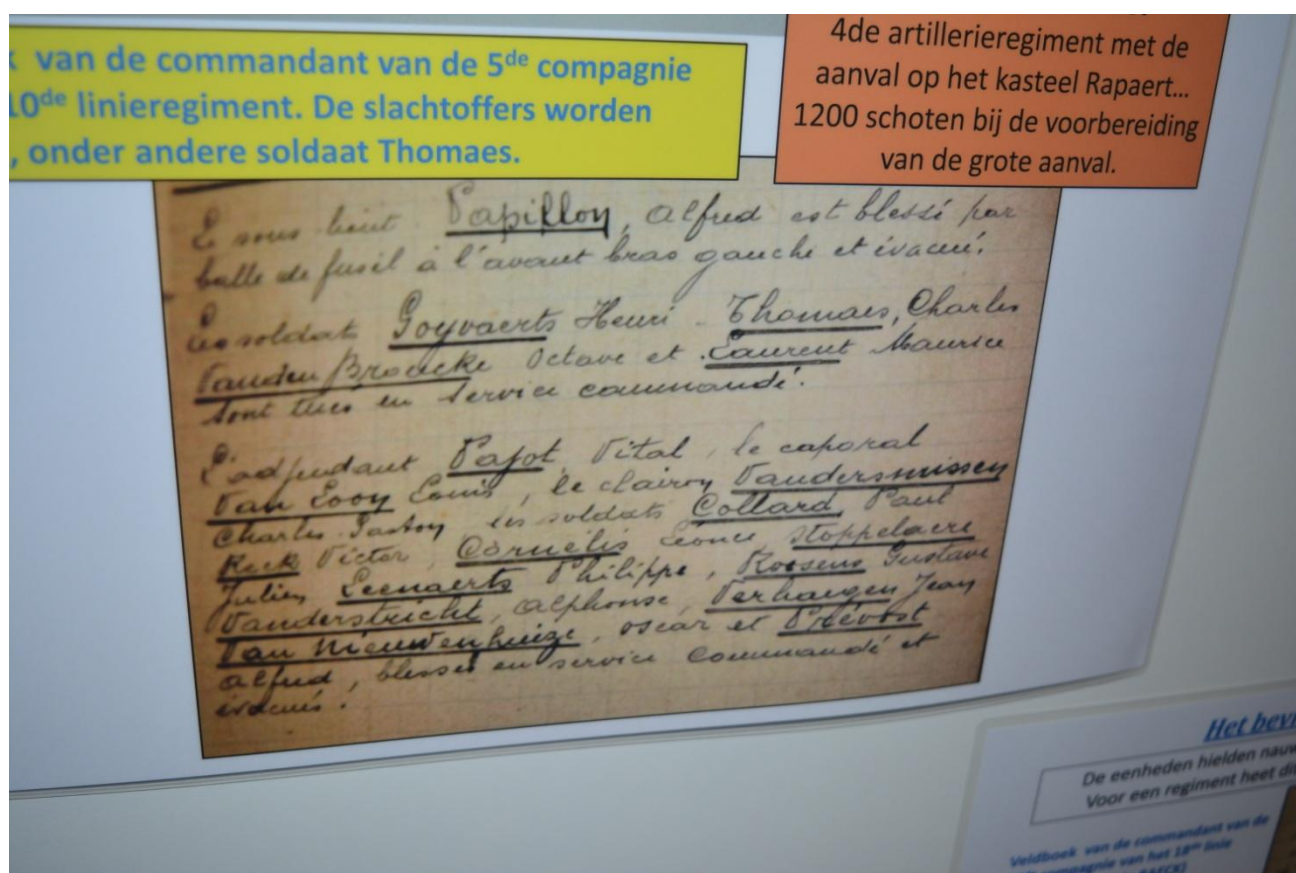

12.11.2004: Onder leiding van Wim Deneweth organiseert De Heemkundige Kring van Oostkamp (waartoe Hertsberge behoort) een tentoonstelling over beide wereldoorlogen in hun streek. Het dagboek van Charles Thomaes is een van de vele elementen die in de tentoonstelling aan bod komen. Roger Wille, een medelid van de Kring en boekenverzamelaar (W.O.1 & 2) leest op dat ogenblik het dagboek van Florent Van den Berge. Gelukkig is hij zeer attent wanneer hij de naam van Charles Thomaes opmerkt. Voor ons viel het boek als een geschenk uit de hemel. Nog nergens hadden we een dagboek aangetroffen van een soldaat uit de 10^e Linie. Bovendien bleek dat Florent en Charles vrienden waren.

21.10.2018: Met enkele familieleden bezoeken we een tentoonstelling te Hertsberge over de bezetting en bevrijding van hun streek in W.O.1.

Een voor ons onbekend document trekt onze aandacht; het komt uit de Moskouse legerarchieven:

Verder blijkt dat er enige twijfel is of oom Charles wel degelijk in café De Schaere stierf.

In zijn mail van 2.11.2018 verduidelijkt Dirk Loforce als volgt:

Wat kunnen we met zekerheid stellen:

De compagnie van de nonkel lag op de weg Ruddervoorde-Beernem en met twee pelotons in lijn en een in reserve op de weg. Dit is de plaats waar ik de gevechten toonde.

Op 18 oktober om 19.30 uur telde het bataljon van nonkel nog 10 officieren en 313 troep.

De compagnie van nonkel had 4 doden en 13 gewonden. Een goede 40 man waren nog inzetbaar in zijn compagnie. (Dit zijn zeer zware verliezen) Iedere compagnie was versterkt met een brancardier;

De staf van het tweede bataljon lag met zekerheid op het kruispunt van de Schare, maar er werd geen detailschets gemaakt. Bij deze staf lag zoals gewoonlijk de hulppost met aalmoezenier en dokter. (zie brief van de aalmoezenier).

Volgens de aalmoezenier werd nonkel verzorgd in een café.

Het kruispunt zag er wel anders uit dan nu. Dit zie ik bij nazicht van de kaart van 1911. Helaas staat het café niet vermeld. De molen en een huis lagen volgens deze kaart naast elkaar aan de kant van de huidige café de oude Schaere. Waar de Molenhoeve van nu staat zie je twee kleine huisjes. In de archieven heb ik niet kunnen vinden waar er cafés uitgebaat werden. We kunnen stellen dat nonkel in een van deze vier huizen gebracht werd.

Deze map willen we afsluiten met wat ...poëzie.

Wie denkt dat jaren slachtpartijen de soldaten had omgevormd in barbaren, heeft het verkeerd voor. Ze waren mensen van vlees en bloed en velen waren niettegenstaande alles toch fijngevoelige jongens.

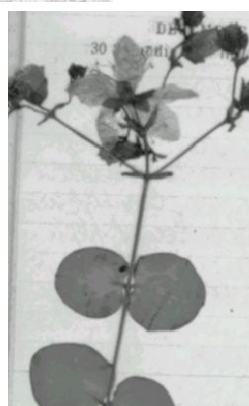
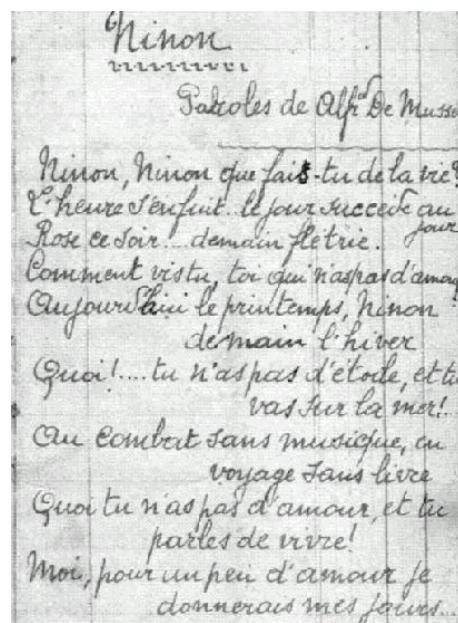
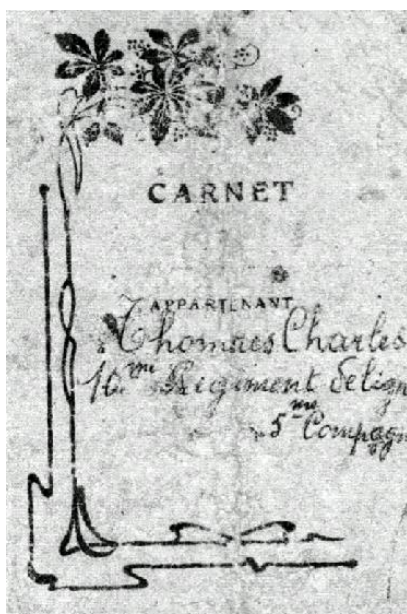
Aan het front zijn door de soldaten massa's gedichten geschreven. Zeer bekend zijn de Britse *war poets*. Denk maar aan het reeds vermelde en beroemde vers *In Flanders fields where the poppies grow*.

Een van die bekende dichters was Siegfried Sassoon. Hierna drukken we een van zijn stukken af, in een vrije bewerking van Tom Lanoye.

We waren aangenaam verrast te ontdekken dat ook oom Charles hiervoor niet afkerig was, want bij zijn persoonlijke stukken

vonden we een *carnet* met een paar gedichten. Een ervan tikken we hier uit. De dichter is Alfred de Musset. Charles schreef ze eigenhandig in een afzonderlijk zakboekje.

In de zakboekjes van Charles vonden we ettelijke gedroogde bloempjes en plantjes die hij waarschijnlijk op zijn tochten verzamelde. We drukken er een paar af ter versiering.

Wat maakt het uit?

Wat maakt het uit? Je benen verliezen?
De mensen zijn eens zo attent.
En jij moet maar doen of het went
Dat zij, voor ze dansen of jagen gaan,
Een omelet met spek achter hun kiezen slaan.

Wat maakt het uit? Het gemis van je zicht?
Het werk voor de blinden is hoogst excellent.
En de mensen zijn eens zo attent
Als jij idolaat van 'vroeger' praat,
Je gezicht gekeerd naar het licht.

Wat maakt het uit? Die hang naar het graf?
Vergeet toch en vreet, zuip je ziek en wees
blij.
Geen mens die zal zeggen: "Hij heeft ze niet
op een rij."
Ment kent jou - "Een held!" "Een goede
soldaat!"
Dus denk niet dat iemand er één reet om gaf.

Tom Lanoye
Naar "**Does it matter?**"
van Siegfried Sassoon

Ninon

*Ninon, Ninon que fais-tu de la vie?
L'heure s'enfuit ... le jour succède au jour
Rose ce soir ... demain flétri.
Comment vis-tu, toi qui n'as pas d'amour ?
Aujourd'hui le printemps, Ninon, demain l'hiver.
Quoi ! .. tu n'as pas d'étoile et tu vas sur la mer
Au combat sans musique, au voyage sans livre
Quoi tu n'as pas d'amour et tu parles de vivre !
Moi, pour un peu d'amour, je donnerais mes jours
Et je les donnerais pour rien
Sans les amours, sans les amours
Ninon, Ninon, que fais-tu de la vie ?*

*L'heure s'enfuit... le jour succède au jour
Rose ce soir ... demain flétri
Comment vis-tu, toi qui n'as pas d'amour
Qu'importe que le jour finisse et recommence
Quand d'une autre existence
Le cœur est animé ?
Ouvrez-vous jeunes fleurs.
Si la mort vous enlève
La vie est un sommeil
L'amour en est le rêve
Et vous aurez vécu si vous avez aimé...
Et vous aurez vécu ... si vous avez aimé, si vous avez aimé.*

....
*Ninon, Ninon, que fais-tu de la vie ?
Comment vis-tu ... toi qui n'as pas d'amour.*

Dit is een gedicht van Alfred de Musset, Parijs 1810-1857.
Het werd later getoondicht door onze Belgische componist César Franck.
Het zou dus kunnen dat onze oom het liedje af en toe zong.
We beschikken over twee gezongen versies; eentje met mannenstem en eentje met vrouwenstem.

Slotwoord:

Op militair gebied speelde ons landje een bescheiden rol in W.O.1. Op zijn beurt was Charles een kleine pion in dit hele oorlogsgebeuren en was “maar” één van de tien miljoen jongens die gevallen zijn in de *Groote Oorlog*. In de voorgaande bladzijden heb ik getracht hem een gezicht te geven en zijn stem te laten horen opdat zijn verhaal voor onze kinderen en kleinkinderen niet zou verloren gaan.

Onvermijdelijk gaan mijn gedachten hier evenzeer naar de duizenden vermisten die geen verhaal nalieten en niet eens een graf kregen. Als menselijk afval liggen ze vertrappeld tussen het schroot en slijk van de Westhoek van toen. Wanneer je vandaag ronddwaalt op één van de honderden militaire kerkhoven van de Westhoek komen duizenden vragen door je hoofd; vragen naar zin en onzin van zoveel oorlogsgeweld; vragen die onbeantwoord blijven, ook in dit artikel.

geraadpleegde publicaties:

Frontleven 14/18, Ria Christens & Koen De Clercq, uitg. Lannoo.

De Frontbeweging, Daniel Vanacker, uitg. de klaproos.

Van IJzer tot Brussel, kol. Weemaes, Maison d'Éditions Marcinielle.

Encarta Encyclopedie, Microsoft 2002.

Deckers' dagboek, René Deckers.

Modder voor het Vaderland, Roger Lampaert, uitg. Lannoo.

De oorlog van Valentin, Jacques Dewaele, uitg. de klaproos.

Overleven in een grote oorlog, Gaston Vande Walle, uitg. De Krijger.

14/18 Een oorlog in Vlaanderen, Luc Schepens, uitg. Lannoo.

De eerste wereldoorlog, Luc De Vos, uitg. Davidsfonds, 3^e druk 1997.

Vuur en gas in de loopgraven, Roger Lampaert, uitg. De Krijger.

Het Drama van de Dodengang, Siegfried Debaeke, uitgeverij De Klaproos.

1918 Doorbraak en Bevrijding, Roger Lampaert, uitg. De Krijger.

Dagboek van een oudstrijder 1914-1918, Florent Van den Berge, uitg. Universa Wetteren 1968.

Oorlog in de Belgique, Jos Demarée.

Historique du 10e Régiment de Ligne, J. Georges Swillen, 1939.

Nicolas Motz, le plus jeune capitaine ....., Librairie A. Dewit, 1922.

Schrapnel, WFA tijdschrift (Western Front Association)

De Groote Oorlog, Sophie De Schaepdrijver

Brave Little Belgium, Mark De Geest

Ik was 20 in '14, Siegfried Debaeke

Oktober 1914, Paul Van Pul

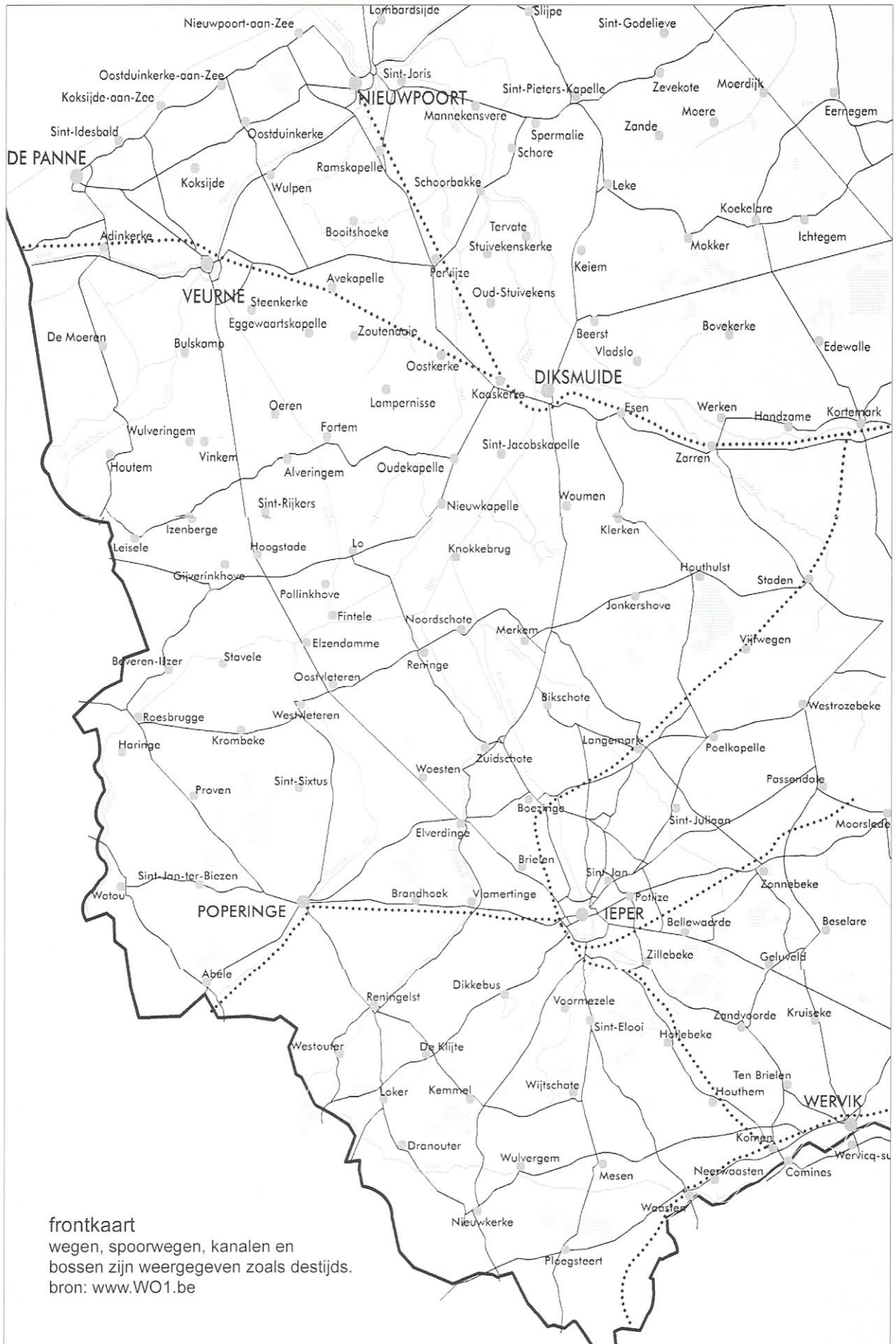
Dagboek van een arts in de loopgraven W.O.1, Dr Lievens

Zacht en Eervol, Lijden en Sterven in de Grote Oorlog, Leo Van Bergen

Oorlogsrelaas van Florimond Pynaert, Landegemse vrijwilliger 1914-1918, internetuitgave

Het Lijden van België, Larry Zuckerman

Tot aan de IJzer (1914), artikelenreeks De Standaard, internetuitgave.

IJzervlakte en inundatie (onderwaterzetting, toestand 1917)

Eeuwen geleden al werd er, tijdens talrijke oorlogen, de tactiek van inundatie toegepast; ook in het begin van WO1, weliswaar op het laatste nippertje.

Karel Cogge en Hendrik Geeraert waren de mannen die de Belgische militairen wegwijs konden maken in de werking van het sluzencomplex (ganzenpoot) te Nieuwpoort. Ze werden later als helden gevierd.

De polder en aansluitende IJzervlakte liggen boven de zeespiegel bij laagtij en onder zeeniveau bij hoogtij. De Duitse stafkaarten gaven evenwel aan dat de IJzer altijd boven zeeniveau ligt. Dit geldt als een van de grootste flaters van de toenmalige Duitse legerstaf. Toen de eerste polderpercelen onder water liepen, roken de Duitsers nog geen onraad en gingen ervan uit dat de afwatering van de IJzervlakte belemmerd werd door de hevige regen en bombardementen van grachten en dijken. Zonder de inundatie zouden de Belgische troepen tegen de Duitse overmacht niet hebben kunnen standhouden. Uitwijken naar Frankrijk en Groot Brittannië zou dan een laatste optie geweest zijn.

Biografie Charles Thomaes (1895-1918)

Bijlage: toegekende eretekens.

Enkele afbeeldingen zijn van het internet geplukt omdat de stukken in bezit van neef Charles door de jaren heen veel van hun glans hebben verloren.

Oorlogskruis met
bronzen palm
bron:
De officiële Belgische
onderscheidingen
voor de eerste
Wereldoorlog

De Overwinningsmedaille 1914-1918
Uitgereikt aan allen die dienst deden in het
gemobiliseerde Belgische leger tussen
1 augustus 1914 en 11 november 1918.
De keerzijde toont, binnen een lauwerkrans,
het Belgische wapen en omheen de rand is de
tweetalige tekst "LA GRANDE GUERRE
POUR LA CIVILISATION. DE GROOTE
OORLOG TOT DE BESCHAVING". Het lint
is van het "regenboog"-type dat door alle
geallieerden voor deze medaille werd gebruikt..

ridder in de orde
Leopold II

De Medailles van het Nationaal Comité voor Hulp en Voeding 1914-1918
Toegekend voor hun diensten en toewijding aan diegenen die werkten voor het comité.
Deze medailles werden ingesteld op 31 mei 1919 in vier klassen.
Deze veelvuldig uitgereikte medaille wordt ook wel enigszins denigrerend de "Bonenmedaille"
genoemd naar de enorme hoeveelheden gedroogde bonen welke tijdens de oorlog werden
gedistribueerd. Op de voorzijde van de medaille staat het hoofd van een gekroonde vrouw
(België voorstellend). Binnenin een eikelooftkrans. De achterzijde toont in het midden de letters
"CN" (Comité National) en de jaartallen "1914" en "1918" , met zowel erboven als eronder een
korenaar. Omheen de medaillrand is een tweetalige tekst aangebracht : "EN SOUVENIR
DE SA COLLABORATION - TER HERINNERING AAN ZIJN MEDEWERKING".
Het lint is rood met witte randen. Bij de collectie van neef Charles ontbreekt het lint, maar voor de
rest is de medaille volledig conform met de afbeelding.